

Kje je bistvo spora v tržaških demokratičnih vrstah?

Spor v tržaškem demokratičnem gibanju je se vedno osrednje vprašanje, okrog katerega se sučejo vsakodnevne misli vsakega poštenega demokrata na Tržaškem ozemlju. Pogubne posledice spora, ki ga Vidalijeva skupina vsak dan stopnjuje in pogloblja kljub splošni in globoko občuteni potrebi enotnosti vsega demokratičnega gibanja, zaskrblyajo pošteno demokratično javnost, po drugi strani pa jo silijo k iskanju pravih vzrokov tega spora, ki vidalijevski skupini ne dovoljujejo, da bi neodvisno od tujih vplivov trezno zavzela edino pravo stališče do vprašanja enotnosti tržaškega gibanja, stališče, kakor ga od komunistov zahteva dejanski notranji in mednarodni položaj Tržaškega ozemlja. Po dobrih devetih mesecih obstoja resolucije informacijskega urada, ko so se v njej iznesene obtožbe proti Jugoslaviji izkazale za popolnoma netočne, lažne in klevetniške in ko prenašanje njene klevetniške vsebine v tržaško demokratično gibanje z razbijaškimi nameni zgublja teren, je namreč povsem jasno, da ta nesrečna resolucija ni glavni, niti najmanj glavni vzrok našega spora, pač pa samo nekaka »spanska stena« zanj v službi Vidalijevcev in da so resnični vzroki spora globlji, starejši in po izvoru izven območja tržaških demokratičnih sil.

Zgodovino narodno-osvobodilnih težnj slovenskega in hrvaškega življa pod Italijo med prvo in drugo svetovno vojno, njegovo narodno osvobodilno borbo v času druge protimperialistične vojne in ves čas po njej, so spremljali naporji reakcionarnih sil, da te svobodoljubne težnje preprečijo in pozneje, da njih pozitivne rezultate potvorijo zopet v interesu starih zatiralnih reakcionarnih sil. Vso to borbeno in revolucionarno zgodovino narodno-osvobodilnega in istovrstnega protimperialističnega pohoda naših zaslužnih narodov pa je spremljalo in spremlja tudi nepravilno stališče vodilne sile italijanskega demokratičnega gibanja: Komunistične partije Italije. Naklepe reakcionarnih sil je revolucionarni polet naših narodov v vojni in po njej prekrizal in prilagujajoč se velikanskim uspehom ljudske revolucije naših narodov, ki so si v njej in preko njene revolucionarne vsebine pridobili iskrene zaveznike v italijanskem demokratičnem prebivalstvu Julijske krajine in sedaj Tržaškega ozemlja, je italijanska komunistična partija svoj nepravilni odnos do nacionalnega vprašanja pri nas vodila naprej kljub kritiki vseh ostalih komunističnih partij na prvem zasedanju Kominforma I. 1947. Tako je italijanska komunistična partija, ki z občudovanja vredno energijo in uspehi vodi italijanski proletarijat v borbi proti porajajočemu se novemu degasperijanskemu klerofašizmu in vsem njegovim imperialističnim tendencam prisla v čuden položaj, da v resnici nikoli ni bila iskreno in iz zavestnega marksističnega prepričanja na sovjetski liniji priključitve Trsta k Jugoslaviji, da je tako linijo sprejemala le iz solidarnosti s Sovjetsko zvezo in vsemi demokratičnimi silami sveta in da je danes, v kolikor zagovarja ponovno priključitev Trsta k Italiji spet na napačni liniji tako s stališča ideološkega principa nacionalnega vprašanja kot s stališča borbe proti angloamerikanskemu imperializmu in njegovemu italijanskemu priskledniku.

Popolnoma jasno je, da je ta

(Nadaljevanje na 2. strani)

Bistvo spora ni v različnem gledanju na resolucijo Informbija, (to je lahko kvečjemu samo zunanji izraz tega spora) ampak v določenih napakah in slabostih v partijski liniji KPI, v njenem nepravilnem gledanju na tržaško vprašanje in v nepravilnem odnosu do slovenskega in hrvaškega nacionalnega vprašanja v Julijski krajini sploh

TOV. BRANKO BABIČ

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir, 12 jugolir, 6 din

TRST 18. marca 1949

LETO ČETIRTO - številka 157

UREDNIŠTVO: Via Montecchi 6-II - 24, UPRAVA: Via Ruggero Manna štey. 29, TELEFONI: uredništvo 93808, uprava 27847. OGLASI pri upravi od 8.30-12.00 in od 15.00 do 18.00 ure. Rokopisi se ne vračajo. - Poština plačana v gotovini - Spedizione in abbonamento postale secondo gruppo.

POGLED NA RICMANJE

(Foto Bubnič)

ODLOCNA BORBA PROTI VSAKEMU RAZBIJANJU ENOTNOSTI SLOVENSKEGA ZIVLJA. ZAOSTRITI JE TREBA DIFERENCIACIJO POSEBNO MED SLOVENCIMI V ODNOSU DO SOCIALISTIČNE JUGOSLAVIJE. BREZKOMPROMISNA BORBA PROTI IMPERIALISTIČNI AGENTURI V SLOVENSKEH VRSTAH — SDŽ, TAKO IMENOVANI »NEODVISNI« SKUPINI, KAKOR TUDI PROTI FRAKCIJSKI GRUPI BIDOVCIA MED SLOVENCIMI. RAZKRINKATI JE TREBA LAŽNO PAROLO »NACIONALNE« ENOTNOSTI SLOVENCEV OD STRANI SLOVENSKE REAKCIJE, KI SE CUTI OSAMLJENA IN BI RADA NA TA NAČIN PRIDOBILA NEKAJ POZICIJ MED LJUDSTVOM IN TAKO SKRILA SVOJ IZDAJALSKI OBRAZ. SLOVENSKI NAROD SI JE USTVARIL V TEZKI IN KRVAVI BORBI SVOJO ENOTNOST V OKVIRU OSVOBODILNE FRONTE. Z IZDAJALCI SLOVENSKEGA NARODA NI MOGOČA NOBENA ENOTNOST, AMPAK SAMO PREZIR IN ODLOCNA BORBA.

(Iz referata sekretarja KP TO tov. BRANKA BABIČA na posvetovanju KP Tržaškega ozemlja).

KRONIKA

Svedski poslanik v Beogradu Beirger Johanson je izročil svoje poverilnice predsedniku prezidija ljudske skupščine FLRJ; dr. Ivanu Ribarju.

Aleksander Jefremov, dosedanji minister za proizvodnjo težkih strojev SZ, je bil imenovan za podpredsednika ministrskega sveta Sovjetske zveze.

Zidovski komunistični voditelj Mikunis je nastopil proti novi Ben Gurionovi vladi, ker vodi politiko pod vplivom Velike Britanije in ZDA.

Znan angleški laburistični poslanec Zilliacus bo na bodočih volitvah ponovno kandidiral.

Iz Beograda je odpotoval v Mehiko novo imenovani jugoslovanski poslanik dr. Darko Cernej.

Ameriški politični krogi so mnenja, naj Japonska ne bi več plačevala reparacij, ker se boje, da bi del reparacij, ki jih dolguje Kitajski, prišel v roke komunistov.

Radio svobodne Kitajske je objavilo, da je ustanovljena začasna vlada za centralno Kitajsko. Na čelu te vlade je general Liu Po Ceng. Vlada je sestavljena iz 27 izvoljenih članov.

Predstavniki zapadnih okupacijskih oblasti v Nemčiji so sklenili zamenjati vse marke v zapadnem delu Berlina z novimi bankovci.

V Franciji je umrl znani general Giraud, ki so ga v začetku vojne Nemci ujeli na kar jim je zbežal v Afriko in tam prevzel poveljstvo francoskih čet.

Iz nekega poročila grškega monarhističnega notranjega ministra Rendisa je razvidno, da so grški rodoljubi pripravljali atentat na ameriškega generala Van Fleeta, ki si je kot šef ameriške vojaške misije priboril naslov krvnika grškega ljudstva.

TASS poroča, da je delovanje korejskih upornikov vedno jače in da sedaj operirajo v pokrajini Diki.

Velika skupina ameriških vojnih ladij je priplula v grška pristanišča. Javljajo, da gre za mornariške manevre.

Grško monarhifašistično sodišče je obsodilo na smrt bivšega glavnega urednika komunističnega glasila «Rizospastis» Emanuela Glezosa. Glezosa so v času nemške okupacije že obsodili na smrt nacisti, vendar jim je ušel. Kar niso dokončali nacisti, dokončujejo sedaj z ameriško pomočjo monarhifašisti.

Holandška vlada bo, da zadosti vojaškim potrebam zapadnega bloka, letno povečala število vojaških vpoklicancev od 40.000 na 50.000 mož.

V ZDA je stopilo v stavko skoraj pol milijona rudarjev v vseh premogovnikih vzhodno od Missisipija. Stavko so nastopili zaradi tega, ker je Truman imenoval za upravnika vseh rudnikov človeka, ki ni še nikoli videl rudnikov in je zato popolnoma nesposoben.

Jugoslovanski poslanik v Rimu dr. Mladen Iveković, je odlikoval več italijanskih partizanov, ki so se borili v vrstah jugoslovanskih partizanov. Ob tej priliki je major jugoslovanske vojske, Italijan Cutola izjavil, da italijanski partizani, ki so se borili v Jugoslaviji, ne bodo nikoli pozabili pomoči jugoslovanske komunistične partije pri organizaciji italijanskih partizanskih skupin.

Pred kratkim je bil sklenjen anglo-ameriški dogovor, po katerem se ZDA priznava mandat nad Tripolitanijo, Veliki Britaniji pa nadzorstvo nad Cirenajko.

Kardelj je sprejel švicarskega poslanika ob priliki zamenjave ratifikacijskih listin o gospodarskem dogovoru.

ATLANTSKI PAKT
WASHINGTONSKA ZAROTA PROTI MIRU

Kje je bistvo spora...

(Nadaljevanje s 1. str.)

Pristaši atlantskega pakta trdijo, da je v skladu z ustanovno listino OZN. To dejstvo prav posebno poudarjajo ter s tem nehoti izražajo svoje spoštovanje do te mednarodne organizacije. Oni namreč dobro vedo, da narodi kljub vsem težkostem še naprej gojijo zaupanje v OZN, in hočejo ljudem dokazati, da je namen podpisa atlantskega pakta okrepiti to organizacijo.

Po drugi strani pa je dovolj, da preučimo vsebino ustanovne listine, da lahko ugotovimo, da ne le, da ni atlantski pakt v skladu z bistvenimi določbami te listine, temveč da je nasprotno popolnoma v opreki s samimi načeli, na katerih ta listina stoji.

Teško je namreč resno vztrajati na tem, da je atlantska pogodba regionalna pogodba in da obstajajo med Norveško in Kanado sosedni odnosi! Če 52. člen ustanovne listine izrecno dovoljuje sklepanje pogodb ali ustanavljanje regionalnih organizacij, katerih delovanje je regionalnega značaja, je pa tudi res, da predpisuje ta listina OZN in njenemu višjemu organu Varnostnemu svetu izključne pravice, ki si jih sedaj hočejo prilastiti podpisniki atlantske pogodbe.

Tudi če bi atlantska pogodba res bila aregionalna, je jasno, da bi njeno delovanje bilo podrejeno odobritvi Varnostnega sveta, torej odobritvi Sovjetske zveze same.

Italija v atlantskem paktu

De Gasperi je končno v parlamentu naznanil enoglasni sklep vlade, da vstopi Italija v atlantski pakt. To uradno naznanilo italijanske, kakor tudi svetovne javnosti ni presenetilo, ker je bilo že od vsega početka jasno, da bo De Gasperijeva vlada storila to, kar bodo ameriški imperialisti od nje zahtevali.

Če si je bila vlada glede vstopa Italije v atlantski pakt soglasna, pa si glede tega nikakor ni soglasno italijansko ljudstvo. Odločitev vlade je zelo zadovoljila najbolj reakcionarne italijanske kroge, ki se še oplajajo s podvigi italijanske fašistične vojske po Balkanu, Rusiji, Abesiniji itd. v nič manjši meri pa ni zato razburila italijansko delovno, bodisi industrijsko ali kmečko ljudstvo, ki po vsej državi demonstrira proti vladi in za mir.

Burne debate so De Gasperijeve izjave povzročile tudi v parlamentu, kjer so napredni poslanci ostro nastopili proti avanturistični poti, ki jo je nastopila italijanska vlada za, da zadosti ameriški imperializmu in avanturističnim težnjam domačih revizionistov.

Z vstopom v atlantski pakt je Italija dokončno prevzela nase funkcijo odskočne deske ameriškega imperializma za napad proti Sovjetski zvezi in državam ljudske demokracije. In ne samo to. Italija se je s tem obvezala stopiti v vojno proti Sovjetski zvezi in državam ljudske demokracije na mig ameriškega vojaškega generalštaba, obvezala se je dobaviti ameriskim strategom živo vojaško silo. Ker je tako, v čem se potem današnja De Gasperijeva Italija še razlikuje od Mussolinijeve, ki je imela do Hitlerjeve Nemčije enake obveznosti kot jih ima sedaj oziroma jih bo imela do Amerikancev preko atlantskega pakta? Vzhodnim sosedom Italije, ki so bili prva žrtev avanturizma fašistične Italije se to vprašanje vsiljuje samo od sebe.

Odgovor, ki pomirja, je samo ta, da danes italijansko ljudstvo ni pripravljeno boriti se za interese svojih izkoriščevalcev, pač pa je pripravljeno obrniti svojo moč ravno proti njim.

Clen 53 te listine namreč pravi, da brez privolitve Varnostnega sveta ni dovoljeno podvzeti nobene prisilne akcije na osnovi regionalnih sporazumov ali ustanov. Jasno je, da se podpisniki protisovjetskega pakta nečejo podrediti tej osnovni točki listine. Res je, da je en primer, v katerem se lahko uveljavijo regionalni sporazumi brez privolitve Varnostnega sveta. To pa v primeru, ko gre za prisilne mere proti sovražnim državam. Podpisniki pakta se ne sramujejo izjavljati, da je njihov sovražnik ZSSR. Na njih žalost pa listina določa, da se beseda asovražnik nanaša na vse države, ki so bile v drugi svetovni vojni sovražnice katerega koli podpisnika listine. Ali bi lahko uporabili to opredelitev za stalingrajske zmagovalce?

Profislovja med atlantsko pogodbo in listino OZN so tako številna

General Montgomery je bil imenovan na konferenci vojaških osebnosti zapadnega sveta v Fontainebleauju za šefa generalnega štaba vojske zapadnega bloka

in prozorna, da se niso podpisniki niti trudili obvestiti OZN o poteku svojih pogajanj, kar je po členu 54 njih obveznost. Oni so vedeli, da bi jim javni nastop ne bil v korist in da bi zlasti ne mogli dokazati, da je njih delovanje v skladu s cilji in načeli Združenih narodov (člen 52). Eno teh načel je tole: kakršen koli spor naj nastane med državami, članicami OZN, se bodo te države v svojih mednarodnih odnosih vzdržale groženj ali uporabe sile. Tudi če priznamo, da se podpisniki atlantske pogodbe niso še poslužili sile (čeprav so Grki upravičeno drugačnega mnenja), ali morejo ti podpisniki zanikati, da se niso poslužili groženj?

Kaj pa naj dejansko pomeni ustanovitev glavnega stana v Fontainebleau, ustanavljanje oporišč po vsem svetu na tisoče kilometrov daleč od področja aregionalne obrambe ZDA!

Kaj pomenijo strateški poleti letal okoli sveta, kaj pomeni izsiljevanje z atomskimi grožnjami? Ali ni to uporaba groženj s silo, ki naj pripravljajo uporabo atomske bombe?

Kar se tiče načrtov ameriških voditeljev, dati državam podpisnicam atlantskega pakta finančno pomoč, ki bo namenjena utrjevanju njihove notranje politike s pretvezo borbe proti komunizmu, je jasno, da so ti načrti očitna kršitev določb ustanovne listine, ki določa: nobena določba te listine ne pooblašča Združenih narodov posegati v notranje zadeve, ki bistveno spadajo v kompetenco držav samih.

Tako z vseh gledišč, pa naj se uveljavi kakor koli, atlantska pogodba uničuje same temelje OZN. Na noben način ni mogoče izjavljati svojo prednost OZN in hkrati tudi atlantski pogodbi. Sovjetska zveza je to pot že enkrat pokazala svojo voljo po miru s tem, da je v odgovor washingtonski zaroti izjavila, da se bo vse odločneje borila za okrepitev OZN.

ko zgrešeno linijo italijanska komunistična partija skušala uveljaviti tudi na Tržaškem ozemlju oz. v komunistični partiji Tržaškega ozemlja in v usmerjenju ostalih tržaških demokratičnih organizacij. Budnost tržaškega demokratičnega gibanja poleg tega po tudi konkretni pogoji protimperialistične borbe so preprečili, da bi se to nepravilno stališče zadržalo tudi pri nas. Tržaške demokratične množice so dosledno vodile borbo za priključitev k Jugoslaviji in potem za uveljavljanje mirovne pogodbe, sledeč s tem svojim nacionalnim in socialnim interesom in liniji Sovjetske zveze, na katero se tudi jo iskreno navezane. Zgrešeno stališče italijanske komunistične partije so zastopali le redki posamezniki, ki pa so bili po svojem delovanju vse prej kot borbeni pripadniki našega demokratičnega gibanja, in ki so v sebi le s težavo prikrivali svoja nacionalistična čustva...

Prav tem redkim posameznikom je dala resolucije informacijskega urada možnost nastopa, kar se je tudi zgodilo. Iskristili so razumljivo začetno neorientiranost množice in se v zatajevanem izbruhu svojih nacionalističnih čustev poslužili napačnega stališča italijanske komunistične partije za sovinstično borbo proti Jugoslaviji in izslili razdor v naših demokratičnih vrstah. V osnovi napačno stališče italijanske komunistične partije jih je pripeljalo do današnjega stanja, ko njihovo razbijaško in klevetniško delovanje proti Jugoslaviji sovpada s sličnim početjem združenih reakcionarnih sil, s cilji angloameriškega in italijanskega imperializma

Prisel je čas, ko je treba te resnične vzroke spora jasno povedati, kajti krinka resolucije razpada pod zmagovanjem resnice o Jugoslaviji in opravičnosti naše tržaškega demokratičnega gibanja vse do resolucije. Vidali in njegovi pa kljub temu vstrajajo pri svojem razbijanju in se pri tem še vedno skrivajo za Sovjetsko zvezo.

Avstrija in imperialisti nudijo koroškim Slovincem surogat rešitve

Poslednji predlogi za rešitev koroškega vprašanja ki jih je postavila jugoslovanska vlada na konferenci namestnikov zunanjih ministrov, so po svoji popustljivosti predstavljali osnovo, ki bi jo lahko sprejeli tudi zapadnjaki, če bi imeli količkaj resnega namena, spraviti pod streho vsaj približno demokratično mirovno pogodbo z Avstrijo. Predstavniki zapadnih imperialističnih držav so odklonili vse bistvene točke tudi teh poslednjih jugoslovanskih predlogov in s tem praktično onemogočili vsak pozitiven napredek razgovorov.

Pomočnik jugoslovanskega zunanjega ministra je z ozirom na to odklonilno stališče do skrajno popustljivih predlogov dejal:

Borili smo se in nadaljevali bomo borbo za pravično stvar, za pravico ljudstva, da samo odloča o svoji usodi, pravico, ki je bila razglašena v atlantski listini in ustavni listini Združenih narodov, za pravico slovenskega naroda na Koroškem, ki se na svoji rodni grudi že več kot tisoč let pogumno upira germanskim navalom.

Ce so nekateri zavezniki pripravljani pozabiti načela, ki so bila razglašena med vojno, če so pripravljani pozabiti mali narod, ki se je boril med vojno na njihovi strani proti Hitlerju, potem je to njihova stvar. Mi tega ne moremo storiti, kajti ta narod je del našega telesa. Mi Jugoslovani imamo za seboj

preteklost, polno borb za naš narodni obstoj, za naše zedinjenje. Stoletja smo bili plen turškega, nemškega in italijansko-benečanskega ekspanzionizma, toda vseeno smo ostali pri življenju in ustvarili narodno državo. Nikoli v svoji zgodovini nismo zatirali drugega naroda. Nikoli nismo povzročali ovire svojim sosedom. Tudi v prihodnje homo hodili po tej poti. Toda nikakor se ne moremo odpovedati svoji sveti pravici do narodne združitve. Nikoli se ne bomo prenehali zanimati za usodo svojih bratov, ki so ostali pri ustvaritvi naše države izven naše narodne države. Mi tega ne moremo in nihče nima pravice, da bi to od nas zahteval.

Ce pa se bo kljub naši pomirljivosti ki izvira iz naše globoke ljubezni do miru, vendar pokazalo da ni mogoč sporazum o koroškem vprašanju, bodo odgovorni za vse to tisti, ki so zavrnilo podlago za dosego možnega sporazuma, ki smo ga ponudili.

Surogat svobode Avstrijski zunanji minister Gruber je proti jugoslovanskim predlogom postavil avstrijske ki koroškim Slovincem prinašajo ponovno zasužnjeje. Gruberjev predlog vsebuje nekakšno «garancijo» manjšinskih pravic Slovincem na Koroškem na podlagi senžermenske pogodbe. Zapadnjaki so seveda ta predlog podprli ker dejansko ne zahteva od Avstrije nobenih obveznosti, ki bi

mogle oškodovati angloameriške imperialistične interese v Avstriji.

Sovjetski delegat Zarubin, ki dosledno podpira zahteve jugoslovanske vlade, je seveda ostro nastopil proti temu izmikalnemu predlogu Avstrije in zapadnjakov in dejal, da ne vidi v njem nič novega in nič pozitivnega, kar bi spremenilo položaj slovenskega prebivalstva na Koroškem. Na klavzole v senžermenski pogodbi se je sklicevala že stara Avstrija in so tudi v sedanji avstrijski ustavi, Slovenci pa niso imeli od tega ničesar drugega kot zatiranje in nacistični teror. Kljub obstoju senžermenskih določb o zaščiti manjšinskih pravic na Koroškem so avstrijske oblasti že 1. 1920 uvedle samo nemščino kot uradni jezik. Ze tega leta so oblasti prepovedale uporabo aktov in listin pisanih v slovensščini. Sodišča niso niti enkrat razpravljala v slovensščini in takoj po plebiscitu so bili odpušteni iz služb vsi slovenski učitelji. 1. 1922 so bile ukinjenе zadnje slovenske šole na Koroškem itd.

Po drugi svetovni vojni se ni položaj Slovincem na Koroškem v ničemer izboljšal, temveč celo poslabšal. Popolnoma jasno je zato, da sedanja Avstrija tudi s sedanjimi predlogi o nekakšni zaščiti pravic Slovincem ne misli na dejansko zaščito, temveč le na izmikanje pred jugoslovanskimi zahtevami.

Tudi Indokina ima svojega Maocetunga

To je Ho Minh, proti kateremu podpira francoska vlada slamnatega cesarja Bao Dai-ja

Na riževih poljih Vietnam je padlo 60.000 vojakov in približno 50.000 je bilo ranjenih. Za tri leta traja «umazana» vojna Indokine, kakor jo imenujejo Francozi, in vsako leto požre mnogo milijard francoskega premoženja. Toda zapravljenega milijarde in prelita kri ne služijo ničemu. Kajti Francija obvladuje danes samo dvajset del Vietnam, malo važnih mest in majhen del obale. Iz nekoe zelo bogate kolonije morajo Francozi trčati izvažati v primeru s predvojnimi časom le 5 odst. premoga, 19 odst. kavčuka in neznatno količino riža.

Po treh letih žrtev in junaštva se je mlada republika Vietnam, ki se je po drugi svetovni vojni proglasila za neodvisno, močno utrdila. Ustvarila si je vojsko, ki ji je uspelo uspešno braniti svojo narodno ozemlje v treh splošnih in več manjših krajevnih ofenzivah pred vojsko, ki šteje 120.000 mož.

Vojska vietnamskega naroda ima mnogo skupnega s kitajsko obmejno vojsko. In tisti dan, ko bodo zmagovite čete Maocetunga prišle v stik s četami Vietnam, bo odločilen za vso Azijo. Ho Chi Minh je mož, ki vodi vietnamsko ljudstvo v neprestani borbi, je pravi Maocetung Indokine. Je majhne postave, suhega obraza, na katerem so vidne značilne linije Azijata; dolga in redka brada pokriva velik del njegovega obraza s pravilnim nosom, živahnimi očmi in visokim čelom. Rodil se je v pokrajini Ndehan, zibelci vseh velikih znamenitih revolucionarjev. V svoji mladosti je bil pomorščak, ki je potoval po svetu večinoma skrivaj, organiziral na Kitajskem, kjer se je seznanil z Maocetungom, majhne skupine protimperalističnih borcev iz svojih sodržavljancev, kakor je osem tem pripovedoval novinarjem, ko je leta 1946 prišel v Pariz na pogajanja s francosko vlado, in končal v ječi.

Ho Chi Minh je znal razviti okrog komunistične partije veliko ljudsko fronto: Viet Minh, ki združuje večino prebivalstva in ki je duhovni vodja republike. Na volitvah je njegova stranka dobila 169.000 glasov od 172.000 volivcev.

Mnogi se vprašujejo, zakaj se Francija obotavlja v borbi proti njemu; kajti ta borba postaja že skoraj absurdna celo s stališča francoskih imperialistov. V teh zadnjih letih so namreč ameriški imperialisti izpodrinili njihove interese. Po uradnih podatkih so potrosili 200 milijard za vojno v Vietnamu, s čimer so pokrili samo del stroškov, kajti nabave za vojsko so od začetka nastojale dobavljati Američani. Kakor pa vsi dobro vedo, darila neverjetno obvezujejo obdarovance in delnice železnice in velikih rudnikov prehajajo počasi iz rok Francozov v ameriške roke.

Kitajski nacionalisti nadaljujejo ameriško igro

Ceprav se še ni začela vsak čas pričakovana velika ofenziva komunističnih armad preko «Rumene reke», je vendar narodno-osvobodilna vojska v zadnjih trinajstih dneh osvobodila velike predele na severu, na katerih prebiva en milijon 200.000 prebivalcev.

Med tem rešujejo kitajski nacionalisti svojo krizo, kakor vejo in znanjo; bolje, kakor jim ukazujejo interesi ameriških imperialistov. Sedaj so imenovali za ministrskega predsednika Cangkajškovega prijatelja generala Hojingčina. Ta mož se je vezbal in vzgajal nekaj časa v ZDA in ima torej vse sposobnosti, da bo dobro izvrševal svoj poklic v interesu imperialistov. V resnici pričakuje večina nacionalističnih poslancev, da bo znal uglediti nasprotupoda si stališča v Kuomintang in utrditi razmajan položaj nacionalistične Kitajske. Drugi listi pa zopet poročajo, da se misli povrniti v politično življenje general Cangkajšek in da bo prisotnoval zasedanju Kuomintanga ter da bo ob tej priliki predložil dolg proglas o stališču nacionalistične Kitajske do pogajanj z demokratično Kitajsko.

Tako imajo Amerikanci prav za prav politično in vojaško vojsko, čeprav pošiljajo Francozi še nadalje čete, da utrdijo vojsko, ki jo sicer sestavljajo bivši nacisti in fašisti.

Strategijo indokitajske vojske je z ameriškega stališča tolmačil znani vohun Bullit, ko si je v letu 1947 ogledal deželo. V reviji Life označuje Bullit ameriške načrte takore; Vietnam je za nas življenjske važnosti, če hočemo braniti skrajni vzhod pred Sovjeti, kajti v bodoče bomo potrebovali indokitajsko železnico.

Isti Bullit je odkril človeka, ki je delal za Amerikance. Sel je v Hongkong, kjer je živel v pregnanstvu bivši cesar Bao Dai — cesar sajno po imenu, odkar so deželo zasedli Francozi.

Bao Dai, zadnji potomec kraljeve rodbine, se je v 20 letih svojega laživladanja odlikoval samo po nekaterih posebnih navadah, ki si jih je navzel v francoskih zavodih, kjer se je vzgajal. Ko so proglasili republiko, mu je ljudstvo prizaneslo, ker je svojo odstavev proglasil za prostovoljen odstop.

S tem odstavljenim cesarjem sta Bullit in francoska vlada uprizorila najnovejšo tragično kolonialno opereto. Bullit je v Hongkongu obljubil Bao Dai-ju, da mu vrne prestol. Ker je pariška vlada uvidela, da Ho Chi Minh ni človek, s katerim bi se lahko igrali, so poskušali rešiti težki vietnamski položaj z odstavljenim vladarjem. Bilo bi isto, kot če bi se Truman hotel nekoga dne dogovoriti z Rusijo, pa bi se namesto s Stalinom začel dogovarjati z nekim odstavljenim knezom rodbine Romanovih, pretendentov na carski prestol, in bi z njim reševal probleme o neodvisnosti obeh dežel.

Seveda ne bi bilo težko sporazumeti se in tudi Francozi so se lahko pogodili z Bao Daijem. Dejanja operete so si sledila takole: 20. maja preteklega leta so si Francozi postavili nekoga debelega generala, Huana po imenu, za prvega ministra v Vietnamu. 6. junija so Francozi v zalivu Along na francoski križarki podpisali z Bao Daijem pogodbo, po kateri bi bil Vietnam neodvisen, foda le po besedi in 9. marca t.l. sta Bao Dai in pred-

sednik francoske republike Auriol v pisnih ponovno potrdila dogovor. Francoska vlada se ni niti potrudila, da bi napravila prolog opereti, v kateri je ponovno proglasila za cesarja Bao Dai-ja.

Sicer pa je igra nekoristna in nevarna. Ko so Francozi ustvarili prvokrat slamnato vlado v pokrajini Končinčini, je nje predsednik dr. Tinh nekaj mesecev potem napravil samojnor kot znak protesta proti groteskni vlogi, ki jo je moral igrati. Vlada Ho Chi Minha je izjavila, da bo Bao Dai veljal za vojnega zločinca, če se vrne v Indokino v službi Francozov, ki mučijo domačine. Generala Huana je ljudsko vietnamsko sodišče že obsodilo v odsotnosti. Zaradi tega se je Bao Dai toliko branil prestopiti svojo zemljo in je na nasilno prigovarjanje Francozov šele pred nekaj dnevi obljubil, da bo odpotoval dne 25. aprila. V Parizu si nihče ne dela mnogo utvar, da bo Bao Dai mogoče uničiti Viet Minh (kajti to bi bila njegova glavna naloga). Celo socialdemokratični Guy Mollet je napisal: Bao Dai ne uživa nobenega ugleda in njegov tov. Rosenfield je njegovo mnenje podprl, rekoč: Bojim se, da bo rezultat prav obraten od tega, kar želimo. Degolist Lachevrotiere je rekel: «Da se vzpostavi v Indokini mir, je treba upoštevati Ho Chi Minha in Viet Minh. Dovolj je da ugotovimo, da ne zadostujejo prividi kakor Mao Dai, da ustavijo narode Azije na pohodu.

Ekspanzija ZDA v "zaostale dežele"

Z vse večjim množenjem predznakov v ZDA je porasla tudi zaskrbljenost ameriških imperialistov. Za borbo proti tej nastopajoči krizi ne zadošča več «Marshallov plan» in oboroževalna tekma, zato so si omislili plan «pomoci» tako imenovanim nerazvitim deželam. Truman je v obrazložitev tega novega plana dejal, da morajo kolonije in vse «neodvisne» dežele sveta na široko odpreti vrata ameriški kapitalu in da v zameno za «pomoci» dajo zagotovila ameriškim monopolom, da njihova podjetja ne bodo nacionalizirana, preveč obdavčena itd. Ameriški zunanji ministri Acheson je izjavil, da bo ta načrt obsegal ves Daljni vzhod, predvsem Indijo, Afriko in Južno Ameriko, po drugih vesteh pa kar celo Azijo.

«New York Times» je pred kratkim razkril, da so vladni krogi ta plan pripravljali že dve leti. Za kakšne kroge gre, je razvidno iz izjave predsednika nacionalnega združenja ameriških industrijev Beneta po njegovem obisku pri Trumanu skupno s predsednikom Standard Oil družbe in drugih mamotov. Benet je takrat izjavil, da njegova družba že dve leti izbira podatke, ki morejo predstavljati osnovo za razvoj zaostalih dežel. Kakor je razvidno, se torej ameriški poslovni ljudje že dalj časa pripravljajo za pojačeno izkoriščanje drugih narodov in njihovih bogstev. Monopolistična organizacija nacionalna trgovska zveza za zunanjo trgovino je zahtevala, da ZDA vodijo tako zunanjo trgovsko politiko, ki bi stremela za svobodnim izvozom na tuja tržišča, za povečanje obsega uvoza v ZDA in za izboljšanje pogojev za investicije privatnega ameriškega kapitala v inozemstvu.

Na ta način hočejo ameriški monopolni in račun ameriških davkoplačevalcev pretvoriti ves svet v svoje tržišče in v izvor cenejših surovin. Zato pa je potrebno predvsem izriniti stare kolonialne sile s teh tržišč. Ta proces se je že začel. Ameriška uprava za ekonomsko sodelovanje je vodila v Londonu razgovore z Veliko Britanijo o skupnem izkoriščanju njenih kolonij. Pri tem so ZDA predvsem zahtevale, da ima ameriški kapital svoboden dostop v kolonije. Gre torej za podrejanje kolonialnih sil, predvsem Velike Britanije, Združenim državam Amerike. V svoji nesposobnosti, da bi se upirale ameriškim gospodarjem si te sile sedaj prizadevajo ohraniti vsaj nižje vloge v ameriškem planu. Tako je Bevin n. pr. izjavil, da je Britanija pripravljena sodelovati v tem planu, sedem francoskih bank pa je v sodelovanju s francoskimi oblastmi ponudilo ZDA skupno graevjanje francoskega kolonialnega carstva.

Ta načrt naj bi ameriškim vladajočim krogom ne pomagal samo odvrniti gospodarske krize, temveč naj bi jim služil tudi kot baza za vojne priprave. Amerikanci predvsem podčrtujejo potrebo večanja eksploatacije tako imenovanih stratežičnih surovin. Prav tako so delali tudi nemški nacisti, ko so pripravljali osvojitve sveta.

Toda kdo bo plačal stroške tega plana. Plačati bodo morali narodi «zaostalih dežel» in ameriške delovne množice, ki naj bi jamčile dobičke ameriških monopolov. Trumanov načrt pomeni za narode bodo in brezdušno izkoriščanje in prav zato se mu povsod po svetu; na Kitajskem, na Malaji, Burmi, Indoneziji in južno ameriških republikah tako odločno upirajo. Proti temu planu so tudi nekateri kapitalisti drugih dežel, za katere predstavlja ta plan izgubo velikih dobičkov, toda Združene države Amerike se nadejajo, da jim bo uspelo streti odpor enih in drugih. Zgodovina pa dokazuje, na odpora izkoriščanih narodov ne more streti nobena sila na svetu in tudi ne ZDA z vsemi atomskimi bombami.

Odkritja angleškega znanstvenika novo orožje miroljubnih sil proti atomskim strategom

Tajnost atomske bombe je odkrita. Ne ona tehnično znanstvenega ozadja bombardiranja Hirošime je značaja, pač pa psihološkega, ki je mogoče resnična in najnevarnejša tajnost atomske bombe, zaradi katere danes milijoni ljudi žive v strahu in negotovosti. Ta druga tajnost ni nastala z rojstvom bombe, pač pa z njenim prvim metom na dve japonski mesti Hirošima in Nagasaki. Zakaj sta bili vrženi ti dve bombi, ki sta uničili 130.000 ljudi. Ali je bilo to potrebno? Tega vprašanja si pri nas nismo toliko postavljali, toda v deželi, ki je bila za ta nesrečni met odgovorna, torej tudi v Angliji, niso mogli preprečiti razširjenja teh vprašanj. Mnogo ljudi se ni zadovoljilo z uradnimi odgovori, ki so zatrjevali, da sta ti dve bombi prihranili stotisoče ameriških žrtev. Angleški znanstvenik — fizik Blackett je pred nekaj meseci dokazal, da bombardiranje Hirošime z atomsko bombo ni bilo naperjeno proti Japoncem, na katere odpor tudi ni moglo imeti odločilnega pomena, temveč proti Sovjetski zvezi. Izvršeno je bilo dva dni pred datumom, ko bi po vnaprej določenih načrtih morala Sovjetska zveza stopiti v vojno proti Japoncem in začeti v Mandžuriji z ofenzivo, ki bi v najkrajšem času dovedla do zmage. Bombo, ki so jo šele 16. julija prvič preizkusili v Novi Mehiki, so z največjo naglico prenesli na Daljni vzhod, da so tako lahko z njo preprečili uspehe sovjetske ofenzive, zagotovili prestiž ameriške zmage in preprečili Sovjetski zvezi soudeležbo pri nadzorstvu nad Japonsko. Avtor tega senzacionalnega odkritja, je kot smo že omenili, angleški fizik Blackett, ki je za svoje najnovejšo knjigo «Politične in vojaške posledice atomske bombe» prejel Nobelovo nagrado za leto 1948. Toda to odkritje ni bilo Blackettu končnim namen: nepoznavanje resničnega ozadja bombardiranja Hirošime je povzročilo, da se je v svetu sorazmerno lahko razširila atomska psihozo, ki je resnična, nevarna tajnost atomske bombe. S to knjigo hoče znanstvenik razrušiti to zmotno mnenje atomske psihoze, ki danes na žalost hrani vojnoujskaško gonjo.

Knjiga je vzbudila v Angliji zanimanje. Velik znanstvenik Halda ne jo označuje kot anafornejšo knjigo stoletja in zatrjuje, da bo lahko imela odločilen vpliv na politiko evropskih držav, če bo dovolj razširjena. To znanstveno delo Blacketta ne izvira samo iz njegovega globokega poznavanja stvarni (saj je Blacketta imenovala vlada za člana odbora za atomsko energijo), temveč tudi iz globokega

poznavanja vojne umetnosti, ker je znanstvenik aktivno sodeloval v prvi svetovni vojni, v drugi pa je bil v tesnih stikih z najvišjim poveljstvom.

Britanski krogi niti ne morejo predstaviti Blacketta kot tajnega agenta «komunistične internacionale», čeprav bi to hoteli. Blackett je v javnosti znan kot antifašist, kot eden izmed onih britanskih znanstvenikov, ki jih je Hitler postavil na listo onih, ki bi morali biti aretirani v slučaju nacistične invazije v Anglijo. Blackett je smatran kot progresist, toda vsi vedo da ni ne komunist in ne marksist. Samo izrazoslovje njegove knjige to potrjuje. Angleška in ameriška vlada se tako spričo tega napada

Angleški fizik BLACKETT, avtor knjige «Politične in vojaške posledice atomske bombe».

brez obrambnega orožja. Blackettova dokumentarna knjiga razkriva, kako malo realistična in kako prolidemokratična je politika teh dveh vlad, ki se oslanjata na grožnje in na monopolizacijo atomske bombe. Knjiga dokazuje, da v morbitnem bodočem spopadu novo orožje ne bo moglo imeti odločilne vloge. Knjiga razblijna udobne iluzije o vojni ana pritisk gumbas, s katero hočejo ameriški voditelji uspraviti budnost svojih narodov. Pod neizpodbitno analizo angleškega znanstvenika so se zrušile neštevilne propagandne ustanove v zvezi z atomsko bombo.

O knjigi je bilo mnogo govora tudi v Sovjetski zvezi, kjer jo bodo kmalu prevedli. Sovjetski tisk jo ceni in jo označuje kot «dragoceno orožje v borbi za trajen mir, kot grenično, zanimivo in aktualno de-

lo». Iz kritičnega vidika pa se je omejil samo na znanstveno plat Blackettovih razkritij, ki zaradi njegove neznanstvene ideološke predpriprave niso mogla prodreti do globokih socialnih in ekonomskih temeljev.

Odmevi na to knjigo so bili močni tudi v ostalih naprednih krogih sveta. Proti takemu uspehu ni vladnemu tisku zapadnih držav preostalo drugega, kot ustvariti okrog te knjige ledeni obroč. Predsednik atomskega odbora Anderson jo je v svojem radijskem govoru «vljudno», toda ostro kritiziral. Tisk, ki se je bal, da bi preostala kritika ne prispevala k razširjenosti knjige jo je označil kot originalno, vendar kot knjigo, kateri ne bi bilo dobro posebejati prevelike pozornosti. Toda vsi ti umetni poizkusi ne odo mogli preprečiti, da ne bi knjiga vršila svojo pojasnjevalno vlogo. Atomska tajnost je odkrita: v veliki igri, ki jo igra svet, je atomska bomba večji bluf kot se je mislilo. Od sedaj naprej bo Blackettovo delo eno orodje več v rokah narodov, s katerim bodo pristili svoje sovražnike, da razkrijejo igre; da razkrijejo svoje neumne sanje o zavojevanju sveta s premočjo, ki naj bi jim jo dala atomska bomba.

Sram ga je bilo

Ameriški propagandisti radi slikajo nam Evropejcem same lepote ameriškega življenja od hoolivudskih div pa do mastnih zaslužkov raznih trustov itd. O stavkah lačnih in brezposelnih delavcev najraje molčijo o sodbah proti črncem še raje, saj vendar niso plačani za to, da bi z razširjanjem resnice škodovali kapitalizmu. In vendar Amerika danes ni več tako daleč, da ne bi marsikaj kar spada sicer pod cenzuro, prišlo do nas Evropejcev. Nekateri listi so v zadnjem času med drugimi takimi «proti-ameriški vestmi» prinesli tudi naslednjo: Na hodniku senatne palače se je ustrelil senator Thomas Williams iz Buffala (država New York). V enem izmed pisem' ki jih je zapustil, je napisal «Sramujem se idiotizma ignorance» pokvarjenosti in korupcije številnih naših politikov».

Thomas Williams je torej «izbral svobodo» pred ameriškim življenjem in se raje usmrtil. Toda Williams je imel slabe živce. Milijoni Američanov pa nimajo slabih živcev. Ti bodo raje pognali k vragu svoje pokvarjene politike.

KRONIKA

V podjetju SARROM, ki se bavi z demolanjem potopljenih ladij, je nastala kriza in mislijo izvršiti likvidacijo. Če ne bo priskočila na pomoč vojaška uprava, ostane 70 delavcev in nameštencev brezposelnih.

Na Proseku je SHPZ organizirala spominsko razstavo slik Alberta Sirka.

Tisoč beguncev se je vkrcalo na motorno ladjo «Dundlak Bay», ki je odpeljal iz Trsta v Avstralijo.

Od 15. maja bo zopet vozil iz Calaisa v Carigrad skozi Trst Orient Express.

Poročevalski urad VU javlja, da se bodo s 15. majem povišale najemnine, in sicer 30% za stanovanja, 50% za urade in 60% za trgovske prostore. Le kako bodo delavci in uradniki mogli prnesti to povišanje življenjskih stroškov, ko že sedaj le s težavo rinejo naprej?

Pred dnevi se je razširila vest, da je nastal nov škandal z večjo količino premoga. Nekaj družba iz Benetk naj bi dala vojaškim oblastem za 10.000 ton premoga 3620 ton koks, pri čemer se je zdelo, da so tržaški zastopniki družbe podkupili nekakega ameriškega oficirja, ker je bila kupčija pač le preveč ugodna za družbo. Sedaj pa je poročevalski urad VU javil, da je služil ta oficir le za vabo, da so se sparije razkrinkali. Sedaj imajo oficirji torej tudi to hvalevredno nalogo.

Tržaškim upokojencem so po njihovi uspehi skupščini 20. febr. obljubili, da bodo njih zahteve zadovoljivo rešene, toda doslej še vedno čakajo.

Usmiljeni roparji so redkost, toda se še vedno najdejo. Neki Franceschini se je vračal iz Spodnje Sv. Marije Magdalene domov, pa so ga trije neznanci naskočili in mu vzeli listino z 8000 lirami. Ko pa je povedal, da je revež, so mu listino vrnili ter si pridržali samo 2000 lir.

Pred sodiščem se je moral zagovarjati gostilničar Gorjup s Pro. seka, čigar stekli pes je ugriznil sedem ljudi. Obtožnica mu je očitala, da sta zaradi ugriza umrla Marija Segina in 5 letni Fulvij Tence. Obramba je dokazala, da sta umrla zaradi meningitisa in sodišče je gostilničarja oprostilo glavnih obtožb ter ga obsodilo samo na plačilo globe.

Zaradi sladkorja Lege Nazionalne, so prišli pred sodišče zopet trije obtoženci, ki so kupili sladkor od «neznancev». Obtožence so oprostili, «neznanci» pa seveda še ostanejo goreči in pošteni rodoljubi.

Skupina kakih 80 Gropajcev je objavila v «Primorskem dnevniku» izjavo, v kateri obsojajo pisanje Vidalijevega «Delas», ki je objavilo lažni članek, da so bili Gropajci prisiljeni sprejeti izkaznice OI.

Pretekli teden se ga je 71-letni Josip Marloti malce preveč nalezil in je legel na tramvajske tračnice. Zaradi teme ga je tramvajski voznik prepozno opazil in tramvaj ga je več metrov povlekel pod seboj. Poklicajl so gasilce, ki so dvignili tramvajski voz in potegnili moža izpod njega. Mož je ime izredno srečo in je bil le laže ranjen.

Zaradi znanega tragičnega lova po ulici Cavana je legalni urad izvedel svojčas preiskavo, na podlagi katere so obtožili policijskega agenta Colluccio, da je ustrelil Ferrinija. Sedaj pa pravijo, da je streljal na Ferrinija neki policaj v uniformi. Stvar je zelo čudna, saj je policist Colluccio obtoževal samega sebe.

Na svobodo so prišli člani stavkovnega odbora, ki jih je tukajšnje okupacijsko sodišče obsodilo na štiri mesece zapor zaradi znanega provokacijskega gibanja. Tovarši Laurenti, Stoka, Ukmar, Solitri in Sorta bodo sedaj spet zavzeli svoja borbena mesta v demokratičnem gibanju, kateremu se niso in se nikoli ne bodo izneverili.

Demokratični volivni program mora vsebovati vse zahteve ljudstva in nakažati pot in sredstva za njihovo uresničenje

Okupacijska vojaška uprava je bila končno prisiljena razpisati volitve, za kar gre v glavnem zasluga dolgi in vztrajni borbi demokratičnih množic. Toda ta uprava je razpisala volitve v trenutku, ki se ji je zdel najbolj ugoden, to je ob razkolu, ki je nastal v demokratičnih vrstah. Iz tega je razvidno, da imperialisti in tržaške reakcionarne sile ne želijo izvesti volitev, da zadostijo demokratičnemu načelom, temveč da jih hočejo izkoristiti za okrepitev svoje vojnoujaške in reakcionarne politike.

Pri izdelavi politične linije in volivnega programa je treba zato preučiti položaje, ustroj in usmerjenost raznih strank ter ugotoviti sile, s katerimi razpolagajo. Med reakcionarnimi strankami so v glavnem stranke bivšega CLN. Najmočnejša teh strank je po svoji organizaciji in položajih, ki jih zavzema v upravi in mestnem gospodarskem življenju, demokristjanska stranka, ki podpira v vsem imperialisti in revizionistične težnje. Se bolj desničarska je, vsaj navidezno, liberalna stranka, ki ima svoje pristaje med trgovci in industrijci, na skrajni desni pa so razna fašistična in neofašistična gibanja. «Levica» v tej skupini reakcionarnih strank predstavljajo republikanci in «socialisti», ki pa se v bistvu ne razlikujejo od ostalih strank. S svojimi demagoškimi frazami pač ne morejo prikriti svojega reakcionarnega in protiljudskega poretka. K tem strankam je treba še prišteti razne organizacije in ustanove kakor Lega Nazionale itd. Vse te stranke so vseskozi podpirale in še podpirajo okupacijske vojaške oblasti v njihovem prizadevanju, da iztrgajo slovenskemu in italijanskemu ljudstvu vse njegove demokratične pridobitve. Zato je tudi njihov politični program v bistvu popolnoma enak. Iredentizem in šovinizem, protisovjetska in protijugoslovanska propaganda, sovraštvo proti komunizmu, poskusi razdvajanja med Slovenci in Italijani, zlasti pa srdita kampanja proti coni B označujejo delovanje vseh teh strank, katerih protiljudska in protirevolucionarna funkcija je očitna. Sredino v tržaškem političnem življenju predstavlja gibanje za neodvisnost, ki predstavlja predvsem malo in srednje trgovsko buržoazijo in del obrtnikov. To gibanje nima izrazito razrednega značaja in njegov glavni program je neodvisena Trst.

Enotnost slovenskega ljudstva, ki se je v narodno osvobodilni borbi silno

okrepila, ni bila pogodu okupacijskim silam, ki niso mogle te enotnosti razbiti. Ko so videli, da so vsi njih naporji brezuspešni, so ustanovili slovensko reakcionarno stranko. V tej stranki sta dve tendenci: klerikalna in liberalna, ki pa se dejansko ne razločujeta. Njen glavni namen je podpirati protiljudsko politiko okupacijske uprave.

Demokratično in protimperialistično fronto tvorijo v glavnem delavci in kmetje, povečini Slovenci, ki jih ji narodnoosvobodilna borba privedla odločno na stran delavcev. Kakor v osvobodilni vojni je tudi sedaj vodilna politična sila tržaškega demokratičnega gibanja Komunistična partija. Te demokratične sile so zbrane v raznih množičnih organizacijah in se sedaj odločno bore za obrambo miru in demokracije ter za uveljavljenje in spoštovanje mirovne pogodbe, za bratstvo, proti vsem šovinističnim poskusom in za enakopravnost tu živlečih narodov. Z resolucijo Informbiroja so prišle v tem gibanju na dan naciona-

Vse te stranke zagovarjajo razne kršitve mirovne pogodbe in utirajo pot vojnoujaškemu revizionizmu.

Izven teh glavnih političnih skupin je precejšnje število ljudi, ki se bodo vprašali, katera politična skupina odgovarja njihovim zahtevam in težnjam. Jasno je, da bodo morale sedanje gospodujoče stranke iti med množice z demagoškim programom, kar pa bo dalo priliko primerjati njih besede z njihovim sedanjim ravnanjem. Zaradi tega, posebno pa zato, ker je treba mobilizirati vse sile demokratične fronte za razkrinkavanje sovražnikov ljudskih množic, je treba že sedaj sestaviti demokratičen volivni program, ki bo vseboval osnovne zahteve delovnih množic, pa tudi nakažoval sredstva in pogoje za uresničenje teh zahtev. Glavna razlika v programih ne bo v posameznih zahtevah, temveč v tem, kako se bodo te zahteve natančno razlagale in kakšna sredstva naj bodo služila, da se te zahteve v danih pogojih uresničijo. Spriči sedanjega splošnega politič-

delati dokončen program, ki bo osnova za široko koncentracijo slovenskih in italijanskih ljudskih sil. K izdelavi tega programa moramo pritegniti vse demokratične organizacije. V tem programu morajo biti natančno označene sedanje glavne zahteve našega gibanja. Rešitve glavnih političnih, gospodarskih in socialnih vprašanj je tesno povezana na dokončno mednarodno ureditev Tržaškega ozemlja, zato je glavna zahteva spoštovanje mirovne pogodbe in takojšnje uveljavljenje njenih določb.

V pogledu gospodarstva je treba zahtevati najtesnejše gospodarske sodelovanje z zaledjem, ker le-to bo poživilo naše gospodarstvo in omogočilo rešiti v občinskih mejah številna vprašanja. Zato mora VU preklicati razne gospodarske in finančne dogovore z italijansko vlado, ki spreminjajo TO v italijansko provinco. Da se pospeši razvoj tržaškega gospodarstva, je treba skleniti neposredne trgovske spoznanje z vsemi državami, zlasti pa z zalednimi. Obnoviti se morejo tržaške pomorske zveze, zaradi česar se morajo ponovno vpisati v tržaški pomorski register vse tržaške ladje, ki so jih vpisali v italijanske luke. Le tako bo mogoče odpraviti brezposelnost, poživiti javna dela, graditi stanovanjske hiše in popolnoma izkoristiti kapaciteto tržaške industrije. Občinska uprava mora ustanoviti in organizirati razne ustanove, ki bodo skrbele za dvig življenjske ravni delovnega ljudstva, akor socialna skrbstvo, ustanove za matere in otroke, konzumne zadruge itd.

Za zaščito delavskih interesov je treba uvesti zaporo nad odpusti z dela, zaporo nad najemninami, okrepiti in reorganizirati organe za kontrolo nad cenami. Podpreti je treba tudi male in srednje kmete, male in srednje trgovce, malo in srednje industrijo ter obrtnike. Tak dokončni program morajo prediskutirati najširše ljudske množice.

Sila in moč demokratičnega gibanja sta ravno v njegovi premočnosti in doslednosti v protimperialistični borbi ter v njegovi borbeni preteklosti. Delovne množice so globoko prežete s tem borbenim duhom in nobena sovražna sila ne bo mogla izbrisati te njihove zavesti. Zato bodo te demokratične množice tudi v bodočnosti predstavljale ogromno silo, ki je vsi poskusi reakcionarjev ne bodo mogli razbiti. Osnovni pogoj te moči pa je njihova enotnost.

V NEDELJO JE NA POSVETOVANJU KOMUNISTIČNE PARTIJE ZA TRŽASKO OZEMLJE GOVORIL TOV. BORIS MRAK, ČLAN IZVRSILNEGA ODBORA PARTIJE, O TEMI «KOMPARTIJA TRŽASKEGA OZEMLJA IN VPRAŠANJE HODOCIH UPRAVNIH VOLITEV V CONI A». IZ NJEGOVEGA POROCILA OBJAVLJAMO IZVLEČEK BISTVENIH TOČK.

listični in socialdemokratski elementi, ki zagovarjajo revizionizem in blatio Jugoslavijo enako kakor tržaška reakcija in imperialisti.

To so glavne sile, ki jih je treba upoštevati pri presoji bodočih volitev. Te volitve so formalno le upravne, v resnici pa imajo mnogo širši pomen. Tem volitvam hočejo dati s pomočjo ukaza 345 značaj plebiscita, ki bi moral pokazati voljo Tržačanov po združitvi z Italijo. Zato so vse reakcionarne stranke za blok, ločena socialistična lista pa predstavlja le taktiko, da bi si pridobili čim več glasov levo usmerjenih ljudi, kar končno pomeni le krepitev bloka. Stališče socialistov bi moralo služiti le temu, da se čim laže prevarajo volivci.

Zato so tudi volivni programi teh strank v bistvu enaki in so zato vse lepe besede o potrebi rešitve raznih tržaških pereh problemov le demagožija. Z volitvami hočejo upravičiti dosedanje upravno postopanje ter omogočiti nadaljevanje dosedanje uprave.

nega položaja mora Komunistična partija čim bolj razširiti in okrepiti slovensko-italijansko ljudsko fronto, katere osnova je demokratično zavezništvo delavskih in kmečkih množic in slovenskih in italijanskih množic na splošno. V ta namen so demokratične organizacije ustanovile volivni odbor slovensko-italijanske ljudske fronte. Sedaj je treba sestaviti program, ki bo mobiliziral široke ljudske množice, hkrati pa razkrinkaval razne italijanske reakcionarne in nacionalistične stranke in slovensko reakcionarno skupino. Demokratične organizacije so pozvale Vidalijevo skupino na skupen nastop na volitvah ter na sestavo skupnega programa. Vidalijeva skupina pa je ta poziv odklonila, kar kaže, da je med stvarnimi in bistvenimi zahtevami tukajšnjega demokratičnega gibanja in med Vidalijevo skupino resno nasprotje. Vidalij hoče to nasprotje prikriti, kar kaže njegovo slabost. Ker je Vidalij odklonil naš poziv po skupnem nastopu, moramo iz-

Vidalijevcji se boje na in kličejo proti njim na p

V nedeljo so Enotni sindikati sklicali kongres kmetijske stroke. Na kongres je prišlo tudi nad tristo redno izvoljenih delegatov iz Istrskega okrožja, ki pa jih niso pustili v dvorano in katere je okupacijska policija v veliko veselje vidalijevcjev s silo odstranila. Zato se je kongres spremenil v navadno konferenco, na kateri so obravnavali samo razna vprašanja cone A. Vse prizadevanje sindikalnega vodstva ne more spremeniti tega dejstva, ker na zadnjem kongresu v Izoli so izvolili novi odbor delegatov vsega Tržaškega ozemlja. Statut se v tem pogledu ni spremenil in v nedeljo so ga sindikalni voditelji kmetijske stroke po navodilih Zveze ES grobo kršili. Zato naši kmetje, člani ES, tega kongresa ne priznavajo, ne priznavajo na ta način izvoljenega odbora in ga imajo za nezakonitega.

Kongres ni protizakonit le zato, ker niso pustili nanj delegatov cone B, temveč tudi zato, ker se v coni A sami niso vršile povsod redne volitve in ker niso pustili nanj niti pravilno izvoljenih delegatov cone A same. Gospodje v odboru strokovne zveze niso namreč poslali vabil njim delegatom, ki jim niso bili povšeči. Delegate za kongres so zbrali, oziroma boljše rečeno, kar imenovali samo v vaseh, kjer se jim je zdel položaj najbolj ugoden. Pa še tam so se

Policijski avto pred poslopjem v ul. Conti, kjer je bil «kongres» kamor je policija branila dostop 350 kmečkim delegatom in cone-B in A

požvižgali na volitve. V nekaterih krajih so se kar v gostilni na pustni večer domenili, kdo naj bo delegat. Takšne svolitve torej imajo oni pogum imenovati demokratične.

V vaseh, kjer niso vidalijevcji izvedli takih svolitvev so kmetje na pobudo svojih referentov svo-

je delegate redno izvolili. Toda tem delegatom ni tajništvo poslalo vabila in so jih na vratih zavrnili, češ nimate pravice biti na kongresu, čeprav jih je ljudstvo izvolilo. Ze teh nekaj primerov dovolj jasno kaže, v kakem ozračju se je pripravljala kongres. Zato se ne smemo čuditi, če je

ta udomačeni «kongres» izvolil tak odbor, ki bo najzvesteje in najpogorneje izvajal Vidalijevo in Radicevo linijo. Ne gre tu niti toliko za osebe, saj mora sindikat spoštovati politično prepričanje vseh, ki so predani razredni sindikalni borbi. Gre za važno načelo, ali so sindikati resna organizacija, ki spoštuje svoj statut in demokratična načela, ali pa se hoče s temi načeli norce briti iz ljudi in tako napraviti vsako zaupanje, ki ga morajo člani gojiti vanje. Tega zaupanja tak sindikat in na ta način izvoljeno vodstvo ne moreta vzbuhati, zato pomeni tako postopanje pravo rušenje sindikata samega.

Vse te spletke niso nič novega ter spadajo v splošni načrt, odvzeti sindikatu vsako borbena razredno vsebino in ga polagoma pripeljati na pozicije zdajstva delavskih in kmečkih interesov. Vsega tega pa ne bodo naši kmetje dopustili, ker bi to pomenilo konec vse njihove borbe in bi bil sindikat morda le še birokratski organ, ki bi se pečal z drobnjarskimi zadevami posameznih kmetov, ki so sicer upravičene in nujne, ki pa ne predstavljajo bistva sindikalnega dela, čeprav morda kak sindikalni funkcionar kmetijske stroke tako misli in nima prav nobene smisla za politično in ekonomsko borbo, ki jo morajo sindikati voditi. Taki sindikalisti naj

Zavljje so najbolj revno tržaško predmestje. Tu se beda naravnost kopiči in vsaka misel na ta kraj se ti nehote združi s predstavo smetišča, po katerem rijejo ljudje kot krsti, da iztrgajo iz vse te umazanije grenak kos kruha. Dejal bi skoraj, da to smetišče, ali »škovač«, kot mu pravijo v Zavljah, gospoduje nad vsem tamošnjim življenjem in da daje ljudem, ki prebivajo tam okoli, poseben pečat. Ko gre človek tam mimo in vidi od daleč postavljene ljudi, ki se krivijo pod težkimi umazanimi vrečami raznih odpadkov, se začuden vpraša, ali smo res v dvajsetem stoletju, v mestu, kjer je na videz vsega v izobilju, in kjer se toliko ponasajo s svojo visoko kulturo, ali pa smo še daleč tam nekje v srednjem veku. Mrko in pušto je ob obeh straneh asfaltirane ceste, posebno proti morju. Le redko kje vidiš malo vrta z zelenjavo ali prijazno hišico, saj te skoraj vse naokrog obdajajo razrita in potepana zemljišča, pokrita z ostanki smeti, kupi starih škotel, stekla cunj. Proti morju okoli tisoč delavcev izravnavajo zemljišče, rije v hrib Pantalejmon in zasipa močviro. Ob desni strani stoji tabla z napisom: «Lavori in economias in prepovedan vstop nezaposlenim. Nekoliko niže kopljejo kanal za hudournik, ki pridere ob naltvih s hriba, v kaluži se koplje nekaj rac. Kraj ob poti proti Mitnici imenujejo Cigansko nabrežje. Tu stoji le tri ali štiri stare hiše, ostalo so zgrajene na novo, ker se je večina ljudi naselila med prvo in drugo vojno za časa fašizma. Skoraj vsi so prišli iz Istre, nekaj jih je iz iz Miljskih hribov, nekaj pa iz Furlanije. Kraj nosi to ime, ker so se nekdanj tu ustavljali in taborili cigani.

Zelo so mladi toda njihovi obrazi so izpiti in staričkavi; pozna se jim, da trpe bedo in pomanjkanje. Kakšno bo njih življenje? Če so že sedaj zagrenjeni?

Med gnojem in smetmi iščejo grenak kos kruha

Nekdanj je bilo smetišče bliže Sveti Ani, sedaj ko so tam zemljišče že zravnali in zgradili igrišča za vožnjo, vozijo smeti mimo Mitnice. Od teh smeti se prežuljajo mnogo družin. Čeprav se že večeri in piha mrzla burja, je na smetišču še vse živo. Ko kreneš s ceste na desno, opaziš najprej dve nizki zgradbi. Tu imajo svoj sedež občinski delavci, ki prvi prebirajo smeti ter poberejo iz njih, kar je boljše. V eni zgradbi so velike stisnjene bale starega papirja, pred njo leže kupi stekla in praznih konzervnih škotel. Greš dalje po izvoženi poti proti morju in nudi se ti kaj žalostna slika.

Na kraju smetišča nekaj gori in veter ti potiska nasproti smradljiv dim, kupi smeti ločijo na dvoje godljasto mlako, na levi vse do morja se razprostirajo blatna močvirnata zemljišča, nad katerimi leti osamljen galeb, na koncu teh zemljišč, kjer se začena morje, leži star prevrnjen čoln. Po kupih smeti pa brskajo žene, otroci in možje. Nekateri sedijo pred mali-

mi kupi kosti, stekla, papirja in drugih odpadkov, drugi kopljejo z motiko, majhen deček kleči v blatu in hlastno rije po njem z rokami. Vsi so umazani, črnih obrazov, oblečeni v cape ter nosijo posebna očala, vse ženske nosijo razeefrane hlače. Drugi so že končali svoje delo in nosijo na ukrivljenih hrbtih velike črne vreče proti cesti, kje stoji komion in dva voza s lionjsko in oslovske vprege. Okoli teh voz sede na vrečah povečini otroci in čakajo, kdaj pridejo na vrsto, da naložijo vrečo nanje.

To se ponavlja vsak dan. Največ ljudi je okoli desetih zjutraj, ko pride največ kamionov. Tedaj se vsi ti ljudje priverajo, da bi drug drugemu iztrgali najboljše odpadke. Najbolj podjetni skočijo na kamione že tam pri Mitnici ter tlačijo v vreče, kar je najbolj »drago cenega«. V ta namen vozijo šoferji proti majhni nagradi nalašč bolj počasni. Na smetišču namreč dobe le, kar ostane občinskim delavcem. Nekateri pobirajo iz smeti samo

živilske odpadke, s katerimi redijo po več prašičev, toda teh je malo, ti so že kar nekam gosposki. Vsi Zavljci pa tudi kurijo z raznimi lesenimi odpadki, ki jih dobe v smeteh, ker drv ni daleč naokoli.

Sedaj pravijo, da bodo kmalu odlagali smeti mnogo dalje tam »Pri orehu«. Mnogi se zato s strahom vprašujejo, kako se bo do potem preživljali. Temu delu pravijo aiti v smeti. Ponekod se kar cela družina bavi s tem delom. Otroci hodijo z materjo ali očetom; ko zrastejo, ne dobe posla in nadaljujejo to delo. Zato je v Zavljah le malo vajencev in strokovnih delavcev, kar je mnogo krivo velike bede.

Toda tudi zemlja je tam zelo skopa, zlasti navzgor od Mitnice proti hribu, ki mu pravijo »Castiglione«. Ta hrib je proti Zavljam popolnoma gol, poleti se pasejo na njem številne koze, ki ga vsega oberejo. Ko vprašam nekoga, kako se imenuje, mi pravi, da bi mu morali reči »Kozji hrib«. Kmetje imajo tod vsi po eno ali več koz. Le redki imajo v hlevu tudi kravo. Skoraj vsi so najemniki, svoje zemlje pa imajo zelo malo. Tu ni kakor na primer na Kolonkovec. Nič ne prodaja od svojega pridelka, temveč mora le dokupiti. Tu pa tam morda nese kakšno ženo v mesto pest radiča. To je vse. Pridelajo nekaj krompirja in koruze za svojo rabo žita in trt je zelo malo. Zemlja pod cesto, ki gre v Domjo, je boljša kot na hribu. Od te ceste se razteza vse do Dolge krone. Ta zemlja pa je povečini

lasti veleposestnikov: Pucaloviča, Schuesslerja itd. Domačini pravijo temu zemljišču v »vali«. Nekdanj je bilo tod precej zaraščeno; ob poti, ki pelje v Koper, so rasle vrbe in bresti. Po prvi vojni so vse to posekali, cesto pa nekoliko dvignili, ker jo je večkrat preplavljalo morje. Ta zemljišča so bila okoli leta 1930 na prodaj po zelo nizki ceni, po eno liro za kvadratni meter. Sedaj pa plačujejo kmetje po 2,50 lir najemnine za meter na leto, za zemljo v hribu plačajo nekaj manj. Sredi »vala« je samo malo hiš. Med temi sta dve nekoliko višji od drugih. V eni so nekdanj prali vampe in perejo sedaj volno, v drugi je tovarna pishtov.

Pod hribom »Castiglione« v dolini je veliko občinsko kmečko gospodarstvo, na katerem dela okoli 400 delavcev vseh strok. Ti delavci obiskujejo namreč znani tečaj za poljedelstvo in naredijo zelo malo, ker večina še ni imela nikoli krampa in motike v rokah. V ta tečaj jih pošiljajo samo zato, da jih zaposljo. To zemljo je kupila občina okoli leta 1900 od Ricmanjcev, ker je mislila tam zgraditi pokopališče, potem pa je to misel opustila.

Takšno je življenje v Zavljah. Teško in trdo. Zemlja je preskopa, da bi ljudi redila, malo kdo je posejude več kot dva tisoč kvadratnih metrov, kar pa je je dobre tam doli v »vali«, je last veleposestnikov. Kdor najde delo v tovarni, ta še nekako živi, drugi životarijo. Preko njih pa visi kot ogromna senca smetišče, ki jih sili k tlom in jim piše kri.

ših kmetov omoč policijo

vedo, da se kmetje ne bodo pustili od njih varati in da se bodo borili dokler ne bodo odstranjeni iz sindikalnega vodstva vsi oportunisti.

Na tem »kongresu« nas je zelo presenetila velika skrb in zanimanje, ki ga je izvršilni odbor zlasti pa Radich, pokazal kar nenadoma do kmetov. Izvršilni odbor je bil v celoti navzoč. Radich pa je ostal na »kongresu« kar ves dan in je kmetom spregovoril ob začetku in na koncu. Res čudno in sumljivo, če pomislimo, da se na »kongresu« Zveze ES ni niti z besedico spomnil v svojem referatu naših kmetov in njihovih vprašanj. No, Radich je moral povedati »razlog« zakaj so preprečili istrskim delegatom dostop na »kongres«, na koncu pa je napravil še malce volivne propagande, čeprav zelo skromno in ponižno.

Volivna komisija, ki je sestavila liste in nadzorovala rezultate, je bila seveda v celoti vidaljevska in je imela v rokah škarje in platno. Nekaj kmečki delegat iz Prečnika, da se je spozabil in dejal, da on šicer ni kmet, temveč kamnosek, ta pa se kljub temu spozna na brejost krav. Zanimivo je tudi to, da član odbora stroke tov. Vatovec ni smel v dvorano, čeprav je bil leta 1947. v Izolji redno izvoljen. Tov, Zvonko se je v svoji zalet-

losti tudi nekoliko spozabil in izenačil kar sebe in tov. Grbca z vso strokovno zvezo (bi bil lahko malo bolj skromen!), ko je dejal, da bi živela od prispevkov članov sindikata iz cone B ter pri tem pozabil, da imajo oni ločeno administracijo in drugo valuto.

Neki delegat Gabrielli Rudolf iz Gropade je povedal, da ne more iti na polje v Jugoslavijo, če nima izkaznice OF. Le čudno, da je Gropada poslala ravno njega na »kongres«. Kje pa so bili delegati izmed onih 80 kmetov iz Gropade, ki so v »Primorskem dnevniku« izjavili, da jih ni nihče sili sprejeti izkaznice OF.

Po referatu tov. Grbca in po diskusiji so izročili delegatom ciklostilizirane glasovnice z imeni kandidatov za odbor stroke in bodoče zveze malih posestnikov. Seveda so bili izvoljeni v ta odbor Markovič, Lavriha, Grbec, Kodrič itd.

Tako se je torej končal Radichev »kongres«, katerega glavni namen je bil, razbiti vsako zvezo s cono B ter s tem preiti na pozicije angloameriških imperialistov, obenem pa odvzeti strokovni zvezi vsako borbenost. To pa se mu tudi s pomočjo svojih 90 »delegatov« ne bo posrečilo, ker mu naši kmetje in tudi vse delovno ljudstvo na splošno tega ne bodo nikoli dopustili.

Skupina otrok je »naskočila« nov kup smeti ter brska po njih, da najde kako kost, kos papirja, stekla ali cunj. V ozadju so kupi škotel, ki jih bodo zvečer naložili na vozove in avtomobile prekupevalcev.

CVETKE iz tržaških listov

DELO

Jugoslavija. V Beogradu so začeli angleško - jugoslovansko trgovinska pogajanja. Vozne cene na jugoslovanskih železnicah so dvignili za 100 odst.

Te štiri vrste je list posvetil v svojem tedenskem pregledu »Politični obzornik« Jugoslaviji, Italiji je posvetil 11-krat več prostora. Vse to zna torej »Delo« povedati o Jugoslaviji, najbrž v znamenju »bratske pomoči zdravim silam«. No, k sreči se uredniki »Delo« ne vozijo po jugoslovanskih železnicah.

Ko se je prikazal na odru tov. Just Košuta, je bil hkratu ves v cvetju. Ko je bilo treba prekiniti zaradi pozne ure prosto zabavo, se ljudstvo kar ni moglo odstraniti iz dvorane...

Ceprav ni Košuta Justo naš prijatelj, mu vseeno kličemo: »Se na mnoga letala in mu ne želimo, da ga ne bi še kaj kmalu zasuli s cvetjem. Tako bo vsaj lahko spredel, kam vodi Vidali svoje slamnate može. Kar se pa proste zabave tiče, radi verjamemo, da je bila najlepša točka sporeda, saj je »bugle woogie« »zaščinikom« najbolj priljubljeno kulturno delo.

LAVORATORE

14. marca, poročilo o »kongresu«. To niso bili predstavniki kmetov, temveč one tolpe teroristov, ki v Istri podpirajo kulake. Večina teh kmetov iz cone B je bila v popolni dobri veri. Vsak komentar je odveč.

Da tudi mi radi verjamemo, da ni treba nobenega komentara. Saj vsakdo takoj opazi, da se je piscu teh vrst zmešalo.

DEMOKRACIJA

Zato so se vodilni demokrščanski krogi dolgo upirali takemu nenaravnemu in krščanskim etičnim načelom nasprotnemu zavezništvu...

Mislil namreč zavezništvo krščanske demokracije z MSI. Voditelji SDZ so pa res naivni in precej za luno. Oni še verjamejo krščanskim etičnim načelom v demokristjanski politiki! Vedeli smo, da imajo pri njih »fagnjetas«, da so tako nedolžna, pa si nismo mogli predstavljati.

»Demokracija« ve povedati, da je dr. Bebler izjavil v Parizu: »Toda mi vsi imamo dovolj zlata in dolarjev. Se že bomo pravočasno skrili.«

Urednikom lista je treba res priznati, da so bogati z domišljijo. Le škoda, da merijo druge po svojem kopitu. Jim niso zastoj izmislili imena »dolarska zveza«. Tudi kar se skrivanja tiče, so že precej izvežbani. Ljudje pravijo, da ti gospodje pri kozarcu vina zelo radi izražajo svoje domotožje in se zato tolažijo s takimi »vracami«.

Giorgio Alberto Chiurco, univerzitetni profesor v Sieni, je še vedno v zaporu. Ta pobožna in najčistejša italijanska in istrska duša je kot dober vojak zavzel vso odgovornost v provinci Siena, kjer je bil za prefekta do let 1944, ko je domovina razpadala. Napisal je tudi slavno »Zgodovino fašistične revolucije«, bil je fašistični hierarh. Samo zaradi tega ga preganjajo, kakor da bi morali Istrani plačati za vse...

Casopis seveda ne pove, koliko partizanov je zaradi tega prefekta bilo pobitih. Zanje je ta zagrizeni fašist nedolžna ovčica. Res, škoda, da ga niso sodili v Trstu, kajne? Gotovo bi bil oproščen kot Cocciani in bi morda sedaj sedel tudi v conskem svetu...

KRONIKA

V Bosni in Hercegovini je glasovalo na volitvah v osnovne frontovske organizacije 98,56 odst. čla. nov Ljudske fronte.

Po vsej Jugoslaviji se pripravljajo na pomladansko setev. Posebno v zadrugah urejujejo orodje in se stalno posvetujejo, kako bi dosegli najboljši uspeh.

Odlikovani delavci LR Srbije so imeli svoje zborovanje v Beogradu. V letu 1948 je dala Srbija 33.355 udarnikov in 1177 novotarjev.

Mladina Crne gore so pripravila na velika udarniška dela; na avtostradi, dalje pri obnovi Beograda, pri izsuševanju Skadarskega jezera in pri graditvi Titograda.

Ljudska fronta Jugoslavije je izdala odlok, v katerem poziva frontovce na pobiranje odpadkov predvsem starega železa, papirja, stekla, tekstilnih odpadkov itd. Akcija bo trajala do konca letošnjega leta.

Na pomladanskem vselejmu v Pragi razstavlja Jugoslavija kmetijske pridelke, proizvode lahke in težke industrije. Zadnje razstavlja Jugoslavija prvič v inozemstvu. Obiskovalci z zanimanjem ogledujejo predvsem razne stroje, mlatilnice, kamione, izdelke kemične industrije, steklarske, razne mašine in kovine ter model generatorja za Mariborski otok.

Glavni odbor zveze sindikatov Slovenije je med drugimi odlikoval tudi delovni kolektiv mariborske bolnice, ki je s svojim proizvodvalnim delom dosegel lepe uspehe.

Svojo radijsko oddajno postajo bo dobila LR Srbija. Dograjena bo do konca leta in bo namenjena predvsem poslušalcem v Srbiji. Postaja bo v Beogradu. Tudi zvezna postaja bo v kratkem dobila novo oddajno postajo.

Ljubljana je sprejela proračun mestnega ljudskega odbora, ki doseže 405 milijonov dinarjev. Samo za gradnjo stanovanj je določenih 365 milijonov dinarjev.

V LR Hrvatski je že nad 500 kmečkih obdelovalnih zadrug; pripravljajo pa še nadaljnjih 138.

Josefa Babiča in nje mož sta zverinsko umorila svojega očeta oz. tasta, da bi se polastila njegovega posestva. Svoj zločin sta pri spovedi povedala župniku Pavliću, ki ne samo, da je zločin prikril, temveč je celo blagoslovil hišo zločincev, da bi odvrnil sum. Ljudska oblast je župnika obsodila na 9 mesecev zapora. Ta pravilna obsodba pa je razburila prebivalce Vatikana in ti so se razpisali o preganjanju vere in duhovnikov v Jugoslaviji.

Termos steklenice so izdelali v hrastovski steklarni. Po kvaliteti so enakvredne inozemskim, do čim so po obliki lepše. Za izdelavo uporabljajo domače material.

Mornarji so se na plavajočem doku borili dva dni in dve noči proti burji in valovom. To so bili mornarji ladje delnice «Vleko Kristuloviča» z Reke, ki so že bili odlikovani za svoje požrtvovalno delo. V tej nevihti so, tvegajoč svoje življenje, rešili dok in ladjo «Hrvatska» ter s tem rešili državi nad pol milijarde dinarjev.

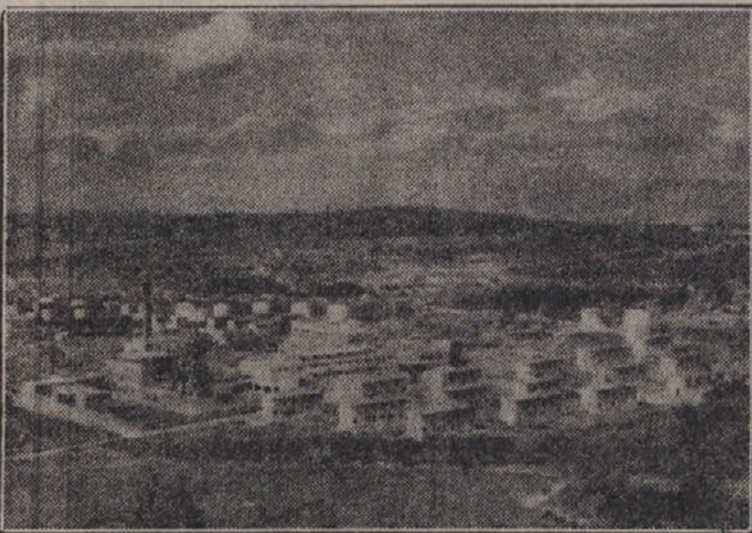
Stiri delovne brigade iz Osjeka so se obvezale, da bodo do konca letošnjega leta dale 15.985 delovnih ur.

Medtem ko se jugoslovanski kmetije trudijo, da si grade združeno življenje, hočejo nekatere ustaško-križarske skupnice rušiti kolektivno delo, ena taka skupina je, poleg skrivanja orožja, širjenja sovražne propagande in špijonaža zastupljala svinje na državnem posestvu. Ta teroristična skupina je imela v načrtu še mnoga protidržavna dejanja in zato je bilo 5 njenih članov obsodjenih na smrt.

Pred 30 leti je bil postavljen prvi rudarski inštitut na Balkanu, v letošnjem letu pa bo dograjen rudarsko-metalurški inštitut na tehnični fakulteti ljubljanske univerze. V novem inštitutu bo postavljena plošča v spomin padlim profesorjem in dijakom, ki so predavali ali študirali na rudarskem inštitutu v Ljubljani.

Velike investicije

za napredek Primorske in Istre

Okolica Labina, znana po svojem premogovniku, je dobila novo stanovanjsko in industrijsko naselje.

V upravi ministrstva za novoosvojenе kraje v Opatiji je bila važna konferenca, na kateri so razpravljali o gospodarskih vprašanjih Slovenskega Primorja in Istre. Na posvetovanju je minister za novoosvojenе kraje Venčeslav Holjevac poročal, da je dodelila zvezna vlada Istri in Slovenskemu Primorju poseben kontingent 170 milijonov dinarjev za izboljšanje prekrbe prebivalstva teh krajev.

Poleg tega bo zvezna vlada vložila velike vsote za obnovo Istre in Slovenskega Primorja. Tako bodo v Istri obnovili v letošnjem letu 900 kmečkih hiš, Pula bo dobila

za izgradnjo 90 milijonov dinarjev, Reka 78 milijonov itd. Vsega skupaj bo vloženi za obnovo teh krajev 370 milijonov dinarjev ter tudi potrebni material.

Poleg obnovitev bodo izvedli v Istri velika dela kot železniško progo Lupoglav - Raša, ki bo dolga 52 km. Pri njeni gradnji bo sodelovalo preko 6.000 delavcev. Dalje bodo obnovili reško luko, za kar bodo investirali 12 milijonov dinarjev, za regulacijo Raše pa je odobrenih 50 milijonov. Za popravilo cest v Istri in Slovenskem Primorju je zvezna vlada odobrila kredit 67 milijonov dinarjev, za gradnjo cistern na Krasi pa 11 milijonov.

Poleg teh investicij zvezne vlade, ki znašajo skupno okrog ene milijarde dinarjev, je treba prišteti še sredstva iz republiških proračunov LR Slovenije in LR Hrvatske in investicije zveznih ministrstev. Zvezna vlada in Partija posvečajo Istri in Slovenskemu Primorju veliko skrb, da bi se prebivalstvo v teh novo osvobojenih krajih čim prej zagotovilo boljše življenje, kakor pa ga je imelo v preteklosti.

Prvikrat svobodna Makedonija v gospodarskem in kulturnem razvoju

Ozemlje Makedonije, ki tvori danes VI Federalno republiko, je bilo pred narodno osvobodilno vojno popolnoma pasivno; velikosrbska klika je to deželo le gospodarsko izkoriščala in narodnostno zatirala. Dasi so Makedonci samonikel narod na Balkanu, ga takrat vladajoči Srbi sploh niso hoteli priznavati, kakor tudi niso hoteli priznati Makedonskega naroda bolgarski šovinisti.

Po zmagi narodov Jugoslavije pa je Makedonija, ki je prišla v sklop jugoslovanskih republik, dobila svojo republiko, popolnoma enakopravno z ostalimi edinicami FLRJ.

To svojo enakopravnost si je priborila Makedonija sama, ko so 11. oktobra 1941. leta šli iz Prilepa in Kumanova v boj prvi partizanski odredi. Klic makedonskega pesnika Kosta Racina «Zbudite se!», krik mladega pesnika iz okolice Prespanskega jezera Mite Bogoevskega «Umrite, da boste živeli», junška smrt narodnega heroja Steve Naumova je oživela v Makedoncih narodno zavest, jih vodila v borbo za svobodo ter privedla končne zmage.

V treh in pol letih FLR Makedo-

nije še je ta dežela izredno razvila, se dvignila gospodarsko in kulturno. Danes je Makedonija vključena v petletni gospodarski načrt in proizvodni kolektivi republiške industrije dosegajo od meseca do meseca boljše rezultate. Februarski načrt proizvodnje so v tem mesecu presegli za 8 odst. V Makedoniji so najugodnejša tla za rast bombaža, zato je v petletki določeno, da se površina z bombažem posejana površina v primeri s predvojnimi časom za 410 odst. Toda že tretje leto petletke je pokazalo tak napredek v gojenju bombažnih polj, da bo Makedonija pridelala dvakratno količino bombaža, kakor je predvideno v petletnem načrtu.

Industrija, ki je prej v Makedoniji sploh ni bilo — predvsem kemijska, lesna in usnjarska — raste, raste pa tudi življenje Makedoncev, ki se združujejo v zadrug. Taka vzorna zadruga je Lazaropole v vasi, ki je bila v vojni popolnoma uničena. Osnovali so jo ljudje, ki niso imeli ničesar, razen nekaj blazin, iz katerih so pobrali volno in jih napolnili s slamo. Volno pa so prečistili, spredli in iz nje stkali prekrasno preprogo. Sta-

rešina vasi jo je nesel v Skopje naravnost k ministru: «Take preproge bi lahko delali Lazaropoljci, pa nimamo volne»

Pa so dobili ovce, več tisoč in danes imajo lastno proizvodnjo tkanin in preprog, šolo, knjižnico, a letos na pomlad bo štekla hidrocentrala.

Tako se dviga življenjska raven Makedoncev, odpravlja se nepismenost, ki je bila boleča rana balkanskih narodov, ustvarja se kultura Makedoncev, ki do narodno osvobodilne vojne skoro niso imeli svojega književnega jezika. Ena izmed redkih knjig, ki je izšla v makedonsčini po «Iindanskem ustanku», in ki jo je napisal Krsto R. Misirkov, je bila zaplenjena, ker je govorila o inakedonskem narodu in je bila zato nevarna velikosrbskim šovinistom. Danes pa se makedonski jezik, makedonska kultura in gospodarstvo v svobodni republiki svobodno razvijajo. Danes jugoslovanski narodi ne ovirajo Makedonije v njenem razvoju, nasprotno, podpirajo jo v njenem stremljenju, da bi nadomestila vse, karkoli ji je velikosrbska in veli-

kobolgarska šovinistična klika osporavala.

Na nedeljskih volitvah v vodstva osnovnih organizacij ljudske fronte so Makedonci najbolj dokazali, kaj jim pomeni Ljudska fronta. Volitev se je udeležilo 97,13 odst. vseh frontencev. V počastitev III. kongresa fronte pa so sprejeli posamezni kraji in okraji zopet nove obveznosti: gradnjo kopališč, cest, opekarn, kombinat za konserviranje sadja itd.

Drava in njen pomen za elektrifikacijo FLRJ

Univerzitetni profesor inženir Goljevšek je v svojem predavanju na Ljudski univerzi v Ljubljani govoril o vodni sili reke Drave ter o njenem pomenu za elektrifikacijo Jugoslavije, obenem pa je prikazal kakšno škodo povzročajo Avstrijci FLRJ zaradi nepravilnega delovanja hidrocentral v Zvabeku in Labudu. Avstrijci nepravilno akumulirajo vodo in povzročajo na jugoslovanskem ozemlju upadanje vode oziroma poplave. To ravnanje je proti jugoslovansko-avstrijskemu sporazumu z leta 1925., kakor tudi proti načelom mednarodnega prava.

Samo hidrocentrala Zvabek lahko povzroči Jugoslaviji škodo do 15 milijonov kilovatih ur letno. Zdar pa so izdelali načrt, da bi vodo ledenika Pastirice speljali po rovu do reke Selzsch. S tem bi povzročili Jugoslaviji mnogo večjo škodo kot do sedaj, to je 52 milijonov kilovatih ur.

Poleg tega so zgradili v Avstriji po načrtu iz leta 1938 hidrocentralo Kaprun, ki naj bi postala po priključitvi novih hidrocentral prva v Evropi za Dnjeprostrojem. Po izpeljavi tega načrta bi Jugoslavija bila oškodovana za okoli 200 milijonov kub.m vode letno.

Ker se verjetno avstrijska industrija v bližnji bodočnosti ne bo razvila, predvidevajo Avstrijci izvoz električne energije z Visočih Tur na Bavarsko in ostalo južno Nemčijo. To je pripravljane gospodarske in politične povezave Avstrije z Nemčijo.

«Borba» dosegla naklado preko pol milijona

Pred vojno je bila navišja naklada dnevnega časopisja 384.900 primerov. Danes pa tiskajo dnevno v Jugoslaviji 1.268.000 časopisov. Največjo naklado doseže glasilo komunistične partije «Borba», tj. od 510.000 do 570.000 izvodov. Če vzamemo, da povprečno čitajo vsak dnevnik po tri osebe, pomeni, da ima «Borba» 1.500.000 čitalcev.

Da lahko precenimo razširjenost osrednjega jugoslovanskega časopisa, moramo njegovo naklado primerjati z drugimi časopisi, ki uživajo sloves «svetovnih časopisov». Naklada ameriškega «Newyork Times» doseže v delavniku naklado 550 tisoč, londonski «Times» dnevno 250 tisoč izvodov. Pariški «Monde» je dosegel 175 tisoč izvodov.

Kako žive narodnostne manjšine v Jugoslaviji

Tudi madžarska vas stopa v socializem

Ob stari cesti, ki vodi iz Osjeka proti Budimpešti leži eno najstarejših baranjskih vasi Log. V njem žive Madžari. Daleč naokrog vasi pa se raztezajo vzorno obdelana polja.

Jesenj 1944 so zadnjikrat na svojem umiku prepazile loška polja nemške kolone. Ko je v dalji odmevalo še topovsko grmenje, so Ložani okrasili svojo vas z rdečo-belo-zelenimi in plavo-belo-rdečimi zastavami.

S tistim dnevem se je začelo v vasi Log novo življenje. Ljudska oblast je razdelila zemljo najbogatijih 460-im siromašnim kmetom. Vaški ljudski odbor vodijo Madžari. V sedemletki uče madžarski učitelji, a otroci se uče iz knjig pisanih v madžarskem jeziku. Med kmeti Loga ni nepismenih. Vsi mnogo čitajo. Da pa dobe vsi v redu časopise, skrbje pionirji: vsako jutro raznašajo v svojih šolskih torbah časopise po vasi in če treba tudi na polje.

V maju 1946 se je 10 siromašnih kmetov odločilo, da ustanove zadrugo. Nekateri so seveda z nezanimanjem gledali v to novo organizacijo na vasi, toda že čez nekoliko mesecev so zaprti vse privatne trgovine v Logu. Zadruga je

prevzela vso oskrbo vasi kakor tudi odkup vseh kmečkih proizvodov. Ze v začetku leta 1947 se je zadruga v Logu razvila v kmetijsko obdelovalno zadrugo, v katero so se včlanili vsi loški kmetje. Zadruga je imela v letu 1947 promet za 5.790.000 dinarjev, a v preteklem letu preko 11 milijonov.

V Logu, na trgu pred cerkvijo je ostal še iz časov Horthyjeve okupacije glinasti kip vojaka v kmečkih opankah. Nasproti njemu bodo postavili letos Madžari velik zadrugi dom, ki bo krepak odgovor vsem glinastim kipom in potvornikom zgodovine.

V Logu imajo 40 radioaparatur. Po delu poslušajo prenose iz Madžarske, madžarsko glasbo, vesti in predavanja. Poslušajo predvsem radio Budimpešta. Poslušajo nestrane klepete, ki jih valovi prinašajo v svet: laži, ki žalijo narode, ki prebivajo v Jugoslaviji, torej prav tako tudi madžarsko narodno manjšino, ki si gradi danes svoj Log, kjer žive madžarski kmetje svobodno in enakopravno življenje, kjer se kulturno in gospodarsko razvijajo. Graditelji socialističnega Loga odločno odklanjajo vse laži, ki padajo na Jugoslavijo in njeno vodstvo. Ne bodo

jih mogli zavesti s poti, na katero so krenili skupno z jugoslovanskimi narodi: s poti izgradnje socializma in svobode.

Ena najtežjih laži, ki padajo na Jugoslavijo je, da vodi FLRJ nacionalistično politiko. Nikoli po prej se niso narodi Jugoslavije tako svobodno razvijali, nikoli ni nobena vlada toliko žrtvovala za kulturno in gospodarsko rast jugoslovanskih narodov, kakor ljudska oblast današnje Jugoslavije. Najtehtnejši dokaz, da Jugoslavija ni nacionalistična, pa je življenje narodnih manjšin v sklopu FLRJ. Večkrat smo že pisali o svobodnih in podpori, ki jo uživa italijanska narodna manjšina v Jugoslaviji. Albanska manjšina v okolici Bara v južni Dalmaciji je postala CK KPJ pismo, v katerem pravi, da so Jugoslovani nešteto krat dokazali svoj internacionalizem: skupno so prebivali kri z albanskim narodom, skupno so po vojni delili poslednji grizljaj kruha z njimi. Na koncu svojega pisma pravi: «Mi, pripadniki albanske manjšine, uživamo vse nacionalne pravice v FLRJ in bomo v prvih vrstah za izgraditev socializma v naši državi. S tem bomo dali najboljši odgovor vsem klepetnikom jugoslovanske partije in njenega vodstva».

Kakor odgovarja albanska narodna manjšina, tako odgovarjajo tudi Madžari, ki žive v Jugoslaviji.

V. ZASEDANJE VRHOVNEGA SOVJETA

SOVJETSKA ZVEZA SE BORI ZA MIR

To dokazuje njen državni proračun, ki določa za njene obrambne sile samo 19%, njenega proračuna medtem ko je ZDA namenila 50%, vsega državnega proračuna za nadaljevanje svoje napadalne politike

10. marca se je pričelo v Kremlju V. zasedanje Vrhovnega sovjeta ZSSR ob prisotnosti maršala Stalina, Molotova, Višinskega, Berije, Malenkova, Mikojana, Vorošilova, Kaganoviča, Svernika, Bulgarina, Soslova, Popova, Pomarenka in 1300 delegatov iz vse Sovjetske zveze.

Na prvi seji so obravnavali načrt proračuna za leto 1949. Govoril je minister za finance ZSSR Arsenij Zverov, ki je izjavil, da je bil proračun Sovjetske zveze za leti 1947 in 1948 uresničen ob velikih zmagah sovjetskega ljudstva v borbi za nadaljnjo ukrepitev socialističnega gospodarstva.

Leta 1948 se je razvila socialistična industrija mnogo hitreje kot v prejšnjih povojnih letih. Plan skupne proizvodnje za leto 1948 je industrija uresničila 106%, plan prvih let petletke pa 103%. Tako je narasla proizvodnja v primeri z letom 1947 za 27%. Skupna industrijska proizvodnja v letu 1948 je znašala 118%, če označimo proizvodnjo v letu 1940 s 100%.

Lani so bili doseženi veliki uspehi v kmetijstvu, s povečanjem proizvodnje blaga za široko proizvodnjo in razširitev blagovnega prometa v trgovini na drobno

je dobilo prebivalstvo mnogo več industrijskih izdelkov in živil kot leta 1947.

Valutna reforma in ukinitve sistema živilskih nakaznic ob koncu 1947 sta močno vplivala na razvoj narodnega gospodarstva. S tem so bile količine denarja v obtoku vskladene s potrebami gospodarskega prometa, vloga

denarja v narodnem gospodarstvu se je povečala.

sklep partije in vlade z dne 28

februarja 1949 o novem znižanju cen za blago široke potrošnje v prodaji na drobno je nov dokaz, da stalno narašča socialistično gospodarstvo. Medtem ko so bile v Sovjetski zvezi v zelo kratkem času odstranjene vojne posledice v denarnem obtoku in vzpostavljena vrednost rublja, medtem ko narašča blagostanje delovnih ljudi in se vrednost rublja stalno veča v primeru s tujo valuto, se

v kapitalističnih državah nadaljuje inflacija,

večja brezposelnost, naraščajo cene blaga široke potrošnje, realne plače ameriških delavcev padajo, profiti monopolistov in vojaški izdatki pa so vedno večji.

V sestavljanju državnega proračuna za leto 1949, ki je predložen Vrhovnemu sovjetu ZSSR v odobritev, so upoštevane naloge, ki jih ima narodno gospodarstvo v četrtem letu povojne stalinske petletke. V tem letu bodo nadalje razvili gospodarske panoge in presegli proizvodno raven iz leta 1948. V državnem proračunu ZSSR so določeni

dohodki v višini 445 milijard 208 milijonov rubljev, izdatki pa 415 milijard 355 milijonov.

Tako bodo dohodki presegli izdatke za 29 milijard 853 milijonov rubljev. To bo še bolj utrdilo rubelj. Davčna vplačila prebivalcev bodo znašala letos samo 8,2% vseh proračunskih dohodkov; v primeri z lanskim letom so proračunski dohodki za 36,7 milijard rubljev večji, izdatki pa za 46,5 milijard.

Glavni del izdatkov je določen za finansiranje narodnega gospodarstva in socialnim ter kulturnim namenom.

Narodno gospodarstvo bo dobilo 152 milijard rubljev, za socialne in kul-

turne namene bo porabljenih 119 milijard rubljev, za ministristvo oboroženih sil pa 79 milijard rubljev. Skupna vrednost investicij za narodno gospodarstvo bo znašala letos 189,9 milijard rubljev, kar je 27 milijard več kot lansko leto.

Po navodilu CK VKPb in tov. Stalina izvajajo sedaj važen narodno gospodarski ukrep. Tako bo v letošnjem in prihodnjem letu popolnoma likvidiran sistem državnih dotacij za industrijo in promet.

Velika sredstva bodo vložena ne samo v industrijsko graditev, ampak tudi za gradnjo stanovanj. Za nadaljnji razvoj kmečkega gospodarstva je določenih 32,7 milijarde rubljev v glavnem za mehanizacijo kmetijstva.

Nadalje predvideva proračun 60,8 milijard rubljev za prosvetne potrebe, 21,6 za zaščito ljudskega zdravja, 21,4 za socialno zavarovanje, 3,4 milijarde pa za pomoč neporočenim materam in materam z veliko otroki. Povečani so tudi izdatki za državno socialno zavarovanje. Krediti za oborožene sile, določeni v proračunu za letošnje leto, zagotavljajo denarna sredstva za vse izdatke Sovjetske armade, ki zanesljivo čuva svobodo in neodvisnost Sovjetske države.

Minister Zverov je ob tej priložnosti izjavil, da je Sovjetska država sredi ustvarjalnega dela za obnovo in nadaljnji razvoj socialističnega gospodarstva

ter vztrajno izvaja miroljubno politiko in se bori za mir na vsem svetu. Miroljubna politika Sovjetske zveze je v ostrem nasprotju z anglo-ameriški reakcionarnimi krogi.

Imperialistične države, so znatno povečale svoje izdatke

v primeri s predvojnimi izdatki. V proračunu ZDA za leto 1948-49, so narasli vojaški izdatki, če jih primerjamo z letom 1938 in 1939 skoraj za 15 krat. Vojaški izdatki za leti 1948-49 bodo dosegli, kakor poudarja predsednik Truman v poslanici kongresu, 38% vsega proračuna. Če upoštevamo še druge vojaške izdatke, bodo presegli vojaški izdatki ZDA leta 1949-1950 polovico celotnega proračuna.

V Veliki Britaniji so narasli vojaški izdatki leta 1948-49 v primeru z letom 1938-39 skoraj trikrat. Omenjene številke so očiten dokaz napadalne politike sedanjih voditeljev ZDA in Velike Britanije.

«Pravda» je komentirala izvajanja finančnega ministra in je pisala, da proračun jasno kaže velike prednosti sovjetskega socialnega in državnega reda nad kapitalističnim sistemom

V ZDA se je povečal denarni obtok za štirikrat v primeri s predvojnimi. «Pravda» nadalje piše: «Vse napredno človeštvo ve, da sovjetska država vodi dosledno politiko miru in sodelovanja med narodi.

Kljub temu pa se napadalci upirajo

tej politiki in skušajo sprožiti novo vojno. Medtem ko so dosegli izdatki v ZDA polovico proračuna za vojsko, dosežajo v ZSSR

samo 19% izdatkov proračuna.

Zasedanje se je nadaljevalo v nedeljo. Govoril je predsednik Prezidijskega sveta in podpredsednik Vrhovnega sovjeta Justa Paletskis. V svojem govoru je spomnil na besede tov. Stalina, ki jih je izrekel točno pred desetimi leti ob priložnosti tedanje mednarodne napetosti. Stalin je takrat izjavil: «Pred napadalci nimamo strahu in smo pripravljeni, da podvojeno vrnemo vsak udarec vojnih hujskačev, ki hočejo ogroziti naše meje».

«Vsi vester, je rekel Paletskis, akaj se je dogodilo fašističnim napadalcem ki niso na to računali. Besede Stalina si morajo danes zapomniti tisti, ki podpirajo novo vojno z različnimi «bloki» in «zvezami», kot z «Zahodnim blokom» in «Atlantsko zvezo» ter hočejo oživljati plenjenje po načinu zloglasnega «Antikominternskega pakta». Kapitalistične države, posebno tiste, ki so v ameriškem bloku, so imele drugo svetovno vojno za «čudovito trgovsko podjetje» in godrnjajo, ker se je končala. Danes mečejo milijarde za «mrzlo vojno», kakor imenujejo provokatorske napade anglo-ameriškega bloka. Toda danes je kapitalistom vedno težje goljufati svoja ljudstva.

Delavci vsega sveta se trudijo z vsemi močmi, da preprečijo tretjo svetovno vojno in uničijo vsak poizkus imperialistov, da bi napadli Sovjetsko zvezo.

Na ponedeljskem zasedanju Vrhovnega sovjeta so enoglasno odobrili proračun.

V rudniškem kraju Gorlovki je bilo v carski Rusiji vse zelo revno: ob bližnjih cestah so stali siromašne, borne lesene hiše, a rudarji so živeli v veliki revščini. Tega se še dobro spominjajo starejši ljudje, ki so po revoluciji zgradili novo Gorlovko, katero pa so Nemci ob svojem barbarskem pohodu uničili. Danes stoji zopet nov rudniški kraj Gorlovka, lepši, kot je bil prej. Po delu pa se njegovi prebivalci peljejo v klube in gledališča s svojimi avtomobili.

Pomembni uspehi Vietnama tudi pri dviganju kulture

Kljub vojni, ki jo vodi vietnamsko ljudstvo proti francoskim osvajalcem, je vietnamska vlada zabeležila celo vrsto pomembnih kulturnih uspehov.

Tako so v lanskem letu odprli 249 novih osnovnih šol. Dežela ima tako sedaj 2142 osnovnih šol. Število učencev je v lanskem letu naraslo od 251 na 277 tisoč. Lani so ustanovili še 20 srednjih šol. Njihovo število je naraslo s tem na 55. Ustanovili so pravno šolo, in že drugi medicinski zavod, tako da se bo število študentov medicine podvojilo.

V vseh središčih imajo šole za umetno obrt, ki jih mislijo v letošnjem letu še nadalje razviti po vsej deželi. Ustanoviti nameravajo tudi nove farmacevtske in kemične fakultete.

V Kopenhagenu so podpisali spora-

zum o zamenjavi blaga med Madžarsko in Dansko za 11 milijonov dolarjev letno. Danska bo pošiljala Madžarski penicilin, kriolol in orodne stroje, Madžarska pa perle, železne plošče in žarnice.

Proces proti protestantskim duhovnikom v Bolgariji je zaključen. Od njih so bili 4 obsojeni na dosmrtno ječo, 4 na 15 let ječe, ostali pa na manjše kazni.

Slovaško srednjo šolo so odprli v madžarskem mestecu Bekescsaba. V prihodnjem letu bodo tam odprli tudi slovaški licej, v Budimpešti pa stotico za slovaški jezik.

Na praškem gradu Hradčany bodo otvorili novo razstavno dvorano z razstavo v maju pod naslovom: «Češko-slovaško ljudstvo v življenju, delu in boju».

V času enega leta se je Služba Poljske povečala skoraj za milijon mladincev, med temi 65 odst. kmečke mladine; tem je dana možnost, da delajo in se izobražujejo, da se strokovno usposablajo za bodoči poklic ter da uživajo zdravo telesno vzgojo.

Brigade Službe Poljske so pomagale pri gradnji Varšave, pri obnovi železniških prog ter zaščitnih nasipov. Mladinci so napejali električno v 57. vaseh, betonirali 240 km cest, postavili 370 športnih igrišč in položili 200 tisoč metrov cevi.

Nekaj tisoč slušateljev se je solalo za jadralno, in motorno letalstvo. V delovnih tekmovanjih so brigade SP izvršile celo vrsto del, ki niso bila v načrtu za leto 1948, s čimer so poljski državni prihranile približno pol milijarde zlotov.

V letu 1948 so brigade SP delale tudi v inozemstvu, in sicer v ZSSR, v Bolgariji, na Češkoslovaškem ter navezale iskreno prijateljstvo z mladinci teh držav.

Da bi poljska mladina zmogla vse velike naloge, ki ji jih nalaga nova doba nacionalne rasti se mora poljska mladina socialno, intelektualno, psihološko in moralno preobraziti. V tem močno pomaga organizacija Služ-

„SLUŽBA POLJSKE“ na delu za svobodo in napredek

ba Poljske, ki jo je odobrila zakonodajni sejm Poljske 25. januarja 1948. leta.

Kaj pomeni Služba Poljske

Predvsem najgloblje zavest povezanosti v svojim narodom, z njega notranjo strukturo, z njegovim prirodnim in duševnim bogastvom ter njega tvorno silo. Služba Poljske pomeni tudi žrtvovati vse svoje sile in sposobnosti za povečanje narodnega gospodarstva in tvorne energije Poljske; pomeni največjo ljubezen do domovine in goreče hrepenenje obogatiti s svojimi deli nje lepoto, njeno imetje in njene ljudske napore; je končno zavest odgovornosti za dvig socialističnih reform in teženj celokupnega naroda.

«Ljudska demokracija» na Poljskem je odstranila iz našega družbenega življenja glavne vire izkoriščanja ljudskih množic z likvidacijo velein-

dustrijev, s podpiranjem glavnih industrijskih panog, prometnih sredstev in trgovine ter s tem, da je podprla v velikem obsegu plansko gospodarstvo. Po zaslugi pet velikih socialnih reform so bile dane osnove za preusmeritev socialnega sistema na Poljskem v duhu pravičnosti svobode in miru. Naloga mlade generacije je, da dokonča socialistično preobrazbo zedinjenega naroda, njegove tvorbe sile ter da napravi iz naše domovine oporo napredku, svobodi, pravičnosti in prijateljstvu pri mednarodnem skupnem delu.

Predsednik republike Poljske o vlogi Službe Poljske

Pred slabimi štirimi leti se je Varšava odlikovala z najbolj tragičnim svetovnim rekordom pred vsemi glavnimi mesti — z rekordom opustošenja. Danes pa ji gra med vsemi glavnimi mesti najlepše odlikovanje v obnovi,

KP Grčije zavrača spletke okrog makedonskega vprašanja

Radijska postaja Svobodne Grčije je v teh dneh oddajala demanti CK KP Grčije, ki pravi med drugim: Zadnje dni se je z različnih strani, predvsem iz monarho-fašističnih Aten in Londona pojavila v različnih oblikah in na različne načine ista lažna ter klevetniška vest, da je sklenila KP Grčije različne sporazume za ustvaritev balkanske komunistične federacije in makedonske države, ki bi združila vse dele Makedonije v Jugoslaviji Bolgariji ali Grčiji.

Vse te vesti so lažne in klevetniške. Njihov namen je pomagati monarho-fašistom v borbi proti nam, razbiti enotnost grškega in makedonskega ljudstva in zasejati razdor med balkanske narode.

Peti plenum CK KP Grčije, ki je

zboroval od 30. do 31. januarja 1949, je razglasil, da bo posledica zmage demokratične armade ta, da bo vzpostavil makedonski narod svojo nacionalno suverenost, kakor to sam hoče. Da bi to dosegel, preliva tudi sedaj svojo kri. To je stališče KP Grčije do makedonskega vprašanja. Oba naroda, grški in makedonski, se skupno borita za svojo svobodo. Posledica zmage bo, da bo vsak narod svobodno in suvereno odločil o svoji nadaljnji poti. Tega ljudskega, demokratičnega stališča KP Grčije ne more popačiti nobena klevetniška gonja in polemika sovražnikov naše borbe.

Tri nove uredbe češkoslovaške vlade

Češkoslovaška vlada je določila na svoji zadnji seji, da bo tudi letos uvedla poletni čas z 10. aprilom. Normalni čas bo zopet uveden 2. oktobra. Sprejeta je tudi uredba o posebnih sekretarjih, ki bodo pomagali pri vsledku dela ljudskih odborov z nalogami gospodarskega plana v poljedelski proizvodnji. Prav tako so sprejeli uredba o socialnem zavarovanju vojakov, ki delajo po rudnikih in drugo. Vojski bodo imeli iste pravice kot drugi delavci.

Na praškem velesajmu so razstavljeni tudi prvi izdelki jugoslovanske težke industrije. Razstavljeni so prvi doma izdelani kamioni, mlatilinec, selektorji, plug znamke «Olt», kosilni stroj znamke «Zmaj», kinoprojektor, telefonski aparati, izdelki kemične industrije ter rude in kovine.

Akademija medicinskih znanosti ZSSR je izdala proglas, v katerem navdušeno pozdravlja zamisel sklicanja svetovnega kongresa za mir, ki naj bi bil v aprilu v Parizu. Razglas poziva delavce v medicinski znanosti po vsem svetu, da razkrinkajo spletke mednarodne reakcije, ki hoče povzročiti novo vojno z njenimi množičnimi usmrtnimi, ranami in boleznimi.

Otok večne mladosti

«Holandija — navadna kolonija tulipanov! — mi je rekel neki Holanec na ladji, ki nas je peljala proti Javi. V resnici je Indonezija naša prava bogastvo».

Hoče z velikimi koraki, je pričel razlagati kaj Indonezija predstavlja zanj in za vse Holance. Prihajal je iz Haaga, holandske prestolnice. «Ali poznate Wassenaar, bogato četrt z vilami v okolici Haaga?» — me je vprašal. V vsaki izmed luksuznih hiš v Wassenaarju prebiva kakšen Holanec, ki je obogatel v Indoneziji. Samo moj sogovornik je investiral v Indoneziji štiri milijarde florintov, točno petino vsega holandskega nacionalnega kapitala. Dve petini holandskega premoženja izvirata iz trgovine s temi daljnimi deželami.

«Kaj pa bi proizvajali Bali, Java, Sumatra, če bi ne bilo teh pogubnih vremenskih nezdod?» — «Tajfunov? Morskih poplav?» — «Ne, Krakatoa, vulkana, ki neprenehoma bruha — pravi on. L. 1883 je en sam izbruh zahteval 40.000 žrtev. Se danes so silno rodovitni otoki, ki obdajajo Krakatoa, ostali neobljudeni in neobdelani iz strahu pred katastrofami.»

Ko se je ozračje razčistilo, mi je sopotnik pomolil svoj daljnogled. «Poglejte, na obzorju se vidijo bratje in sestre Krakatoa. Počepnili so okrog pošasti. Pod jasnim tropskim nebom se zdi, kakor da mirno kadijo svoje pipe iz lave. Toda oni imajo vsi vruga v trebuhu. Vsi, vsi! Mi se vozimo mimo nemirnih dežel, kjer lahko vsak trenutek izbruhne srd.» Razumel sem, da ni mislil samo na vulkane, temveč tudi na domačine, na te Javance z bronastimi telesi, plavkasto-črnimi lasmi in temnimi očmi; na njihove poglede, prijateljske in tople. Rdečim iskram v zenicah Javancev se, kakor v očeh črnega panterja, pridružuje nočni demon javanskih gozdov...

Naša ladja je krenila v smer proti Javi in na obzorju se je dvigala zemlja. Približevali smo se otoku s 47 milijoni prebivalcev, razporejenih na 128.000 kv. km ozemlja, kjer je gostota prebivalstva največja na svetu. Da bi lahko hranil te milijone bitij, je vsaki palec zemlje obdelan. Za javanskega kmeta pomejni polje vse. Pragozd obstaja samo na planinah, ki dosega višino 3.000 m. Modre in zlobne planine, ki od časa do časa uničijo vasi pod plazovi lave in zasujejo na tisoče rodovitnih njiv s pepelom. Toda ko se lava ohladi, se izpremeni v še donosnejšo zemljo in iz nje vzkljuje novo življenje. Tako se preživeli vedno vračajo na mesto zadnje katastrofe. Z lažo ognjena zemlja na Javi rodi riž dvakrat in tudi trikrat na leto. Gojenje riža ne pozna nikoli odmora. Sonce — Mata-Hari («ejake dneva») — sije tam vse leto. Setve in žetve ne poznajo letnih časov.

Obrežje Jave se je nedogledno razprostrlo pred nami. Za zavoso ladje so se iz tropskega morja pojavila bela poslopja, pomoli, petrolejski posrebrnjeni rezervuarji in veliki črni žerjavi. Tandjong-Priok, pristanišče, Batavija, prestolnica.

Hitri čolni so plovili vzdolž naše palube. «Kontrola?» — sem vprašal Holandca. «To je verjetno čoln, ki lovi tihotapce» — odgovoril. To so ladje, oborožene s strojnimi, ki brziyo kakor strela. Javanci so bili nekoč gusarji, ki so skozi stoletja sejali strah med pomorščake Južnega morja... Sedaj se bavijo s tihotapstvom Kitajci. Borba proti njim je nemogoča.

V pristanišču Tandjong-Prioka živi malo ljudi. Samo ob prihodu ladij se prikažejo trume domačinov, ki hitijo mimo uradnikov v belih

lanenih oblekah in kolonialnih klobukih ter mimo kočljavaev in šoferjev.

Po izkrcanju se odpeljemo proti Bataviji, ki leži nekoliko kilometrov v notranjosti. Na cesti opaziš prve Javanke, ženske silhete s pokonč-

no držo, z golimi prsi in tesno povite od bokov do stopal v zlatorumen «sarong», ki ga obdržijo pri kopanju. Nekoč je bilo mesto Batavija nezdrav kraj, okužen z malarijo, kugo in kolero. Domačini so ga imenovali «grob belcev». Siste-

matična borba proti kužnim boleznim je osvobodila Batavijo.

Ne moreš si zamisliti potovanja na Javo, ne da bi obiskal katerega izmed njenih velikanov... Jaz sem izbral ognjenik Tangobean Prahoe, legendarno goro, ki se dviga s severne strani Bandoenga. Do žrela te prinese v nosilnici, izpleteni iz bambusa, po stari javanski navadi.

«Ni nevarnosti — pravi vodnik, toda moramo se takoj vrniti, ker ne smemo preveč skušati zlobnih duhov.»

Na Javi, kakor v Neaplju ob vzhodu Vezuva, se človek rad vdaja praznoverju. Sprjčo zavesti, da vulkani lahko opustošijo cvetoča mesta v nekotikih trenutkih, postane strah pred nadnaravnimi silami, huda nadloga. Ozračje teh dežel vzpodbuja vero v prikazni.

Pot z Gore duhov je mnogo težja kot pot navzgor. Namesto da bi se človek nalahko gugal na nosilih, si rajši utira pot peš, držeč v rokah lesen nož. Včasih zaslišiš krič iz veljevja, včasih z zopet napol demonski napol divji krohot. Na vrhu drevesa čepi ogromna opica, ki se ji belljo iz ust ogromni rumeni ožnjaki in opazuje prihajajoči spreved. Moji tovariši so nenadoma pospešili korak. Očitno prestrašeni so me pozvali, naj več ne govorim in naj se nikar ne oziram nazaj. Komaj nekaj korakov dalje sem zvedel, da je bila ta žival ena izmed onih svetih ople, ki se jih Javanci boje, ker samo srečanje z njimi prinaša nesrečo. Ta četveronožec je sijajen strelec. Z vsakim predmetom, ki mu pride pod šapo, lahko smrtno udari človeka, ki zaide v njegovo kraljestvo.

«Tiger, divja mačka ali divji pes — mi pripoveduje vodič prezirljivo, kaj najdeš na njih posebnega! Vse te živali napadejo človeka samo, če se čutijo zares ogrožene. Toda tvoj beli, o Bog naj te varuje, da bi zašel na pot, po kateri koraka čreda divjih bivolov ali noseča samica nosoroga. Naj te obvaruje pika strupenega pajka! Naj ti prepreči, da bi iz neprevidnosti stopil na kačo, Orjaški piton, ki te objame v smrtnem objemu, je manj nevaren kakor kača-skakalka, ki je dolga komaj 60 cm in ki je ne opaziš v grmičju ter ti skoči na lice kakor strelica. Zvijaj se potem tri dni in tri noči, dokler te smrt ne osvobodí.»

Tudi rastlinstvo postaja tu preteče. Sok nekaterih dreves izdolbi v koži luknja, ki se poglablja neprenehoma tako dolgo, dokler vročica ne povzroči smrti. Spomnil sem se tedaj govorenja starega sadilca o listju «kečubuma». Če poduhate sa-

Sredi decembra lanskega leta so Holandci izvršili nenaden napad s padalci na Jogjakarto, začasno prestolnico republiške vlade na Javi in aretirali njene člane. S tem so prekršili renvillski dogovor o premirju, ki je bil svečano podpisan po posredovanju posobnega odbora Organizacije združenih narodov 17. januarja 1948. Holandci so v Renvillu priznali neodvisnost indonezijskih narodov, ki naj bi bila zajamčena v neodvisnih «Indonezijskih državah». Te države bi po tem sporazumu stopile v zvezo s Holandijo. Sporazum bi moral izvesti indonezijska ustavodajna skupščina, ki bi jo izbrali republikanci na demokratičnih volitvah. Holandci so nenadoma požrlj dano besedo in prešli v napad. Napadli so republikance tudi na Sumatri, sestavnem delu Indonezije. Sprjčo holandskega napada je osupnil ves demokratični svet. Nujno je bil sklican Varnostni svet. V Novem Delhiu so se zbrali predstavniki 19 azijskih narodov in protestirali proti početju Holandcev. Sele na pritisk Varnostnega sveta so Holandci izpustili predsednika republiške vlade in se pričeli z njim pogajati. Pogajanja se vlečejo v nedogled.

Na zemljevidu je s pretrgano črto označena meja neodvisne Indonezijske republike. Jogjakarta, ki jo Holandci imenujejo Djokjakarto, šteje okoli 150.000 ljudi. Holandska prestolnica Jave Batavija je mnogo večja in ima okoli 550.000 prebivalcev. Točka «A» na Sumatri kaže mesto, s katerega so Holandci pričeli ofenzivo proti domačinom.

Pomladne slike

Zgodnje nedeljsko jutro. Lahak polmrak zastira, kot prozoren pajčolan zadnje ugašajoče zvezde. Na vzhodni strani podgorskega hribovja se nebo prav nalahko rdeči. Tam bo vžšlo sonce — vir vsega življenja tudi tu v Istri. Zdaj je še vse tako lepo tiho in mirno. Kot bi te nevidna, ljubeča roka božala, ti je. V notranjosti je en sam velik akord, ki naznanja začetek novega življenja.

Kako bi mogel vzdržati ob tako vabljivem dnevu v postelji? Nekaj ne morem si razložiti kaj — me je bilo to jutro prebudilo ob nenavadni uri. Nisem več mogel zaspati. Vstal sem, in počasi odšel iz Koprja, ko je v njem še vse spalo. Sel sem: kar — tja v en dan — kot pravijo naši stari ljudje. Pod dojmom, da bom nekaj novega doživel, sem krenil po cesti na levo proti nekdanji postaji. Dnevni promet se ni napolnjeval ozračja s svojim ropotom. Vsak najmanjši glasek je iz velike daljave priplul na glasovnih valovih na ušesa. Po strmem

šmarskem klancu vzpodbuja mlekarica svojega osla z značilnim: «Teri, teri». Teško je obložen sivec z vrči na obeh straneh. Podviza se in naglo peketa s tankimi nogami, pa še vseeno gospodinja ni zadovoljna. Nič ne protestira sivec, ko ga poleg vzpodbudne besede zadene po zadku še debela palica. Vajen jo je kot sena. Ve, da je Koper njegov cilj in počitek. Tam od Prad se razločno sliši živ pogovor dveh drugih mlekaric, ki tudi hitita proti Koprju z vrči mleka na glavah. Od Pomjanske višine pa se tako razločno čuje kikirikanje petelinov, kot bi imel kurnik pred seboj na cesti.

Orač v koprski dolini

Za bivšo koprsko postajo, ki danes služi podjetju «Bora» za skladišče lesa, že orje kmet globoko v zaraščeno-ledino. Zgodaj je vstal, ker ve, da je zgodnja brazda — zlata brazda. Pravkar so orača osvetlili prvi žarki vzhajajočega sonca. Kot s srebrnimi zvezdicami posuto je polje, vinograd in orač. Očem in duši tiste-

ga, ki razume in občuti vso globino in pomen tega dela, je to sladek užitek. Noč je bila mrzla, pa je lahka slana pobelila vso dolino, da se zdi kot posuta s srebrrom. V to lepoto je kmet zaoral in počasi obrača brazdo za brazdo, leho za leho. In v notranjosti mu poje, poje mu brazda pesem življenja, poje vse okoli njega, ko se prebujajo iz nočnega spanja v tako lep in sončen dan pomladi v Istri.

Zdi se očesu, da zgodnji orač podorava srebrne zvezdice, ko sončni žarki, ki so se prikradli skozi visoke ciprese koprškega pokopališča, obsevaajo še neporano ledino. Iz zemlje že dehti vonj po pomladi, po življenju, po semenu, katerega pričakuje. Tega bo v kratkem sprejela v svoje skrivnostno varstvo. Sodelovanju s sončnimi žarki in gorkoto, s sodelovanju z vodo in z milijardami nevidnih glivic kvasovk, bo zemlja izvršila veliko delo. Obdelovala bo sprejeto seme, ga božala, gojila, in prebudila v njem skrivnostne kalj življenja. Te kalj

bodo prebudile zemeljsko skorjo in prikukale na dan v obliki bilk. Tedaj bo zemlja — že lepo poravnana, povedala kmetu lepo novico: — Glej, ker si dobro delal z mano, ti bom to tvojo dobroto poplačala. Kaj poglej čez mene in objemi s pogledom vse površije. Vsa živim! Vse to bo za te in za tvoje!

Ko se prerijem skozi pas gostega tršja, ki obroblja občestni kanal, voščim kmetu-oraču dobro srečo in obilen pridelek. Z nasmehom odgovori in ustavi vola.

Velik in lep zadrudni dom gradijo

Cuti, da razumem njegovo delo. Vam, ki pridete včasih iz mesta, moram povedati, da tega pozdrava ne smete nikoli opustiti. Kmet, ki ima dober čut, bo občutil, da ne razumete ne njegova in ne njegovega dela, če greste mimo, kot bi ga sploh ne opazili.

Gradijo velik in lep Zadrudni dom Marežgani gradijo drugi del

BANANA žlahtni sad

T. PENKO

V prejšnjih časih, ko so ljudje imeli več časa, so se prepirali in razmišljali, kakšno in katero naj bi bilo ono nesrečno jabolko, ki ga je ničemurna Eva ponudila Adamu. Mnoge in učene glave so menile, da to ni moglo biti jabolko, marveč da je bil povzročitelj vsega hudega na tem svetu, banana. Dognali so po raznih skrivnostnih poteh, da raj na zemlji ni bil niti kje v Italiji niti kje v Severni Ameriki, marveč tam nekje med Srednjo Azijo in Indijo. Ko so si bili enkrat učeni moške edini v tem, kje je stal raj, so morali iskati rastlino, ki ima tako zapeljiv sad in tako velike liste, da se nag človek odene z njim, ne samo, da pokrije ščepec gole kože, marveč da skrrije vso goloto. In sramežljivi Adam in Eva sta se ravno toliko sramovala kazati golo koleno kot gol komolec ali pa hrbet, čemu le del, ki bi ga pokrival le figov list! Rastlina, ki ima take velike liste in raste v krajih, kjer naj je stal raj, je banana. In tudi sad je prav raje dober sad, nič čudnega, da da je zapeljal žensko Evo.

Banana je rastlina toplih krajev, tako toplih, da hodijo tam res ljudje v Adamovi in Evini obleki. To je v tropičnih krajih. Da dobro uspevajo, morajo imeti banane povprečno toploto okoli 27 stopinj. Pravijo, da so njih prava domovina tropični gozdovi Azije, od koder so se naselile po vseh deželah okoli ekvatorja. Evropejci naj bi jih prvič videli, ko so kot začasni okupatorji prišli z Aleksandrom Velikim v Indijo. Tam so se čudili tej čudoviti rastlini, Plinij poroča, da so plodove te rastline, ki so jo imenovali pala, uživali v Indiji le modreci. Se dandanes po dveh tisočletjih drži na malabarski obali za banane ime pala. Tam v Indiji, v njih pradomovini, še vedno rastejo divje po pragozdovih, ljubijo predvsem gorske gozdove, osušene struge potokov, nizke dolince.

Kakor v Indiji in po otokih, raste dandanes banana tudi po tropični Ameriki. Staro reklo trdi, da v Južni Ameriki še noben človek ni umrl od lakote, če že ne bi bilo nobene druge hrane, je v tropičnih predelih toliko banan, da se ni težko prehraniti.

Tudi o tem so bili veliki spori, ali so banane že od nekdaj v Južni Ameriki ali pa so jih tja prenesli iz starega sveta. Nekateri trde, da so jih tja prenesli

misijonarji in ker so tam našle primerno podnebje, so se silno razmnožile, nekateri pa menijo, da že od nekdaj tam rastejo, kajti kje bi se sicer mogle tako razrasti, kot recimo v Peruju, kjer tvorijo steber prehrane Perujcev.

Banana je plod, na zunaj podoben naši kumari. Zelo hranljiv, sočen, slaček, prav prijetnega vonja. In koliko vitaminov vsebuje — precej črk abecede. In kako brstna je, nima piškavih plodov, kot pri nas naše drevje. Tam so plodovi kar na kupu. Saj ste videli na trgu cel kolač; tudi po nekaj sto bananjezrastlih skupaj. To se izplača obirati! nič obrezovanja, nič škropljenja, nič kopanja, cvete in zori in to kar naprej. In ko je eno odzorelo, zraste novo, cvete in zori. Ti pa sedi v senci, glej kako zori slački plod in jej — prava Indija Koromandija!

Ko je stal Mojzes na meji Palestine in premišljal, ali naj ugrabi Palestincem deželo ali ne, je poslal v deželo oglednike, da ugotove, če bo kaj dobiček. Ti ogledniki so se baje vrnili vsj navdušeni, dva sta na ramih nesla velik grozd; nekateri trde, da to ni bilo grozdje, marveč veja zrelih banan.

Pri nas seveda banane ne rastejo. Pač pa uspevajo po vrtovih

in cvetličnjakih neke vrste banan z velikimi, svetlozelenimi listi, ki še zelo radi potržejo, če pihava veter; saj zato se jih menda pri nas ne vidi, ker bi burja razcefrala liste. To so skromnejše vrste banane, ki še uspevajo v našem hladnem podnebju, ne dajo pa nobenega sadu. Zlahtne rajske banane so tem podobne, so pa v primeri s temi orjaki. Niso drevesa, vendar drevesom podobna. Listni peclji in listna nožnica tvorijo pravo veliko steblo, in na vrhu veliki listi kot neke palme. Iz srede poganja dolgo steblo in na njem zrastejo slački plodovi. In da se ubogemu človeškemu otroku ni treba preveč mučiti, se še težek grozd nagne navzdol proti tlom, tako kot pravi pesem:

*lej stvarnica vse ti ponudi,
le jemati od nje ne zamudi.*

Kdo bi torej zameril Adamu in Evi.

Banan je več vrst. Nas zanimajo plodovi. Ti plodovi, ki jih prodajajo na našem trgu, so slački in sočni. So pa druge vrste, ki imajo mokasto, manj sladko meso. Predvsem nezreli plodovi. Če

ni zrelih plodov, nezrel plod olupijo, dajo pod pepel, da se speče in kruh je pečen. Tudi tako plodove dobro izsuše, da jih dajo nekaj ur v peč. Če grede na daljno pot, in ne vedo kako bo s prehrano, vzamejo te suho mokaste plodove s seboj. Če ni druge hrane, plodove v vodi raztope, zavro in okusna hrana je pripravljena.

Bolj ko zore plodovi, manj so mokasti, bolj postajajo slački. Take olupljene banane pečejo pod pepelom — in imajo v pragozdu pečen kostanj.

Zrele plodove jedo surove ali jih cvro ali pa posuše za posebne prilike.

Banana je eno glavnih jedi človeka v tropičnih krajih. Kemik Boussinguet je potoval po tropičnih deželah; v svojih spisih pravi, da so njegovi delavci in nosači odlično zmogli svoje težko delo pri povprečni hrani: ki je bila iz kg banan in 60 gr na soncu posušenega mesa.

S tem pa še nismo izčrpali vsega programa banane; na razpolago ima še mokaste in sladke banane, zrele in nezrele, surove in če hoče tudi kuhane. Toda kaj sladi življenje. Delo. Toda delati mu ni treba razen, da trže in je. Življenje sladi tudi alkohol in zopet je banana dobrotnica. Stisni banano in iz nje priteče slaček mošt, ki povre v bananino vino in če je komu treba še močnejše pijače, nič lažjega, vino se prekuha, izpari, prekapa in smehlja se žejnemu bananino žganje.

Toda večno tudi v tropskih deželah ne sije sonce, večno tudi ni, da bi človek sedel ali ležal pod banano, človeku se zahoče tudi hišice in doma. Zatakneš v zemljo nekaj kolov, obdaš jih s šibjem in za streho povezneš preko teh šib nekaj ogromnih listov banane, lepo se bo odtekala po njih voda! Kaj šotor? Kaj impregnirano platno! In ko imaš dom pride kdo k tebi ali greš h komu na obisk in najlepše se kramlja in se ustvari domačnost, če ponudiš milemu gostu kaj za pod zob. In treba je lepo postreči. Kaj bi imel krožnike iz dragega porcelana ali brušenega stekla ali celo iz najlona — saj so bananini listi, iz njih se izrežejo čudovito lepi krožniki in krožnički, kakor je pač navada in bon ton.

Ali pa moraš opravkih in pada dež. Kje so daleč trgovine z nepremočljivimi plašči in dežniki? In kje vzeti denar? Prijateljica banana ti da vse. Srečen prebivalec vzame palico, nanjo natančne velik bananin list. Kdo ima lepši dežnik?

Ali ni srečen tak človek, ki živi v domovini banan? Da. In pa še za nekaj skrbe banane. Neke vrste banan, ki sicer ne daje dobrih sadov, ima listih vse polno drobnih, pražnih vlaken. Iz teh vlaken tko tkanine, iz njih delajo obleke. Tudi po modi seveda pragozdov.

Dandanes velika industrija te liste nabira in kupuje, da dela iz njih papir. Tkanine se bolje tko v Evropi in še bolje prodajajo v kolonijah. Te kolonialne države!

Banane, ki jih prodajajo na našera trgu, prihajajo iz Azorov. Tam so pred nekaj desetletji poskušali z bananami. Obnesle so se. Banane so glavni zaslužek tega otočja trvine z bananami. Tam jih umetno goje in zelo skrbe zanje. Predvsem tam važno namakanje zemljišča, obirajo jih, preden dozore, lepo jih ovijejo in nato na posebnih ladjah s hladilniki prepeljejo v Evropo.

Naš plod nima semen. Zgubilo je ta rastlina možnost razmnoževati se s semeni. Množi se le še s poganjki, ki poganjajo iz korenin.

T. PENKO

Večno mlade Javanke

mo zrno praška, ki ga maščevalni domačini izdelujejo iz teh listov, lahko naredite svoj testament. Ze petintrideset let je, odkar mi je lepa črna hčerka iz Djokjakarte vrgla v mojo spalnico ščepec prahu kečubuma. Okoli mene se je začelo vse vrteti in jaz sem obstal kot paraliziran.

— Zakaj vas je to dekle hotelo ubiti?

— Bila je neka druga pri meni.

— Zaradi ljubosumnosti? Toda Javanke je ne poznajo!

— Druga je pripadala nižjemu socialnem razredu. Dekle iz Djokjakarte je bila aristokratinja. Lahko bi poznal deset drugih deklet in me bi zaradi tega grajala, toda arine bi zaradi tega grajala, toda aristokratinja ne deli človeka z navadnim dekletom.

— Ali ste jo dali zapreti?

— Starec se je iznenaden zganil, kar je v meni zbudilo slutnjo, da smo pred odkritjem strašnih stvari.

— Na svojem domu mi je predstavil

(Nadaljevanje na 12. strani)

Ameriški sistemi proti nedolžnim

Proces proti komunističnim voditeljem v Ameriki se nadaljuje. Ameriški tisk kriči proti obsodbi madžarskega kardinala Mindszetyja. Crncec je umoril belca, zato je šest nedolžnih obsojenih na smrt. Kakšne so teroristične metode s katerimi prisilijo nedolžne, da priznajo dejanja, ki jih niso zakrivali, nam kaže del stenografskega zapisnika iz zasliševanja enega izmed šestih črncev iz Trentona, ki so bili obsojeni na smrt:

Vprašanje: Ali vas je policija zasliševala?

Odgovor: Da, izpraševalo me je več detektivov.

V. Kako je potekalo zasliševanje?

O. No, dobro. Peljali so me v posebno dvorano, me posadili za mizo, mi dali papir in mi ukazali, da pišem. Toda jaz nisem pisal, ker nisem vedel, kaj naj pišem, ker nisem ničesar storil. Tedaj je prišel detektiv in mi rekel: «No, kako, niste ničesar napisali?» Nato je šel iz sobe in se kmalu vrnil z dvema drugima detektivoma, ne spomnim se njihovega imena. Ta sta takoj začela z nasiljem.

V. Kako z nasiljem? ?

O. No, da, imela sta orožje.

V. Orožje?

O. Da.

V. Kakšno?

O. Gumijevko palico in svoje pesti.

V. Kaj so napravili?

O. Tepli so me.

V. Po obrazu?

O. Da; tudi po telesu. Po hrbtu in po trebuhu. Nato so šli iz sobe in mi dejali, da se vrnejo čez četrto ure. Čez približno petnajst minut so se vrnili. Vstal sem, pripravljen na nove udarce. Dobil

sem jih kakih petnajst minut pozneje.

V. Koliko časa so vam govorili?

O. Mogoče tri četrt ure, mogoče eno, mogoče tudi eno in pol, morda tudi več, ne vem točno.

V. Koliko je bilo policistov?

O. Trije.

V. Ali je bil narednik Creeden navzoč?

O. Da, tudi on je prišel.

V. Ali so imeli ti policisti tudi orožje?

O. Da. Nosili so revolverje.

V. Pri sebi?

O. Da, imenovali so jih «močne palice».

V. Recite, zakaj ste odgovarjali detektivom? ?

O. Vedel sem, da bodo sicer planili name, zato sem govoril. Toda o umoru nisem govoril ničesar; tega, kar so hoteli izsiliti iz mene, nisem ničesar dejal.

V. Zakaj ste mislili, da bodo planili na vas?

O. Vedel sem, da je edina stvar, ki jo lahko od njih pričakujem — nasilje.

V. Ali so vas zasliševali še po enajsti uri ponoči?

O. Da. Peljali so me v prvo nadstropje v posebno sobo na komisariatu. Zasliševal me je Delate. Stanley je bil tudi tam in še večja skupina drugih policistov, ki jih nisem poznal.

V. Ali so vas takrat tudi pretepali?

O. Da, Dawson. Tepel me je, ko sem šel v posebno sobo.

V. Tepli so vas torej med potjo.

O. Da, s pestmi.

V. Ali vam je kaj govoril detektiv, medtem ko vas je tepel.

O. Da, dejal mi je: «Povedati mi moraš, kar veš o tem, drugače jih boš dobil toliko».

P. A. OGAREV

ISTRE

Zadržnega doma. Tisti, ki so se že leta 1922 uprli fašizmu, ko je ta hotel prepričati, da bi Marežani volili svoje ljudi. Prvi del so že dogradili lani in pri tem napravili — 15.000 prostovolnih delovnih ur!

Kakšni ljudje pa so to, bo vprašal tisti... ki danes caplja nekje daleč zadaj za vsem napredkom. Gleda na desno, gleda na levo, gleda nazaj, poslušaj prišepetavanja tistih, ki ljudske ob-

lasti ne marajo. Poslušaj pa tudi tiste, ki so oblečeni v duhovska oblačila — a duhovni niso. Tako ga moti vse: hudič, bog, ljudje zavirači in njegova sebičnost. Bi, ali ne bi, mu tolče v glavi?! Nič ni z njim. In nič ne bo! Mogoče bi bilo, če bi poizkušal odkrito in brez sebičnosti pogledati v ta novi svet. Nima svoje glave, ker drugi zanj mislijo. Toda svet gre naprej, in bo šel, tuži če on in

(Nadaljevanje na 12. strani)

MODA

VZGOJNA POSVETOVALNICA ZA MATERE

Kako naj vzgojimo otroka, da ne bo lagal, da se bo razvil v resnično ljubeznega in poštenega človeka.

Otrok govori navadno to, kar vidi in sliši in to je edina prava pot, da se nauči govoriti resnico. Seveda je nujen predpogoj, da tudi starši vedno govorijo po pravici in da se njihova dejanja ujemajo z njihovim mišljenjem in govorjenjem. Toda žal starši v tem pogledu niso vedno prenatrpani in polagajo premalo važnosti na otrokovo občutljivo dušo, s čimer težko grešijo. Kot skromen primer, ki ga v različnih oblikah dan na dan srečujemo po družinah, bi navedla tole:

Prišla sem k znancem; petletni otrok je neumljeno jokal, ker je padel. Mati mu je vsemogoče obljubljala, če neha jokati: slaščice, igrače in čokolado. Zdelo se je, da otrok sredi joka nič ne čuje, toda izkazalo se je, da se mu je močno vtisnila v spomin posebno čokolada, kajti čim je pozabil na bolečino, je začel prositi mater, naj mu da obljubljeno čokolado. Mati čokolade ni imela in mu je govorila, da mu jo bo prinesel očka, potem teta in ko je otrok še vztrajal pri prošnji, je zavpil: »Saj je ne zaslužiš, ker si tako siten! Ko je otrok uvidel, da čokolade ne bo, je užaljeno zavpil: Mama, ti lažeš, saj mi tudi včeraj nisi dala škatic, ki si mi jo obljubila!

Zalostna ugotovitev za matere, da mora od lastnega otroka slišati tak očitek. In prav za prav, čemu? Lahko bi bila dala otroku škatico in čokolado ali pa ne bi bilo treba obljubljati.

Tako si matere z nepotrebnimi lažmi in z lahkomišelnostjo pripravljajo zaupanje otrok, ki je predpogoj za zdravo vzgojo. obenem pa vabljajo v otroku tisti pravi od-

nos do resnice, ki ga včasih niti z dobrim vzgledom in s še tako veliko pažnjo ni lahko ohraniti.

Pred rjo zavarujes likalnik, če ga po uporabi drgneš z volneno krpo, namočeno v olju.

Rjast likalnik namažeš z voskom, potreseš s soljo in drgneš z volneno krpo.

Bacil tianusa pa povzroča omrtnič-

Sama čista juha nima toliko hranljivih snovi v sebi, kot bi si kdo mislil; najbolj tečno je v juhi skoraj le to, kar vanjo zakuhamo. Če bi dali, ko jo precedimo, kemiku naj jo točno preišče, bi nam povedal, da vsebuje 95% vode, 2% raznih soli, 1-2% beljakovinskih sestavin, imenovanih peptoni, malo maščobe in še sledov mlečne kisline, aromatskih spojin, žolice in pa beljakovinskih razkrojnih sorodnih sečni kislini, kot so ksantini, hipoksantini, kreatin, breatimin in drugi.

Važen del so peptoni. Peptoni so beljakovine. Vsako telo mora dnevno sprejeti vase okoli 60 gr beljakovin. Če telo ne dobiva beljakovin od zunaj, razkrajajo svoje lastne. Najbolj znana beljakovina je jajčni beljak, značilno za beljakovine je, da se strde, če jih vržemo v vrelo vodo, kot to lepo vidimo pri jajčnem beljaku. Torej daje juha telesu nekaj za telo nad vse važnih beljakovin - peptonov.

Juha ima tudi razne soli. Teh poznamo vse polno. V juhi so raztopljene predvsem fosforne soli, vsako živo bitje potrebuje za zgradbo telesa fosfor, ki koristi predvsem živcem; koliko živčnih sitnosti nas stane, če nimamo v telesu dovolj fosforja. Marsikateremu bolniku s slabimi živci

Z DRAVNIK
V zemlji preži smrt

Zemlja, polna tajn, čudes in lepote, od katere dobivamo vse, kar potrebujemo za svoj obstoj, čuva v svojem naročju poleg vseh dobrin tudi mnogo naših najhujših sovražnikov. Ti - čeprav mikroskopsko majhni, često povzročijo, da človek umre mukapolne smrti. Med vsemi malimi sovragi, ki ogrožajo naše življenje in ki s komaj opaznim drobcem zemlje zaldejo v kako ranico na našem telesu, je najnavadnejši, a tudi najnevarnejši živ, ki povzroča omrtnični krč - namreč bacil tetanusa.

Neštetokrat slišimo besedo tetanus, vendar se nikdar prav ne zavedamo, koliko trpljenja je izraženo prav v tej besedi. Gotovo smo že sami čestokrat bili v smrtni nevarnosti, ne da bi prav vedeli, da smo le po srečnem naključju ušli v zemlji prežiči smrti. Saj ni nikogar med nami, ki bi ne bil kdaj padel in si pri padcu odrgnil kožo ter mu ni pri tem zašel v ranice cestni prah. Zakaj kljub temu, nismo vsakokrat podlegli tetanusu, hočem omeniti kasneje. Preden opišem pogubarno delovanje živi omrtničnega krča in potek bolezni same, se hočem najprej seznaniti s povzročiteljem.

V onih letih, ko so bili primeri tetanusa še pogostejši kot danes, se je trudil predvsem Nemeč Nicolaier, da bi našel povzročitelja. Pri svojih opazovanjih je ugotovil, da obole na omrtničnem krču predvsem ljudje in živali, ki so se ranili ter jim je zašla v rano zemlja. Nicolaier je domneval, da je povzročitelj v zemlji. Zato je vcepil različnim poskusnim živalim grudice prsti v umetno napravljene rane. Rane so se zagnojile, živali so obbolele na omrtničnem krču in poginile. V tem gnoju je našel okrog leta 1884 skupaj z Rosembachom bacil - to je živ, ki ima obliko palčice, ki je 2 do 4 mikrone dolga in 1/3 do 1/2 mikrona široka. Starejši bacili nosijo na enem koncu kroglico tk. im. sporo ali troš, ki je odpornejša in trajnejša oblika palčice. Palčica, opremljena s trosom, je podobna bučki. Te spore stvarja bacil - tedaj, če so življenjski pogoji zanj neugodni. Iz njih se ob ugodnih prilikah stvorijo novi bacili. Spora je opasnejša, ker ima večjo odpornost in trdoživost. Kako je odporna, razvidimo iz tega, da prenaša dolgotrajno prekuhanje, dočim bacili hitreje poginejo. Prav tako žive spore se po nekaj let na okuženem materialu; ljubijo okolje, v katerem ni nič ali pa le malo kisika t.j.; okolje, v katerem druge na kisik navezane živi poginejo. Čestokrat ji pride prav sožitje s temi živimi, ki uporabijo zanjo škodljiv kisik. Prav temu, da so površne rane bolj pristopne zraku in kisiku, se imamo često zahvaliti, da ne podležemo omrtničnemu krču.

Bacil tianusa pa povzroča omrtnič-

ni krč tudi pri vseh toplokrvnih živalih, dočim je zanj perutnjina občutljiva. Kot sem že omenil, najdemo živ predvsem v zemlji. Poizkusi z vcepljanjem zemlje živalim so pokazali, da so različne vrste zemlje različno kužne, neka vrsta vsebuje več kali, druga zopet manj ali skoraj nič. Pri tem so našli, da je zemlja iz gozda najmanj, zemlja s polja in vrta najbolj kužna. Vprašali so se, kaj je prav za prav temu vzrok. Domnevali so, da je kužnost zemlje odvisna od tega, v koliko je pognojena. Pri preiskavi izločkov so našli v črevesju goveda, konj deloma tudi pri človeku tetanus bacile. Z blatom pridejo bacili in spore na gnojšče, z gnojem pa na polje in vrt. Zaradi tega je zemlja tu bolj prepajena s klicami. Zato lahko rečemo, da govedo in konj raznašata bacile in njih spore. Kot pravilo pa velja, da je tem večja verjetnost okužitve, čim več gnoja je primešanega zemlji. Bacile tetanusa pa najdemo še na travnikih, torej tudi v senu. Obilo jih je v cestnem prahu, na dvoriščih in v razpokah tal; prav tako se drže tudi obleke, ki je često zaprašena.

Dr. MOZETIC MILAN

(Nadaljevanje prihodnjic)

Morska žaba

Za brodet je morska žaba zelo dobra, posebno če je še katera druga riba poleg. V možnarju dobro pretlačijo glave morskih žab, kovačev, lipanov, jegulj, škrapin. To dobro kuhajo ko je skoraj že kuhano dajo na olje in nekaj časa duše, nakar precedijo in dobijo odcedek iz ribjih glav. V kozic dobro segrejejo olje, dodajo sesekljane česna, peteršilj: in ko zarameni, vržejo vanjo kose dobro opranih rib in pa odcedek ribjih glav. Dodajo soli in zdrobljenega popra,

dolijejo vode in puste, da se vse dobro kuha; ko je skoraj že kuhano, dolijejo še malo kisa in pride-nejo dokaj paradižnika. Se malo pokuhajo in dobri brodet je pripravljen.

Kaj pa naj bi sicer z glavo morske žabe. Zelo široka je in ploščata. Ostalo telo pa je zelo ozko, tako da je videti ta riba kot široka glava z repom, prav podobna veliki repati žabi. Oči ima prav na temenu, na glavi pa še neke izrastke in grbe. Usta so prav strašna, vedno odprta in v njih dve vrsti zob: pa to še ni vse, še na jeziku in nebu ima zobe. Tako oborožena usta kažejo, da je njih lastnik ropar in požeruh in v njih dve vrsti zob: pa to še ni vse, še na jeziku in nebu ima zobe. Tako oborožena usta kažejo, da je njih lastnik ropar in požeruh, pa ni tako strašno, ta ploščata riba slabo plava, zato pa si dobiva svojo hrano z zvijačo. Zarije se v blato med rastlinje in za skale. Na glavi nad očmi ima dolge niti; te moli v morje in mglja z njimi kot kak črvček. Druge ribice plavajo k tej nemirni nitki in šavsnejo vanjo, toda skriti ribiči plane nanje kot blisk. Morska žaba je dober jedec; kadar jo ribiči ujamejo, jim čestokrat poje iz mreže mnogo rib in ko ji prerežejo želodec, najdejo v njem mali ribji trg.

V Trstu vidimo morsko žabo na ribjem trgu predvsem v zimskih mesecih. Love jo ribiči z mrežami, ki jih vlečejo po dnu. Sedaj, ko je v Trstu ribolov zelo slab, prihajajo morske žabe tudi iz Atlantskega oceana. Na trgu vidimo predvsem repe; glave porabijo za brodet, repe pa za pečenko. Tržaški ribji trg pozna žabo pod imenom rospo, to ribo zelo poznajo po svetu mnogokje in pravijo ji tudi morski vrag, to pa zato, ker je temna in ima vedno odprta usta, polna zob. Meso je okusno, mehko in malo prepleteno s črnimi vlakenci. Tudi koža gre zelo rada od telesa.

T. P.

Če zažgeš pri likanju volneno blago, ne ustraši se; če niso nitke popolnoma prežgane, namoči prizadeta mesta z borovo kislino ter jih zlikaj šele, ko se posuše.

Za spretne roke

Dve torbici, ki si ju lahko same urojiš iz rišanega blaga

O juhi in kako jo kuhamo

predpiše zdravnik razne fosforne soli in v juhi so; prišle so iz mesa in kosti.

Juha ima dober okus in prijeten vonj, ki izhaja od mesa in raznih zelišč, ki jih denemo v juho. Juho je vedno kot prvo jed. Ali je to navada ali je pokazala izkušnja, da je tako najboljše? Ko poješ juho, nisi sit, tedaj šele se ti odpre pravi tek. Juha ima kot omenjeno razne beljakovinske razkrojnine. Ko pridejo te v želodec, vplivajo na želodčne prebavne žleze, ki razdražene začno izločevati snovi, s katerimi prebavljamo hrano. Zleze delajo, sok se izloča, prebavljati pa ni kaj; in želodec ter telo dobiva tedaj poželenje po hrani, pravimo, da se nam je odprl tek. Zato je juha prva jed.

Kako skuhamo dobro juho? Važno je, kaj damo vanjo. Najvažnejše je seveda meso. Vsaka gospodinja ve, katero je za juho najboljše. Tudi kosti, kuhinjska sol in zelišča ne smejo manjkati. Seveda ni vseeno, od katere živali je meso, kakšna je bila žival, katerega spola, s čim je bila hranjena. Vsaka tržaška gospodinja ve, kako dobro juho da meso tolminskih goved, ki so smukala dišečo gorsko travo.

Kdaj damo meso v vodo? Če damo

meso v mrzlo vodo, nato pa vodo zelo počasi segrevamo, da zavre in pustimo nato mesto dolgo časa vreli, bomo dobili nad vse dobro juho. Soli in snovi v mesu se bodo počasi topile in raztopljene prehajale v juho, juha bo dobra, meso pa ne kaj pridra, ker bo mnogo dobrih snovi dalo od sebe v vodo. Če pa damo meso v vrelo vodo, bo juha vodena, meso pa okusno. Meso je beljakovina. Če vržemo jajčni beljak, ki je beljakovina, v vrelo vodo, se na mah strdi; tako tudi meso. Beljakovina, iz katere je meso, se strdi in v vodo gre bore malo.

Za dobro juho moramo kuhati pol kilograma mesa na dober liter vode. Često tožijo gospodinjje, da so kupile zelo lepo meso, da juha še gre, meso pa da je trdo kot podplat. To je mogoče včasih res, ker je meso starih živali nekoliko trše, v večini primerov pa je zadeva drugačna. Vsako sveže zaklano meso je trdo, in če hočemo, da bo mehko, se mora dobro uležati; važno vlogo ima pri tem mlečna kislina v mesu. Nekatere gospodinjje vedo, da je treba sveže meso dati za kako uro v kis, da se razkroji pod vplivom očetne kisline. Vse bolj pa je to potrebno pri divjačini, kar bomo zvedeli kdaj kasneje. P.

Praktični nasveti

Če pusti prevroč likalnik sledove na perilu, daj na zažgano mesto limonov sok ter mnogo sladkorja v prahu, čez nekaj časa izperi v zveži vodi.

Da se ne bo likalnik lepil, kadar likaš naškrobljeno blago, dodaj skrobu malo soli.

Da se bo likalnik lepo svetil, ga namaži z voskom in obriši z volneno krpo.

Flanela pri pranju otrdi, mehka pa ostane, če primešaš vodi malo olja in jo držiš nekaj trenutkov nad soparo vrele vode.

Kljukice in žeblje v kuhinji, na katere obešamo brisače in drugo vlažno perilo, pobarvaj z belim emaj lakom. Zebliji ne bodo zarjaveli in mazali perila, pa tudi na steni se ne opazijo takoj.

Trdo blago laže sivaš, če namažeš spodnji del siva z vlažnim milom.

Zapestnice, umazane od potu, najlepše očistimo, ako jih denemo v zmes živega apna in amoniaka ter zbrišemo z volneno krpo; enako čistimo zlate verižice.

STRAN NAŠIH KMETOVALCEV

Borba proti koloradskemu hrošču je še vedno važna naloga naših kmetov

Ze v drugi polovici prejšnjega stoletja, odkar so se raznesle prve vesti, da koloradski hrošč v Ameriki nezadržno napreduje in uničuje na svoji poti vse krompirjeve nasade, se je polastil vseh dežel skoraj paničen strah pred tem zajedavcem.

Kako so se ball koloradskega hrošča ali krompirjevca naši očetje in stari očetje, ko so poslušali iz Amerike prva poročila o njegovem pustošenju, lahko spoznamo po besedah, ki jih je zapisal naš znan prirodoslovec Fran Erjavec leta 1880. v svoji knjigi «Naše škodljive živali». Pisatelj piše o njem uvodoma tole: «Ni ga še tukaj, hvala Bogu, ali utegnil bi biti. Potem pa joj nam, ki nam je krompir tako rekoč vsakdanji kruh. Ako nam pride ta gost, bo grozovito gospodaril. Zato ga je treba poznati, da nas ne zateče nevedne in nepripravljene, če bi se kakor koli vtihotapil in se kje nenadoma prikazal.»

Ta hrošč je prišel iz Amerike ob koncu 18. stoletja. Najprej se je razširil v Franciji, potem v Nemčiji. V jeseni 1944. leta pa so ga

prinesli nemški vojaki iz Francije v Piemont, nakar se je razširil tudi po Lombardiji. Nedavno je bil tudi zaznamovan v Revigu,

Koloradski hrošč (Naravna velikost 1 cm.)

Vicenzi in Padovi. Proti severu je dosegel Innsbruck in na vzhodu pa reko Savo. Je torej precej bližju in potrebno je, da ga začnemo spoznavati, ako hočemo, da ga bomo uspešno zatirali, kadar koli bi se pojavil na naših krompirjevih nasadih.

Kako bomo spoznali koloradskega hrošča? Koloradski hrošč ali krompirjevec je kakih 10 mm dolg, širok pa 7 mm, podolgovat, od zgoraj zbočen, spodaj pa ploščat. Zelo značilna je njegova barva prednjih kril ali pokrovk, ki so svetlorumena in ima vsaka po dolgem pet črnih prog. Po trebuhu je hrošč rdečkastorumen. Opnasta zadnja krila so rožnatordeča, ki pa se v miru ne vidijo, ker jih pokrivajo pokrovke. Svetlordečka storumen ovratnik ima 11 črnih lis, od katerih je srednja največja in ima obliko črke V.

Pomarančastorumena jajčka so 1,5 mm dolga, valjasto podolgovata in so v kupčkih po kakih 30 tesno drug ob drugem prilepljena na spodnjo stran lista.

Odrasla ličinka je približno 1,2 cm dolga, ima močno debel in navzgor izbočen zadek, ki pa se proti koncu zoži. Sprva je rdeča, pozneje pa svetlorumena.

Le glava, ovratnica, noge in dve vrsti bradavičastih pik ob straneh trupa so črne.

Buba je zamazanordeče barve, je 1 cm dolga in jo najdemo v zemlji 3 do 30 cm globoko.

Hrošč je, kakor vidimo, tako značilen, da ga ne moremo zamenjati z drugimi hrošči, zlasti ne s koristnimi polonicami. Pač pa marsikdo, ki še ne pozna koloradskega hrošča, rad zamenja njegovo ličinko z rumeno in črnopikasto bubo polonice. Vendar pa obeh ne moremo zamenjati, če pomislimo, da polonična buba miruje prilepljena na krompirjevo listje in je brez nog, dočim se ličinka koloradskega hrošča premika s tremi parni nog in objeda liste. Tudi živahne temnosive ličinke pikapolonic, ki žro listne uši, se po barvi in obliki lahko ločijo od ličink krompirjevca.

Kako pa živi in se razširja krompirjevec? Hroščji priljezo spomladi iz zemlje, kjer so prebili zimo 10 do 20 cm globoko, a nekateri tudi do 80 cm globoko. Prikazuje se na površini proti koncu aprila ali v začetku maja. Tedaj je navadno že posajeni krompir ozelenel in hroščji se takoj spravijo nanj in mu objedajo prvo zelenje. Kmalu prično odlagati samice jajčeca na spod-

njo stran listov. Vsaka samica, ki v ostalem živi dve leti, odloži vsako leto povprečno 500 do 2000 jajčk. Iz jajčk se v 4 do 8 dneh izležejo ličinke, ki se požrešneje kakor hroščji objedajo listje in, če jih je mnogo jih pustimo v miru objedo vse liste do golih rober. Včasih še celo listna rebra, peclje in stebela požro, da ostane krompirjeva njiva sredi poletja povsem prazna. Ličinke dorastejo v dveh do treh tednih, nakar se podajo v zemljo, kjer se zabubijo do 30 cm globoko. Buba leži v zemlji približno teden dni, ko se iz nje izvije hrošč. Ta se v nekaj dneh pojavl na površju zemlje in si poišče gostitelje, t. j. krompirjeve rastline. Jeseni, včasih že avgusta, se hroščji podajo prezimovat v zemljo. Tu ostanejo včasih nepretrgoma dve zimi, kakor da bi pozabili, da se je tudi zanje prebudi la pomlad. Večina hroščjev pa po 7 do 8 mesečnem prezimovanju začuti prvo pomlad in zapusti zemljo.

Razvoj od jajčk do hroščev traja običajno 5 do 6 tednov. V Ameriki razvije zajedavec letno tri rodove, v južni Franciji dva, v Nemčiji pa enega.

Hroščji se od časa do časa dvignejo visoko v zrak in tedaj jih veter zanese zelo daleč. Na ta način se je hrošč v Ameriki in Franciji razširil vsako leto za 150 do 300 km. Na stoječih in tekočih vodah plavajoče hroščje lahko daleč zanese in tako tudi voda pomaga pri njegovem širjenju. V oddaljenejše kraje pa se hroščji najlaže zanese s tovori kmetijskih pridelkov. Tudi z drevesci, ki so rastle v rahli zemlji v bližini okuženega krompirjevca polja, lahko prenesemo hroščje, ki so šli zimovat v drevesnico. Kot slepi potniki na ladjah, vlakih in raznih drugih vozilih se hroščji prepeljejo na velike daljave in se tako razširijo. Tako je bil zajedavec večkrat z ladjami prepeljan iz Amerike v Evropo.

Crv koloradskega hrošča

Dopisi NAŠIH NAPREDNIH KMETOVALCEV

Roža sv. Antona in čebelarstvo

Našim istrskim čebelarjem, zlasti začetnikom, hočem povedati, kdaj in v katerem mesecu začne matica leči jajčeca, da ne bi po nepotrebnem v mrzlih zimskih dneh odpirali panjev in brskali po čebelnih gnezditih. Pri nas v Istri postavljamo navadno čebelnjake v vrtove, da se spomladi smehljajo sredi bujnega cvetja; zato ima vsak čebelar priliko, da si poleg drugih cvetlic vsadi tudi rože sv. Antona, ki mu bodo gotovo povedale, kdaj začne čebelna matica leči jajčeca. Roža sv. Antona se prebujata iz zimskega spanja že konec januarja ali v začetku februarja; čebelar mora torej upoštevati, da začne matica leči jajca kadar prične omenjena roža poganjati. Od tedaj dalje naj čebelar budno skrbi, da bodo panji dobro odeti, posebno ker se v začetku marca zima ponovno zaostri.

Na mojem vrtu je roža sv. Antona zrasla do danes, dne 7. marca, od 10 do 15 cm visoko in po njej lahko sledim razvoju zalege pri normalnih panjih tja do prve tretjine junija, ko se roža razcvete. V tem razdobju torej se čebelna paša postopoma viša in popolnoma razmahne, ako je le ugodno vreme. Čebelar mora od vsega početka paziti, da čebelam ne manjka vode.

Nekoč sem bral članek, ki pravi, da je Istra dežela, po kateri se cedita vino in med. Čebelna paša je temelj napredka v čebelarstvu in zato mora čebelar dobro vedeti, kje je dobra paša v njegovem okolišju. Uspeh čebelarstva je odvisen od rastlin, na katerih se pasejo čebele, n. pr. od sadnega drevja domačega kostanja, akacije, grmovja, travniških in poljskih, pašo, cvetic ter gozdnih cvetic in drevja. Pri nas moramo računati na pomladansko kožjo poletna ali jesenska pašna sta pri nas malo izdatni, ker ne sejemo po strniščih ajde. Ker bi pa gotovo uspevala, bi bilo pametno, da bi OLO za kmetijstvo nabavil nekaj stotov semenske ajde, da bi naši kmetje do zadnjega koticčka izkoristili svojo zemljo, s čimer bi si tudi naje čebele opomogle.

Da pa bodo čebele uspešno izkoristile spomladansko pašo, jih moramo podpreti s pomožnim pitanjem, in sicer tako, da jim pokladamo dober med; na 1 kg medu četrt litra vode. Pri nas v Koprstini smo imeli izdatno pašo na češnjah, tako da so si čebelne družine zelo opomogle, če je bilo vreme ugodno. Pomožno pitanje k češnjevi paši se ne izplača, ker bi morali začeti v začetku marca, ko je še ozračje za to premrzlo. V zadnjih letih se je ta pašna znatno znižala, ker je bila šest let suša in se je posušilo 70 do 80 odst. češnjevih dreves. Svetujem pa pomožno pitanje k akacijevi paši. Čebele moramo začeti krmiti štiri tedne pred glavno pašo, t. j. s prvim aprilom, ker akacija cvete pri nas prve dni maja. Da se bo tudi čebelarstvo, ta važna panoga skupnega narodnega gospodarstva čim bolj dvignila tudi pri nas, opozarjam zlasti mladi, da se zanjo zanima in obiskuje čebelarste tečaj.

SABADIN IVAN

čebelar pri. sv. Ubaldu Vanganel

Čitajte
in
širite

Pozor na kokošjo kugo

Spet se je pojavila v obeh conah STO-ja kokošja kuga, ki zahteva precejšnje število žrtev in nam lahko uniči kokošjerejo, kakor se je to dogodilo predlanskem, če je ne hitro zatremo.

Ne bom opisoval znakov bolezni, ker so skoraj vsakemu kokošjereju znani, ampak hočem ponovno poudariti, kako se boleznj izognemo in kako obvarujemo kokoši si-gurnega pogina.

Bolezni napada kokoši in v manjši meri purane, medtem ko druge vrste perutnine ne obolijo. Ne smemo torej kupovati in raznašati ne kur in ne kurjega mesa iz okuženih krajev. Največkrat se prinese v vas bolezni z okuženim mesom. Zadoštuje, da meso operemo in vodo vržemo na dvorišče, pa se vse kure okužijo.

Če se bolezen pojavi v bližini, kokoši zaprimo, vrabce pa ne puščajmo k njim. Živali bodo sicer prenehale nesti za nekaj časa, ampak to bo vedno manjša škoda, kakor če bi poginile.

Nabaviti se moramo takoj vakcin proti kugi in cepiti vse kokoši. Pri tem si moramo zapomniti dve stvari, in sicer, da v okuženem dvorišču cepljenje ne pomaga, ker so kure že okužene, in da delovanje cepiva prične učinkovati šele približno po 15 dneh in traja približno 3 mesece. V prvih dneh po cepljenju se torej kokoši še lahko vedno okužijo in poginejo, zato je najbolje, da jih v tem času držimo zaprte.

Kurnike moramo dnevno razkužiti (apno v prahu), pitni vodi pa dodajmo en odst. (10 gramov na en liter vode) zelene galice ali preparata «Amuchina Z», ki ga dobimo v drogerijah in lekarnah.

Če se bolezen pojavi na dvorišču, oddelimo takoj zdrave kure od bolnih. Pregledati jih moramo vsaj dvakrat dnevno in nemudoma odstranjevati vse le malo sljmljive živali. Zraven je treba kurnik stalno razkuževati. Na ta način se včasih posreči rešiti vsaj en del živali. Edino z veliko pazljivostjo bomo lahko pobili bolezni in se tako izognili nesreči, ki je zadela premanoge naše kokošjerejce pred dve, ma letoma.

Dr. LEGISA

Cepilna smola

Cepilna smola, ki jo nujno potrebujemo pri pomladnem cepljenju, je dvojna: toplo — in mrzlotekoča.

Pripravnejša je mrzlotekoča, ki o naredimo takole:
Raztopimo en kilogram smrekove

ali borove smole; posodo s smolo postavimo v večji lonec z vrelo vodo, kajti če kuhamo smolo na ognju, je nevarno, da se vname ali vsaj preže. Ko je smola raztopljena, vzamemo posodo z ognja in ko se začne hladiti, dodamo osem gramov v vodi gosto raztopljenega arabskega gumija, 10 gramov tudi v vodi raztopljenenavadne pralne sode in 15 do 20 dkg vinskega špirta.

Med prilivanjem teh dodatkov moramo pridno mešati. V prav gorko smolo ne smemo prilivati špirta, ker sproti izhlapeva. Dodatkov svinjske masti ali olja se ogibljimo, ker so vse masti drevesom trup.

Mrzlotekočo smolo hranimo v dobro zaprti posodi, (v škafli z vložnim pokrovcem), da ne izhlapi špirit in da se smola ne strdi. Ako je smola pregesto tekoča, ker je špirit izhlapel, raztopimo smolo ponovno v posodi vrele vode in ji dodamo primerno količino špirta. Za mazanje cepičev je najboljša priprava čopišč, ki si ga naredimo iz razčesanih konjskih ali govejih žim.

I. B.

NOVOSTI v kmetijstvu

Po vsem svetu odkrivajo iz dneva v dan nove postopke, ki bogatijo kmetijsko znanost in tehniko z novimi pridobitvami. Večkrat se nove metode izkažejo praktično neizvedljive, vendar to ne sme motiti naprednega kmetovalca pri zasledovanju vsega tega, kar bi mu olajšalo delo in dvignilo plodove njegovega truda.

V tej rubriki bomo po možnosti objavljali vse najznačilnejše novosti v sodobni kmetijski tehniki.

«ACHTUMUS» novo gnojilo

Vsem je znano kako važna je redilna snov rastlinstva «humus» (črna prst). Humus se tvori ob naravnem razpadanju organskih snovi (rastlinskih odpadkov) listja, slame, stelje, vejčja itd). Koristni učinki humusa so n. pr. jasno razvidni v dobro pognojeni vrtni zemlji. Humus pa ne ustvarja samo dobre pogoje za rast kultur ter dobavlja rastlinstvu potrebne snovi, marveč je po zadnjih ugotovitvah zelo važna znata, ker daje rastlinstvu večjo odpornost proti boleznim in mrčesu. Najnovejša raziskovanja pa so zdaj ugotovila, da je v tem pogledu koristen le tisti del humusa, ki je v vodi topljiv. Dognali so tudi, da imajo običajna naravna gnojila, ki vsebujejo humus, le manjši odstotek topljivega humusa. Gnoj ga vsebuje le okrog 80 odst., gozdni humus od 7 do 10 odst. Pričeli so

proučevati, kako bi topljiv humus koncentrirali in našli preparat, ki so ga izdelali iz naravnih snovi in ki vsebuje velik odstotek topljivega humusa. Temu so dodali še nekatere druge snovi, in sicer hormone. To so rastlinski sokovi, ki so za rastline približno tako važni kakor za človeka. Novo gnojilo izdelujejo zdaj pod imenom «Achtumus», ki je baje zelo učinkovito. Pravijo, da je v enem kg preparata toliko topljivega humusa, kolikor ga vsebuje dober voz zrelega gnoja. Tudi praktični poskusi so se, kakor pravijo, dobro obnesli. Na poljskih parcelah je bil pridelek za 30 do 60 odst. večji kakor pri kulturah, ki so jih gnojili kot navadno; zelenjave in cvetlice so bile za dva do tri tedne bolj zgodnje. Bolezni niso opazili. Drevice, gnojeno s preparatom in ki je bilo prej zelo šibko in bol-

no, je nepričakovano oživelo. Dobre rezultate so opazili tudi pri presajanju sadnega drevja.

Nekateri prerokujejo, da bo nova iznajdba povzročila pravo revolucijo, zlasti v vrtnarstvu in cvetličarstvu.

To bi bile v bistvu glavne vesti o novem gnojilu. O praktičnem učinku opisanega gnojila bodo spregovorili kmetovalci sami.

Močnejši od DDT-ja?

DDT preparati so se že v poljedelstvu na splošno uveljavili. Vsak kmetovalec verjetno že pozna to sredstvo za borbo proti vsakovrstnemu mrčesu, čeprav ga ne more še uporabljati v širšem obsegu zaradi njegove razmeroma visoke cene. Ze delj časa pa proučujejo še močnejše, za žuželke pogubonosne snovi. Te preparate pripravljajo približno iz tistih sestavin kot DDT, le v različnih kemičnih kombinacijah.

Podoben preparat so preizkusili v Ameriki. Imenujejo ga «klorodan» in pravijo, da je n. pr. na ličinke neke vrste škurkov 600 krat bolj učinkovit kakor svinčeni arzeniat in znatno močnejši od DDT-ja. Uporabljali so ga že proti koblicam, mravljam itd. Proti DDT-ju ima klorodan to prednost, da ne povzroča neprijetnega duha pri nekaterih pridelkih. Vendar ni učinek klorodana tako trajen kakor pri DDT-ju. Znano je namreč, da preneha DDT od nekaterih ugodnih pogojev učinkovati šele po 6 letih, medtem po klorodanu že po 2 letih.

Vsekakor je poljedelstvo v borbi proti škodljivcem znatno napredovalo.

MARIE MAJEROVA

ROMAN

Najlepši svet

Jurij Hladik, oficirski kandidat, se ni bal kromni tveganosti in kmalu je bil odlikovan s *sigmun laudis*. Če je tedaj rekel, da bo Lenko dobil, mora to tudi doseči. Čeprav so njegovi tovariši pozabili na to stvar, ker so imeli druge važnejše skrbi, je bila njemu ta stvar posebno na srečo. In še kako globoko zasidrana!

»Brez ovinkov, Jurij Hladik? To vam verja-

Jurij Hladik, oficirski kandidat, se ni bal kro-

»To je nekaj drugega. Še vedno imate tako lepe lase.«

Hladik je vstal in stopil k njej. Hotel jo je prijeti za roko. Udarila ga je.

»To je za nameček, pri vaši ponudbi?«

»In tako lepe oči. Vaše oči me bodo pogubile.«

»Bojim se da ne,« ga je zasmehovala Lenka, ki jo je Hladikovo početje zabavalo, ker danes ni bilo nevarno.

»Doma imamo vsega dovolj« se je začel Hladik bahati. »Mati je znala skrivati pred vsemi revkizicijami. Malenkost, samo recite, kaj naj vam pošljem. Moko, maslo? Poznate Hladikovo maslo! Dal sem zasklati prašiča, polovico vam ga pošljem pod senom. Pojdiva zvečer v gledališče, gospodična Bilanska? Ali v kabaret, tam je bolj veselo! Šampanjca bova pila. Avtomobil vzamem, obleke vam kupim. Klobuk. Uro. Dragal!

Tudi posmehovala se mu ni več. Tu, v teh stavih je vse, proti čemur se je upirala! Rdeče pege so ji pokrile sence, velike, okrogle črne oči Bilanskega rodu so zagorele v silnem sovraštvu. Z udarnim govorom, ki se ga je naučila na shodih, da je zavrnila:

»Ponujate mi dvojno ničlarico in prašiča, opitanega z mlekom, ki ste ga odtrgali otrokom od ust? Morda jo je krmila kakšna vaša dninarica iz Slovaške? Vi, prvi in najbogatejši posestnik v občini, kjer so v pastirskih kočah umrli za gladom stari ljudje, ki so se zgarali na polju. Veste, da v Hradčankah ni enega zdravega otroka, da so vsi jetični zaradi nezadostne hrane, iznakaženi od edemov, ki so jih dobili od lakote, da doraščajo z napetimi trebuščki, z izsušenimi okončinami, s

strašnimi glavami okostnjakov? Da živijo tam otroci, ki ne vedo, kakšen je hleb iz prave moke in kakšen je okus kravjega mleka?«

Hladik je nejevoljno zamahnil z roko.

»Naše dninarice niso umrle od lakote.«

»Dvojne ničlarice in svinjine pa jim niste ponudili! Veste, da se družine brez zemlje iz vaše okolice hranijo ves čas z redkim močnikom, kruhom iz otrobov in gnilim krompirjem, ki ga znamenita tovarna Bilanskih in družba ne marajo vzeti, med tem ko vaš pes žre vlivance, zabeljene s slanino, in telečjo pečenko?«

To ni nikomur nič mar,« je rekel Hladik mrzlo. »To so moji vlivanci in moja pečenka.«

»O pravem času ste to pripomnili. Svetujem vam torej, da ne zmanjšujete svojega premoženja. Veselite se ga! Kdo ve, kako dolgo bo še vaše. Časi niso ugodni za zasebno lastnino.«

»Poznal sem majhno dekletce, ki se je hudo bahalo, da je vse njegovo, celo studenec je bil njegov, pomislite, da si je celo noge v njem omočilo, da bi to dokazalo svetu. To dekletce je zraslo in je proti premoženju, ker ga sama nima. Ko bi imela kaj takega, ga gotovo ne bi razdelila! Jaz pa, če hočete, sem pripravljen, deliti ga z vami!«

Hladik se je poskušal šaliti.

Vedno je hotel nekaj reči, kar je znal povedati vsakemu dekletu, ki ga je takoj razumelo. Nekateri so razumele še hitreje, zadostoval je drzen prijem ali migljaj z očesom, pa so takoj vedele, kaj zahteva od njih. Ta čudna deklina pa se je vedla, kakor da ne razume niti besede iz njegovega bogatega in drznega slovarja. Prišel je s sklepom, da mora zmagati, a njegova najbolj preizkušena sredstva so odgovadala. Izgubil je gotovost, vpricho nje je bil rekobeseden, brez moškosti, ker ni hotela videti moža v njem. Njene besede so se mu zdele nespametne, hrepnel je le po zali Lenki. Res da je govorila samo s svojega stališča, a prav to ga je zelo razvnelo. Vse, kar je govorila, se ji ni podajalo. Bila je nežna ko šopek rož, a je govorila kakor kovač.

»Žalite me, ker sem revna. Ko bi bili kavalir, pa me ne bi mogli užaliti,« je pretrgala Lenka njegovo domišljavo norčavost.

»To vse da ni kavalirsko? Lepo so vam glavo zmešali vaši tovariši! Tovariši! Tovariši Borek! Tako je torej! On je vaš ljubi! Mar ne? Če rečete, da je, ga ubijem! Gotovo bom še pohabil katerega teh norcev!«

Hladik se je posmehoval in grozil.

Obrnila se je proč brez besede.

Spet je videl njena drobna ramena, nežni vrat, ki je bil obtožen s črnimi lasmi, in malo je manjkalo, da ni planil nanjo kakor tedaj med vrtovi. A takrat sta megla in tema vse zakrivala, da se je ljubezensko koprnenje lahko sprostito. Zdaj pa je bil beli dan, trezen beli dan, ki je vse odkrival, v katerem so bile njene ustne stroge in hladne, ona pa, kakor da se ne zaveda telesnosti.

»Kaj je za tem čelom,« je pomislil Hladik, »da se ne skloni pod težo denarja? Kakšna sila tiči v teh očeh, da jih ne more oseniti s svojim bleskom? Vedno in vedno z istim neuspehom!«

»Danes se ne da nič narediti. Počakajmo,« si je rekel.

»Na svidenje!«

Ni odgovorila. Zmignil je z rameni. Šel je mimo kuhinje, ne da bi pogledal Marijo, in se spustil nizdol po stopnicah, toda pri vratih se je enkrat ustavil. Ni mogel verjeti, da odhaja tako, brez najmanjšega uspeha. Njegova moškost je trpela, mencala na kratki verigi, ki je pa namenoma ni pretrgal. Čeprav je moral priznati svoj neuspeh, je vedel da ne bo odnehal in da vse njegovo bitje želi, da bi Lenka ostala vsaj upanje bodočnosti. To bi se hotelo, da bi Jurij Hladik kapituliral pred tako novo stvarjo, ki jo ona imenuje socializem.

Ta večer je kazal hrupno veselost. Gostil je ves kabaret, proti jutru pa je začel razsajati, da ga je vzela vojaška policija, a je junaka takoj izpustila, ker se je javil prostovoljno v nadomestni bataljon za fronto.

V tem je pisal Lenki. In pripisal je:

To je vaše delo, ciganka!

Lenka pa je vrgla proč pismo in ni mislila nanj. Hladikov napad je imel docela drugačen učinek, kakor ga je mislil izsiliti ta divjak. Od grenkega razmišljenja o slabi ureditvi sveta, od težkih vtisov bede milijonov sinov in hčera ljudstva je njena domišljija nehote in proti njeni volji preskakovala na edinega, ki si ga je zapomnila. Videla je njegove mišice, mreže žilic, luči in sence na njegovem plemenitem, mladem ranjenem telesu s prevzanimi bedri.

Pozabila je prestriči te obveze! Neprisotni Roman je stalno živel v njej, tudi tedaj, kadar ni mislila nanj, ko se je pričkala z njim, ko ni bila gotova, o sebi, ko je izgubila vero, da je sploh mogoče kakršno koli prerjenje človeštva, ki se je danes valjalo v bratski krvi in se mu to početje še ni pristudilo! Roman ni pisal, to je bila skrita Lenkina bolečina, zato ga je v duhu oštevala, zato mu je ugovarjala, mu očitala vse obljube, ki jih je dajal s svojim vedenjem, dokler je bila v lazaretu.

»Lenčka, čuvaj se, kašljaš in hujšaš!« je tarnala Marija, nesrečna, ker ni Lenka nikoli legla pred polnočjo.

JAVA, OTOK večne mladosti

Nadaljevanje z 8-9 str.

svojo ženo. »Koliko let bi ji dali? — me vpraša, ko je opazil moje začudenje. — »Osemnajst ali dvajset, ne več, sem odgovoril. — »Ona ima pet in petdeset let. Za svoj mladostni sijaj se ima zahvaliti eni izmed javanskih skrivnosti, v katere mi ne bomo mogli nikdar prodreti, «Njamon - Njamonu.»

Glas starčka je postal sladek, skoro nežen. »Ali se niste vznemirili takoj zaradi usode mladenke, ki me je pred petintridesetimi leti hotela umoriti s svojim prahom? Poročil sem jo. To je ta, ki je pred vami.« Ne verjamem, da je na svetu še kje bolj ljubeča nevesta in bolj skrbna gospodinja od Javanke. Mož je nasproti svojim sosedom zaprt. Delo rad prepušča ženi. Ona seje, žanje, nosi breme, vodi gospodinjstvo in kuhinjo ter tudi trguje, kadar je potrebno. Ona ne kaže suženjske pokornosti, nasprotno, javno pokaže svojo veselost s pesmijo in plesom.

Javanke se lahko utrudijo; toda zaradi tega se ne pritožuje.

Noči javanske žene so ure govata. Vprašal sem za pojasnilo o tem nekega starega lekarnarja

»Jaz bivam tu že 40 let in še vedno nisem prodril v skrivnost govata. Prav v tem trenutku pripravljajo zdravila in škodljive mešanice napravljene iz rastlin po receptih, ki jih poznajo vsi Javanci, a mi ne. Ne smejte se, ko boste slišali govoriti o cedilniku ljubezni iz katerega dajo javanske žene piti izvoljenim možem, da bi vi njih zbudile ljubezen. Takšne vrste rastline raste na obronkih Sawaha v Karanu. Poznam jo. Jaz sem preizkusil njen učinek. Toda rjavi ljudje bi si dali prej odrezati jezik, kakor da bi izdali svojo skrivnost belcent.«

Na Javi je vse življenje prenasličeno s praznoverjem in misticizmom. Delo, hrana, ljubezen, vse je deležno demonskega misticizma. Pod vplivom teh čarodejnih učinkov nadomeščajo zaročenca ali zaročenko s slikami ali umetnimi predstavami. Ob zakonski postelji postavijo dva lesena poslikana kipa, ki predstavljata moža in ženo. Njihova naloga je, da varata hudiča, ki po ljudskem verovanju kroži v poročni noči okoli postelji, da bi odpeljal katerega od poročenec. Prevaran bo odnesel enega izmed kipov - tako upajo Javanci - namesto poročenca.

Se med kosilom smo se menili o Javi. »Teško zaključiš razgovor z domačinom, mi pripoveduje sosed. «Pred belci govorijo vedno samo o brezpomembnih rečeh. Njihovo blebetanje o povsem malenkostnih zadevah je samo krlinka, s katero krijejo svojo voljo, da bi molčali.»

Alli je vojna, ki mu je odkrila toliko reči, preobrazila Javanca? Vsekakor si je prisvojil mnogo elementov evropske civilizacije. On ni samo ohranil svoje izvorne kulture, temveč tudi svojo tisočletno vedo o tajnih silah. Kdor je živel dolgo na otoku, verjame v obstanek »elmoes«, vede domačinov. Kdor ima »elmoes«, je »edokoens«, učenjak, zdravnik ali čarodej, kakor ga pač hočeš imenovati. Spominjam se še starca, kako sedel v svojem vrtu in mrmra zaključajoče formule v čistem sanskrtu. Kaj je delal? — S prenašanjem misli, je klical k sebi sina, ki biva 60 km daleč. Naslednjega dne je sin res prišel...

(Po francoski reviji «Constellations»)

Pomladne slike iz ISTRE

Nadaljevanje z 8-9 str.

še kdo drugi se tako vlečejo nazaj. Istrani — Marežgani napredujejo. Lani 15.000, prostovoljnih

ur, katere je napravilo — 2000 članov SIAU! Ali je, ali ni trdna ta bratska organizacija tistih ljudi, ki delajo, da bo njim, da bo tudi skupnosti boljše?!

Pa letos, kaj bodo napravili Marežgani?! Vem, da vas vse zanima. Tudi vse tiste, ki iz Trsta prihajajo... da bo kmalu drugače.

No, res bo drugače; Marežgani in tudi drugi ljudje v Istri vedo, da bo res.

Ampak ne tako, kot bi tisti iz Trsta radi!

Le poslušajte.

Letos bodo Marežgani napravili pri gradnji Zadrufnega doma — 66.000 prostovoljnih ur! Povedali so mi to sami, ko sem jih pri delu obiskal. Videl sem na njihovem ten-času, da imajo osem delovnih skupin, katere dnevno izmenoma delajo. Ob nedeljah pa vsa množična bratska brigada. In se pozna, da delajo zares. Kmalu bodo pričeli rasti iz že izkopanih temeljev zidovi za še ostali del Zadrufnega doma.

Ti, ki si še vedno uklenjen in utenjen v jarem sebičnosti, kar pridji in pogledaj, pa porazgovori se s temi ljudmi. Boš vile, in občutil nekaj zelo novega. Saj so še mene nekako po strah gledali, ko sem prišel med nje. Bilo mi je celo malo nerodno, ko sem to opazil. Ampak jim nisem prav nič zameril. Sklenil pa sem o njihovem delu nekaj napisati, da

bodo tudi drugje zvedeli, kako delajo. To zato, da se jim vsaj malo oprostim, ker jim nisem priskočil na pomoč s krampom.

To so Marežgani, ki vedo, da gradijo zase in sebi — boljše dni! Kar nič ne poslušajo tistih, ki pravijo, da ni prav, če ob nedeljah delajo, da ni to ljudska oblast, ki jih tako naganja k delu. Tudi tistih ne poslušajo, ki pridejo z nekako važnim obrazom, se ogledajo na desno in levo, naprej in nazaj, ter nekako skrivnostno pošepetajo... da bo sprememba. Ej, kako vse take Marežgani dobro razumejo! Vedo, da je ta... sprememba ženastopila — in sicer za žep vseh tistih. Ni več časa za take politične kvante pri revolucionarnih Marežganih. Danes je kre... njihovo revolucionarno orožje, ki jim poje vsaki dan lepšo pesem izboljšanja.

To jutro me je vsega prevzela tista lepota, ki jo moraš občutiti v globino duše. Od nekje iz vsemirja so prihajali akordi prebujajočega se življenja, se razširjajo čez vsa delovna in napredujoča Istro in v občutje ter se znova vračali nazaj. Če bi bil umetnik, bi hotel vse to na platno ujeti in tako povedati-pokazati našim ljudem velike tajne in lepote tega novega življenja in ustvarjanja; pri katerem sodeluje — vsak naš delovni človek.

P. A. Ogarev.

KRSTNI PREDSTAVI DVEH NOVIH SLOVENSkih DEL

Mira Pucova: Ogenj in pepel, Anton Ingolič: Likof

V zadnjih letih se slovenska dramatika razveseljivo razvija in prodira vse globlje v življenjsko problematiko novega človeka in nove družbe. Poleg Bratka Krefta, ki nam v «Veliki puntariji», v predelavi Jurčič-Levstikovega «Tugomera» in v «Kranjskih komedijantih» odkriva našo kulturno in politično zgodovino, obravnavajo skoraj vsi ostali avtorji junaški vzpon slovenskega naroda med osvobodilno borbo, trpljenje pod okupatorjem in opisujejo današnje napore za izgradnjo socializma, za boljše življenje, za novega človeka... Poleg globokih družbenih izprememb v svobodni domovini pa pospešuje rast nove slovenske dramatike tudi novi položaj gledaliških ustanov. Gledališče ni več last privilegirane manjšine in ni več orodje izkoriščevalcev. Vrata gledališč so danes odprta resnično vsemu ljudstvu. Vodstva gledališč, ki so v stari Jugoslaviji le s težavo dvigala umetniško stopnjo in vnašala v repertoar napredna dela v večnem boju s cenzuro, imajo danes, v pogojih ljudske oblasti, vso podporo in celo dolžnost dvigati gledališče na najvišjo umetniško stopnjo.

V novem repertoarju naših gledališč zavzema slovenska dramatika vedno vidnejše mesto. Novi avtorji so deležni iskrene pozornosti in strokovne podpore. Tako se vzpostavlja tvorna vez med avtorjem in gledališčem, ki je porok za zdrav in konstruktiven razvoj gledališča in dramatike. Po osvoboditvi so v Slovenskem narodnem gledališču v Ljubljani in v Mariboru botrovali celi vrsti odrskim krstom. Znanim imenom dramatikov so se pridružila doslej neznanca. Med ta imena spadata tudi Mira Pucova in Anton Ingolič.

Mira Pucova se je predstavila gledališkemu občinstvu že 1945 z igro «Svet brez sovraštva». Dejanje njene prvenca se razvija v času fašistične okupacije v ženski jetniški celici. Po krstni uprizoritvi v Ljubljani so «Svet brez sovraštva» igrali številni jugoslovanski odri; zaslužno priznanje pa je Mira Pucova dosegla tudi v inozemstvu. V Češko-slovaški republiki so «Svet brez sovraštva» igrali najprej v Olomucu, nato pa v Brnu, Ostravi in v Pragi. Izvirnost, humanistična ideja, ki preveva dramo in posebnost, da leži vsa teža igre na ženskem ansamblu, je vzbudila pozornost kritike in občinstva.

Njeno najnovejšo dramo «Ogenj in pepel» so krstili v Ljubljani, 12. februarja 1949, v tednu jubilejnih predstav ob 30-letnici Drame. V «Ognju in pepelu» je Mira Pucova izpopolnila podobo našega meščanstva, ki se je v času narodno-osvobodilne borbe, v času usodne preizkušnje, dokončno izkoreninilo in vezovalo z okupatorjem, branč svoj ozke razredne koristi. Bivši politiki, ki so se na hrbtu ljudstva stra-

Iz opere Musorgskega «Soročinski sejem», kjer Kum pripoveduje zgodbo o rdečem jopitu.

stno pripravili za poslanske stolčke in ministrske fotelje, so se složno zedinili. Zbali so se ljudstva, ki je v trdem boju vzelo svojo usodo in svojo bodočnost samo v roke.

V salonu starega, na smrt bolnega bivšega senatorja, se zbirajo zadnji ostanki nekdanjih političnih veljakov. Njihova edina skrb je najti zveze, ki bi jim omogočile mirno, varno in zaslužka polno življenje v času okupacije in jim ob koncu vojne zagotovile položaje na oblasti. Zato se povezujejo z Nemci in Italijani, z belo gardo in, če je potreba, tudi s črno roko... njihove zveze segajo seveda tudi v London, kjer vodno «emigrantje» isto. Na videz enotni, delajo drug proti drugemu, prežeč na lastne koristi. Stari senator ostaja s svojimi zgrešenimi idejami osamljen.

Njegova hči Tanja, ki je spregledala spletke očetovega političnega salona, se približuje osvobodilni

fronti. Dejanje se stopnjuje prihod londonskega kurirja Martela - v resnici preoblečenega partizana. Martel razkrinka gnoblo meščanskih politikov in izdan pače v roke okupatorju. Toda njegov nastop je do kraja osvetlil dva svetova: svet, ki ugaša pod pepelom preteklosti in novi svet, ki se gradi v ognju težke borbe... Napeta zgodba, kjer zgodovine in zanimivi znanačaji odlikujejo dramo «Ogenj in pepel». Naše občinstvo in kritika bosta lahko ocenila to delo še v letošnji sezoni našega tržaškega gledališča, ki je «Ogenj in pepel» sprejelo v svoj repertoar.

Drugi krst v teh dneh je doživela drama znanega slovenskega pisatelja Antona Ingoliča «Likof», v mariborskem Slovenskem narodnem gledališču, 5. marca 1949. — Anton Ingolič si je utrdil svoje literarno ime z romani s Ptujkega in Dravskega polja. Manj znano je njegovo

gledališko delo, čeprav sega že v leto 1931. Takrat je napisal dramo iz učiteljskega življenja «Zgrešene poti». Režiral jo je in sam igral glavno vlogo v ptujkem Mestnem gledališču. Isto gledališče je uprizorilo tudi njegovo mladinsko igro «Sirota». Napisal je igro «Mlatilnica», ki obravnava borbo med lastniki mlatilnice in delavci, ki bi radi organizirali zadržno uporabo mlatilnice. Iz življenja naše malomeščanske sredine, ki slika puhlost in do mišljavost naše «gospode» v stari Jugoslaviji, je igra «Krapia». Na oder poklicnega gledališča pa je stopil šele z dramo «Likof».

«Likof» obravnava življenje na Štajerskem po osvoboditvi. Med delavnim ljudstvom na podeželju je pod vodstvom osvobodilne fronte in ljudske oblasti nastalo močan združeno gibanje. Borba proti špekulantskim in izkoriščevalskim elementom na vasi je stopila na konkretna gospodarska tla. V novo ustanovljene zadruge se skušajo vtrivati špekulantje, radi bi se poslastili zadržnega vodstva. Avtor sam pravi o svojem delu, da gre v dramo: «... predvsem za očiščenje zadrž od raznih saboterskih, špekulantskih in egoističnih elementov, ki nimajo s pravo, zadržno mislijo ni česar skupnega. Ti maloštevilni elementi izrabljajo zadrugo za dosego svojih skupnosti škodljivih političnih in osebnih smotrov. Drama ima namen prikazati poleg teh elementov še zadržnike, bivše dolgoletne viničarje, kako se počasi usmerjajo v novo življenje. Prikazati hoče njihovo rast v dramu gre tudi za odkrivanje zločina, ki je bil storjen med okupacijo. Poleg tega sem v «Likofu» skušal prikazati življenje in vzdušje v naših vinogradniških zadrugah. V koliko se mi je to posrečilo, naj sodi kritika».

Poročila o krstni uprizoritvi govorijo o lepem uspehu Ingoličeve drame. Po nekaterih dramaturških korekturah bo delo izšlo v tisku in bo tako na razpolago vsem odrom. Slovenski dramatik posegajo s svojimi deli v živo stvarnost in ustvarjajo umetniške dokumente o borbi našega delavnega človeka za novo življenje. Naše tržaške književnike čakajo velike naloge. Izpolniti bodo morali vrzel, ki je nastala v dramatiki na našem tržaškem ozemlju. Borbena zgodovina primorskega ljudstva je vredna umetniške upodobitve tudi v dramatiki.

J. Č.

Napad na slike v ZDA

Vrsto preganjanj, ki jih je ameriška reakcija sprožila proti naprednim kulturnim delavcem - izgon filmskih umetnikov, zaplenba sindikalne posesti glasbenikov, preganjanja in zatiranje univerzitetnih profesorjev in književnikov - je spopolnjen še z napadom na slike.

Zadnje vesti v zvezi z afero okrog velikih stenskih slik ameriškega naprednega slikarja Antona Refregeara nas spominjajo na barbarsko početje Hiderjevih fašistov, ki so v nekletoburški cerkvi uničili dela največjega nemškega kiparja tega stoletja Ernsta Balacha. S kladvi so razbili njegovo delo in kose nato v javni povorki odnesli v atelje starega umetnika, ki je kmalu umrl, ko je doživel uničenje svojega življenjskega dela na tak barbarski način.

Cela generacija slikarjev in kiparjev, do kolikor se ni priključila protičlovečanskim in protiumetniškim idejam Hitlerja, je bila izključena iz dela, a njena umetnost preganjana in uničena. Po podobni poti hodijo danes službeni krogi Združenih držav Amerike.

Naprednemu slikarju Antonu Refregearu je država Kalifornija poverila, da poslika stene glavne poštne stavbe. To je bilo prvo veliko naročilo, ki ga je ena izmed držav Združene Amerike zaupala naprednemu umetniku. Skice so odobrile tudi višje oblasti in naročilo bi moralo biti izvršeno leta 1943. Delo pa je bilo prekinjeno, ker je Amerika stopila v vojno. Toda zdaj, v povojni Ameriki, se gospoda z borze in velike industrije ne želi spomniti na

demokratske tradicije, nece videti dokumentov o pravicah ljudstva niti ne želi slišati imen prvoborcev za razredno in rasno svobodo.

Zato bi morali zginiti s slik tisti fragmenti, ki prikazujejo borbo kalifornijskih delavcev za osemurni delavnik, ki je v voil sindikat 1865. leta. Ime Toma Payna, velikega borca za svobodo, in lika Erskina in Quana morajo za vedno toniti v temo.

K temu postopanju je mnogo doprinesel Hearstov tisk, ki je v svojih listih pisal, da borba delavcev ne spada v kalifornijsko zgodovino. In ko je, stvarno, mu-

Gledališče, ki nosi ime slavne ruskega pisatelja Maksima Gorkega je praznovalo stopeš desetletnico svojega obstoja. Bilo je nagrajeno z visokim odlikovanjem za svoje umetniško posredovanje kulture. Slavna je preteklost tega gledališča: na njega deskah so nastopali veliki umetniki kakor Ščepkin, Fedotov, Lenski, Stanislavski. Največji razmah pa je dramsko gledališče doseglo v letih sovjetske oblasti.

Glavni program tega gledališča obsega čela Gorkega: Letoviščarji, Barbari, Meščani. it. Dramo «Meščani» so igrali 360 krat. Po revoluciji so prikazovali 115 del sovjetskih dramatikov. Po domovinski vojni pa imajo na repertoarju poleg del Gorkega dela sodobnih pisateljev.

Na moskovski šoli za umetno obrt izdelujejo mladinke in mladinci prekrasne predmete: iz marmorja,

slinasta zavesa pokrila sliko stavke mornarjev iz leta 1934, so v obrambo te slike vstali sindikati iz San Franciska, mednarodna organizacija pristaniških delavcev, sindikat trgovskih nameščencev in komite kalifornijskih umetnikov.

Okoli stavbe so postavili straže za zaščito slik in po vsej Kaliforniji so izvedli široko kampanjo za mobiliziranje delavskih množic v obrambo umetnosti.

Pod pritiskom javnega mnenja je končno padel tudi zastor s slike in vsakdo jo je lahko zopet videl. Vladajoča buržoazija v Ameriki pa je kljub vsemu prglasila dela naprednega slikarja Refregeara kot «neamerikanska», a umetnika za nevarnega človeški družbi.

PO SOVIJSKEM kulturnem svetu

lesa, stekla, kovine itd. Njihove najboljše izdelke spravljajo v muzej. V sedmih letih, kar obstaja, mi umetninamj že dve stoti.

V Leningradu so odprli razstavo slik Ivana Šiškina, slikarja z druge polovice prejšnjega stoletja. Njegova dela spadajo med najboljša dela ruske realistične šole.

V Moskvi so slovesno proslavili 125 letnico rojstva češkega skladatelja Bedricha Smetane. Njegova pristna narodna glasba je draga in sorodna sovjetskemu ljudstvu.

Znanstveniki in zgodovinarji pripravljajo obsežna dela o genialnem ruskem znanstveniku, ki je preobrazil prirodu. Napisali bodo knjige o njegovem življenju in delu. Do sedaj je izšla knjiga pisatelja Lebedeva o Ivanu Mičurinu, ki nam živo predstavi enega največjih sinov ruskega naroda.

KULTURNE drobtine

21. marca 1839. leta se je rodil v vasi Karevi pri Pskovu ruski skladatelj Modest P. Musorgski.

Njegove skladbe nimajo le velikega vpliva in pomena za razvoj domače ruske, temveč tudi za razvoj glasbe vsega sveta. Glasba Musorgskega je eruptivna in dinamična, je izraz njegove osebnosti, je široka in krepka, obenem pa mehka in topla. Lahko rečemo, da je pri njegovih skladbah besedilo dobesedno prelitlo v zvoke.

Pomen, ki ga ima Musorgski za rusko glasbo je predvsem ta, da je v svojih delih dosegel narodni izraz v ruski umetniški glasbi v nasprotju z zapadno smerjo. Z operami «Boris Gudunov», «Hovanščina» in s komično opero «Soročinski sejem» je Musorgski ustvaril rusko narodno opero. Poleg teh velikih del pa je napisal tudi simfonije in klavirske skladbe, med katerimi so najbolj znane «Noč na Lisni» in «Slike z razstave», kjer daje komponist izredno plastične vtise gledalca ob posameznih slikah.

2. marca je poteklo 125 let, odkar se je rodil češkemu narodu narodni skladatelj Bedrich Smetana. Iz njegovih del čutiš Ceha, pristnega, samosvojega, polnega človeške iskrenosti, a tudi borbenosti in samozavesti. Smetana je ustvarjal vsestransko. Preko oper «Dalibor», «Libusa» je dal češkemu narodu in vsemu svetu eno najbolj naravnih, brez lažnega patosa, a zato čistih in iskrenih oper «Prodano nevesto», ki si je osvojila vse odre.

Kakor predstavlja «Prodano nevesta» vrhunec med operami, tako je višek med simfoničnimi deli «Ma vlast» — moja domovina. Ta simfonija je odmev češke zemlje in življenja v njej. Sest pesnitev obsega to simfonično delo, ki opeva veličast češke zemlje, njeno zgodovino in svetel pogled v bodočnost.

Eden največjih igralcev slovenske drame Vladimir Skrbinešek je praznoval 25letnico svojega umetniškega delovanja v Gow d'Usseaujevji dram: «Globoko so korenine». Na svoji gledališki poti je dal Vladimir Skrbinešek celo vrsto umetniških stvaritev, med katerimi so nepozabne Cyrano iz Rostandove heroične komedije in Leone v Krleževih «Glembajevih».

Prvi slovenski pravopis je izdal Fran Levce leta 1899, sledil mu je pravopis leta 1922, a leta 1935 je izšel tretji. Zdaj pa pripravljata Slovenska akademija znanosti in umetnosti nov pravopis na 960 straneh. Pravopis bo rabil tudi kot slovar tujk ter kot frazeološki besednjak: Krajevnih imen ne bo vseboval, ker je predvidena posebna izdaja s krajevnimi imeni in v vsemi potrebnimi pojasnili. Novi pravopis bo obsegal okrog 100.000 gesel, med njimi mnogo novih.

Češki književniki so bili organizirani v Sindikatu čeških književnikov, a slovaški v Društvu slovaških književnikov. Obe organizaciji sta imeli izključno sindikalni značaj, skrbeli sta za gmetno zavarovanje in položaj književnikov in branili njihove stanovske interese. Ko pa je februarja 1948 prešla vlada popolnoma v delavske roke, je odpadla potreba organizacije sindikalnega značaja, kajti čekoslovaški književniki so sedaj gmetno in socialno zavarovani in se lahko posvetijo literarnemu ustvarjanju, ne da bi morali skrbeti za svojo ekzistenco. Predsednik Zveze češkoslovaških književnikov je pisatelj Jan Drda.

V Bratislavi je bilo ustanovljeno Društvo madžarskega delovnega ljudstva, ki si je postavilo za nalogo razširjanje napredne kulture in prosvete na madžarskem jeziku med madžarsko manjšino na Slovaškem.

Eden izmed najboljših slovenskih igralcev, Vladimir Skrbinešek, ki je praznoval letos petindvajsetletnico umetniškega udeleževanja v vlogi Senatorja v dramu Mire Pucove «Ogenj in pepel».

Plakat italijanskega filma «Nemčija v letu nič». V ospredju vidimo dečka Edmunda, ki igra v filmu glavno vlogo.

TEHNIKOVI zapiski

Majhno letalo

V Chateauroux v Franciji so srečno preizkusili nov tip letala, ki je najmanjše na svetu. Imenujejo ga B. L. 7; njegov trup je dolg malo manj kot 3 metre in pol v dolžino, razpetina kril je 6 metrov in tehta 130 kg.

Porabi tudi izredno malo bencina in doseže precejšnjo hitrost. Pri preizkusnih letih je dosegel 125 km na uro. V eni uri letenja je porabil samo 6 litrov bencina.

B. L. 7 ni samo najmanjše letalo na svetu, ampak kakor izjavljajo njegovi konstruktorji, tudi najvarnejše letalo in ga more voditi vsak otrok.

Aliča in slive

Aliča je zakavkaška sliva, ki daje jagode, iz katerih so še nedavno izdelovali srednje dobro marmelado.

Nekateri znanstveniki, ki po Mičurinovem zgledu precepljajo rastline, da poplemeniijo njih svojstva, so iz aliče vzgojili novo drevo,

ki daje 23 različnih vrst odličnih sliv.

Tako drevo rodi rdeče zelene, okrogle in podolgovate slive, z različnim okusom, od katerih dozori vsaka vrsta ob svojem času; rodi v vseh štirih letnih časih.

Dobro telefonsko omrežje

Ceškoslovaška vlada je posvetila veliko pozornost izboljšanju telefonske mreže po vsej državi. Do sedaj je uspela preko svojih tehnikov, da je dobilo izmed 15.034 krajev, kolikor jih ima. Češkoslovaška 10.247 krajev telefonske centrale. To pomeni, da je 62 odstotkov vseh krajev povezanih med seboj po telefonski mreži, kar je lep uspeh, zlasti če pomislimo, da je bila po vojni telefonska mreža skoro povsem uničena.

Rep dolg 70 km

Predlamskim se je pojavilo na nebu kar 14 novih zvezd repatic. Od teh so jih 13 (pazili le zvezdogledi, eno pa so lahko videli prebivalci Južne Afrike kar s prošim očesom. Bila je oranžne barve; njen rep je oklepal kot kakih 15 stopinj in se je vzpenjal navpično iznad horizonta ter je bil le nekoliko ukrivljen. Po računih zvezdoslovcev je bil dolg 71 milijonov kilometrov. Repatico so videli tudi v Avstraliji in na Novi Zelandiji ter v Južni Ameriki. To novo repatico so označili kot komet 1947 N. (N je štirinajsta črka v abecedi). Prišla je nepričakovano tako, da niso mogli točno določiti elementov nje-nega tira. Pojavila se je v začetku decembra in so jo lahko opazovali eno uro. Sredi decembra so zaman pričakovali, da bi se prikazala tudi na severni polobli.

Znanstvena vojna za „črno zlato“

Medtem ko so Američani pred drugo svetovno vojno izkoriščali zaradi zaslužke ležišča nafte, ki niso zahtevala prevelikih obratnih stroškov, so pričeli zaradi nevarnosti, ki jim preti č. izčrpanje, sedaj znana ležišča, praktično iskati tudi zadnje kaplje nafte, ki so še v zemlji.

Pričeli so z iskanjem novih bogatih ležišč. Ta namen je imela tudi znana Byrdova ekspedicija v Antarktiko. Uspehi te ekspedicije so še danes neznan. Pač pa so prodirle v javnost konkretnije vesti o raziskavanjih na daljnem severu - na Aljaski.

Kakor vse kaže, so tam največja ležišča pri Barrowem rtu in od tam proti zahodu pod dnem Severnega morja. Največji problem pri črpanju nafte v teh krajih je mraz in pomanjkanje cest. Ladje lahko pridejo do obale le, če jim letala kažejo pot med ledenimi gorami. Sedaj pripravljajo znanstveniki nova prometna sredstva, ki bodo po tem težkem terenu pripeljala posebej za to temperaturo pripravljene stroje in drugo tehnično opremo.

Črpanje pod morsko gladino jim ne bi delalo velikih težav, če ne bi pretila vrtnarica napravam stalna nevarnost od premikajočih se ledenih gora. Črpanje iz morskega dna danes ni več nikakršen problem. Sovjetska zveza na primer že dolg leta izkorišča vrelce izpod Kaspiškega morja. Pa ne samo naš, to, temveč tudi druge rude že črpajo iz morskega dna. Tako v Aljaski, kjer kopljejo zlato v samem morju v globinah do 10 m in na Sumatri, kjer izkoriščajo ležišča kositra, oddaljena po 1300 m od obale v globini sedemnajstih metrov.

Boj ognju!

V Londonu so pričeli uporabljati posebno gasilno sredstvo, ki ob eksploziji na ognju v trenutku izloči iz precejšnje okolice ves kisik, ki je v zraku in tako pogasi ogenj. Gasilno sredstvo j. v izstrelku posebne pištole. Pravijo, da je to najboljše sredstvo, ki preprečuje ogenj in tudi najbolj varno, ker lahko po tem novem načinu gasijo iz precejšnje daljave.

Nemčija v letu 0

Nemčija v letu 0 je naslov filma, ki so ga prejšnji teden igrali v Trstu. Doslej smo gledali že precej filmov, ki so nas ob prikazovanju grozot ponovno opozarjali na strašno zlo, ki ga je rodila vojna, ta film pa nam kaže življenje po vojni in neme razvaline Berlina v letu 1947 nam še glasneje govore, da je vojna največji zločin, ki si ga je izmislilo človeštvo.

Film nikogar ne oboja, niti zagovarja, temveč objektivno vrsti pred nami slike močno svarilo vsemu človeštvu!

Da bi režiser poudaril tragedijo nove nemške generacije, je poveril glavno vlogo petnajst letnemu Edmundu. Deček izhaja iz družine, v kateri je oče bolan, sestra brezposelna, starejši brat pa, ki se je do konca vojne boril za Hitlerja, se v strahu pred policijo skriva doma in nima zato niti živilske nakaznice... Vsa skrb za preskrbo družine leži na mladem Edmundu; ta družina ni nikaka izjema, je ena izmed nešteti nemških družin in mali Edmund je eden izmed tistih otrok, ki se vzgajajo med ruševinami v socialno, moralno in politično pokvarjenem okolju. Edmund zastupi lastnega očeta in višek tragedije je v tem, da zgreši skrbni,

dobri in nežni otrok zločin, v kateri ga zapeljejo težke družinske razmere in sledovi nacistične Nemčije, kajti besede, ki mu jih govori bivši nacistični učitelj, češ da šibki morajo umreti, so pravi povod za dečkov zločin. Deček trpi, se muči in svojo krizo reši tako, da se vrže z visoke napol porušene hiše v globino.

Film je bolj dokumentarnega značaja in skuša z govornjo besedo kot z nemimi slikami opozoriti na

vzroke tragedije sodobne generacije. V učinkoviti sceni, ko poslušata dva britanska vojaka plošče s Hitlerjevim govorom nam dokazuje, da se po ruševinah Berlina še vedno plazijo ostanki nacifašizma in njega pogubonosni vpliv posebej v bivšem nacističnem učitelju. Nedvomno najučinkovitejše pa so slike, ko gledamo dečka, kako beži od svojega bivšega učitelja in stopa med razvalinami, ki dihaajo smrt; sam in v svoji brezupni holi docela osamljen, je kričeč klic človeštvu, naj prepreči, da bi otroci še kdaj morali prestajati tako težke preizkušnje.

KONFERENCA o umetniškem filmu v FLRJ

V Beogradu je bila 7. in 8. marca konferenca o vprašanju jugoslovanskega umetniškega filma. Poleg filmskih delavcev so bili na konferenci člani Zveze književnikov Jugoslavije. Književnik Jovan Popović je poročal, da se je jugoslovanska filmska industrija pričela razvijati brez strokovnih kadrov in tehničnih sredstev, zdaj pa je zmogljivost jugoslovanske kinematografije že tolikšna, da bi mogli izdelati letno več desetim umetniških filmov. Do leta 1948 so v Jugoslaviji predvajali šest domačih umetniških filmov, smenajo pa še

nadaljnje filme. Najbolj pereče vprašanje pri proizvodnji filmov so strokovni kadri in pisatelji scenarijev.

Književni kritik Eli Finci je spregovoril o problemih filmske kritike, dejal je, da mora kritika vplivati na umetniško pojmovanje našega delovnega človeka, zato ne sme filmska kritika izhajati iz abstraktnih estetskih dogem, temveč iz žive vedno spreminjajoče se stvarnosti; doslej so v Jugoslaviji pogrešali sistematične filmske kritike, zato bo treba v Jugoslaviji ustvariti kader filmskih kritikov.

Udeleženci zvezne konference so sprejeli resolucijo, ki izraža mnenje delavcev filmske umetnosti. Resolucija pravi, da so posledice

resolucije Informbiroja zlasti jasno pokazale na področju kulturnega sodelovanja Jugoslavije z državami demokratične fronte.

Pri kulturnih stikih med Jugoslavijo in demokratičnimi državami ni imela majhne vloge izmenjava filmov, filmskih strokovnjakov ter skušenj na področju filmske umetnosti. Po resoluciji Informbiroja pa so vse demokratične države s Sovjetsko zvezo na čelu odklonile jugoslovanske filme, in s tem prekršile dogovor o izmenjavi filmov, ki so ga imele z Jugoslavijo.

Demokratične države so jugoslovanske filme odklonile ne moti jih pa, da ne bi predvajali filmov kapitalističnih držav. Jugoslovanski filmski delavci zato najodločneje obsojajo to protijugoslovansko, protidemokratično in profikulturno kampanjo ter izjavljajo, da se bodo s podvojenimi silami borili, da izpolnijo naloge, ki so si jih zadali, t. j. ustvarjanje idejno in umetniško visoko kvaliteten filmov, ki bodo s svojo vsebino umetniško prikazovali jugoslovansko borbo za socializem ter s tem prepričljivo zavračali ogabne laži ter klevete o državi in partiji.

Film o Mičurinu je v Moskvi v enem tednu gledalo 750.000 ljudi; v Kijevu ga je v enem dnevu gledalo 15.000. Sploh vlada za ta film izredno zanimanje po vsej Sovjetski zvezi.

ŠAH

Slovanska obramba

Iz šampionata FLRJ prinašamo sledečo partijo:

Slovenska obramba

- Beli: Gligorič, Crni Simonović
- d2-d4 d7-d5
 - c2-c4 c7-c6
 - Sg1-f3 Sg8-f6
 - Sb1-c3 d5-c4
- Ta preje mnogo priljubljena obramba polagoma izginja iz turnirske prakse, ker je dokazano, da beli skoro vedno izide iz otvoritve z boljšo igro.
- e2-e3 b7-b5
 - a2-a4 b5-b4
- Osvojenega kmeta je nemogoče zadržati. Na Ld7 bi beli igral Se5 s pretjno ab: in Df3.
- Sc3-a2 e7-e6
 - Lf1-c4 Lc8-b7
 - 0-0 Lf8-e7
- Crni mora svojega kralja čim preje spraviti na varno.
- Dd1-e2 0-0
 - Tf1-d1 Dd8-b6
 - b2-b3
- Beli pripravi mesto lovcu, od koder bo pojačal pritisk na središče.
- Lc1-b2 Sb8-d7
 - Sa2-c1 a7-a5

To je običajna osvobodilna poteza v slovanski obrambi.

- Sc1-d3 Sf6-e4?
- Crni zanemari razvoj stolpov. Skrbeti bi moral za vzdrževanje ravnotežja v središču. Potrebno je bilo Td8.
- Sf3-e5! ---
- Izvrstno. Crni je že v težavah.
- Tf8-d8
- Ne bi bilo dobro Sd7-e5; ker bi beli vzel s kmetom de5; ki bi podprt z lovcem Lb2 močno stiskal črno pozicijo ter istočasno pretfil zajeti slabega skakača na e4 z f3, Sg5 in h4.
- Se5-d7: ---
- Beli prične z likvidacijo figur, ker računa, da mu bo zamenjava nudila boljše igro ter da bo lahko pričel direktni napad na kraljevo krilo. Gligorič se je tu pokazal kot odličen igralec srednje igre.
- Td8-d7:
 - Sd3-c5: Se4-e5:
 - d4-c5: Td7-d1: +
 - Ta1-d1: Le7-c5:
- Z damo ne sme vzeti kmeta zaradi. 21. Td7 Dc6 22. Dg4 Sf8 23. Le6: De6: 24. De6: fe6: 25. Tb7: Td8 26. g3 Td3 27. Tb5 Tb3: 28. Ld4 s

kmetom na a liniji bi imel odločilno prednost.

- De2-g4 Le5-f8
 - Td1-d7! ---
- Stolp je prodril na 7. vrsto
- Ta8-e8
- Crni že nima dobrih potez. Ne gre 22. --- Lc6? zaradi Tf7! niti Td8? Le6! Na Dc6 pa dobimo zgoraj označeno varianta Le6: De6: De6: fe6: Tb7: itd. Ta končnica bi bila še najboljša ter bi se črni mogel boriti za remis.
- h2-h3 ---
- Beli se mora zavarovati pred zadržanim matom preden prične z nadaljevanjem napada.
- Lb7-c8
 - Lb2-d4 Db6-b8
- Na c6 sledi Taf e5 Lf7: Kh8 Df3 z dobljeno partijo.
- Td7-a7 Db8-d6
 - Dg4-h5 Lf8-e7
 - Dh5-a5: ---
- Beli je osvojil važnega kmeta, obdržal je še nadalje napad ter je s tem praktično že partijo dobil.
- Te8-d8
 - Da5-e5 ---
- Beli hoče izmenjati dami, da bi mu bila zmaga lažja.
- Dd6-e5:
 - Ld4-e5: Le7-f6
 - Le5-f6: g7-f6:
 - Ta7-a8 Kg8-g7
 - Kg1-h2
- Crni se vda. Beli lahko osvoji še kmeta na b4 ter bi bil vsak nadaljni odpor odveč. To je bila lepa zmaga prvaka Gligoriča.

Ing. Sikosek Boris,

Pričelo se je jugoslovansko nogometno prvenstvo

"DINAMO" po krasnih uspehah v tujini kot lansko leto - zopet poražen

Avstrijski listi se vedno komentirajo poraz svoje državne reprezentance po zagrebškem «Dinamu». So glasno priznavajo odlično igranje Jugoslovancev in pravijo da je bila vsaka njihova poteza za cel razred boljša od poteze avstrijske državne reprezentance. «Weltpress», eden izmed vodilnih dunajskih listov pa kar naravnost pove, da nam po strahovitem porazu ostane edino zadoščenje, da smo jim bili mi nekdanji učitelj.

«Dinamo» se je medtem vrnil domov, ker se je pričelo državno nogometno prvenstvo. Za prvega nasprotnika je imel «Naša krila», ki so mu pripravila tako presenečenje, kot lansko jesen, ko se je vrnil z uspešnega gostovanja po Belgiji — premagale so ga z visokim 2:0.

V igri «Naših krila» je bilo opaziti, da so dobro porabila zimski odmor ter izpolnjevala svojo taktiko, tehniko, igrala popoln WM sistem in kar je najvažnejše: dale so moško in hitro igro.

Dinamo je imel malo smole, njegova igra ni bila to pot najboljša in ni bila tako borben kot «Naša krila». Oba gola za Naša krila je dal Ada-

movič in to v 18. min. prvega polčasa in v 5. min. drugega.

Druga tekma je bila prav tako v Zagrebu in je končala z istim rezultatom 2:0. Zmagali so prav tako gosti, to pot Crvena zvezda, ki je premagala Lokomotivo.

Tekma je bila lepa in zanimiva. Moštvo Crvene zvezde je igralo zelo dobro, pri igralcih Lokomotive pa je bila opaziti velika nesigurnost v napadu. Obramba ni igrala slabo, toda kljub temu bi bilo zelo težko preprečiti poraz.

Naša Ponziana to nedeljo ni igrala. Nastopila bo šele 27. marca v tekmi z Lokomotivo. Sedaj pridno trenira in je v Pulju premagala istoimensko domače moštvo, ki je precej močno z 2:1 in moštvo mornarice z 3:1. V nedeljo je gostovala v Rovinju in premagala tamkajšnje moštvo z 5:2. Kakor poročajo se je Ponziana vrnila v Pulj in tam s treningom nadaljuje. V Trst se vrne v nedeljo 20. t.m.

V nedeljo bodo oddigrali za jugoslovansko državno prvenstvo naslednje tekme: Budućnost: Metalac v Titogradu. Sloga: Hajduk v Novem Sa-

du, Metalac:Spartak v Zagrebu. V II. ligi pa Dinamo:Enotnost v Skopju, Podrinje: Mornar v Sabcu, Proleter: Vardar v Osijeku ter Dinamo:Sarajevo v Pančevu.

V Slovenijist je končalo tekmovanje za zimski pokal. V finalu sta se srečala Rudar in Sobota. Zmagal je prvi z 2:1. Zmagovito moštvo je prejelo pokal v trajno last.

V Ljubljani pa je bila tekma med novoustanovljenim slovenskim moštvom Odredom, ki se je vrnilo s treninga v Splitu in šišenskim Železničarjem. Odred je dal lepo igro, prav tako tudi Železničar, ki ni imel tako podrejene vloge, kot bi kdo mislil po končnem rezultatu 5:1 za Odred.

RAZNE VESTI

V Sovjetski zvezi so zaključili hokejsko prvenstvo. Naslov prvaka je dobila kot lansko leto ekipa CDKA. Zadnja tekma je CDKA odigral v Moskvi z moštvom VVS. CDKA je vodil pred to tekmo s tremi točkami, tako da je imel tudi v primeru poraza že osigurano prvo mesto. Tekmo z VVS je zaključil s 4:1 in s tem dosegel 32 točk od 36 možnih.

Na zimskem stadionu v Pragi so imeli povratno srečanje v hokeju med Švedsko in CSR. Tekma je bila zelo ostra in hitra ter je končala z neodločenim 6:6. Nato so imeli še tretjo tekmo, ki pa je končala s končno zmago CSR z rezultatom 3:2.

Kolesarska tekma «Tour de Suisse» bo od 30. maja do 5. junija. Tekmovali bodo v osmih etapah, proga pa bo dolga 1800 km.

Svetovni prvak v drsanju na ledu Madžar Pajor je zmagal v Oestersundu pred Nizozemcem Broekmanom. Na 500 m je bil prvi Farstad (N) z rezultatom 44,7 in na 1500 m z 2:22,8. Na 3000 m je Broekman postavil nov nizozemski rekord s 4:54,7. Drugi je bil Pajor, ki je postavil nov madžarski rekord 4:55,4. Na 5000 m je bil prvi Pajor z 8:22,5, pred Broekmanom, ki je rabil za to progo 8:23,9.

V Mori na Švedskem so imeli tradicionalno tekmo «Vaasa» v teku na 75 km. Tako kot lani, je tudi letos zmagal Sved «Nisse» Karlsson s časom 5:44:09. Toernkvist je prišel na cilj 2 m za njim. Ze po tem lahko sklepamo, kako huda je bila letošnja borba, ki se je udeležilo 127 najboljših severnjastih tekmovalcev.

V Gottwaldovu je bilo boksarsko srečanje med poljsko in češkoslovaško reprezentanco. Dvojbo je končal neodločeno z 2:2.

Na beograjski kros, ki bo 10. aprila, so se prijavi poleg Francozov Milmouna in Pujazona še trije Švicarji, dva Finca in trije Avstrijci. Pričakujejo se prijave zastopnikov drugih držav.

Le malo dni je še do «Planiškega tedna». Zopet bodo gledalci občudovali skakače, ki bodo z blazno naglico leteli nad njimi in ponovno bodo potrjene besede švicarskega skakača Tschannena; da «Planica ni samo najlepša, temveč tudi najboljša skakalnica na svetu».

Norvežani hvalijo jugoslovanske skakače

Po dveh nastopih Polde, Priboška in Klančnika na Norveškem, o katerih smo že pisali, so jugoslovanski skakači nastopili v Konsbergu, kjer je zasedel prvo mesto A. Ruud, medtem ko se je Janez Polda plasiral na 23. mesto. Norveški tisk poudarja le pet skokov jugoslovanskih skakalcev in list «Ver Dagens» pravi med drugim, da je svetovni rekorder s Planice Janez Polda ponovno pokazal svoj renome skakalca na velikih skakalnicah. Gibi njegovega telesa so po kazali, da je skakale velikega stila.

Jugoslovanski skakači so skakali pretekli teden v Sollefteai na mednarodnih tekmah. V zelo hudi konkurenci je dosegel Polda zopet nov lep uspeh in dosegel 12. mesto z 212,5 točkami. Zmagal je Sved Lindgreen z 227 točkami pred Fincem Pietikainenom, ki je dosegel 226,2 točki.

Za Poldo se je plasiral na 13. mesto Sved Haraldsson, medtem, ko je Švicar Tschannen zasedel 14. mesto.

Medtem pa je bilo v Planici v nedeljo zaključeno državno prvenstvo v skokih, za katerega je bilo 37 20-letnih mladincev. Nastopili so tudi tekmovalci iz Hrvaške, Bosne in Makcedonije. Imeli pa so južen sneg, tako, da skoki niso bili najdaljši. Zmagal je Janko Mežik (Partizan) z najdaljšimi in najlepšimi skoki (41,5, 41, 41,5 m). Drugi je bil Albin Rogelj, Enotnost, Lj., tretji pa Marjan Gasperšič. Potem sledijo po vrsti: Mandeljc, Razboršek, Ljubo Razinger, Albin Adlešič itd.

Mulej Tinček državni prvak v alpski kombinaciji je po svoji strani navzadi tudi zopet enkrat presretil; to pot je nastopil tudi na skakalnem prvenstvu.

V Opatiji se pripravljajo na mednarodne kolesarske tekme

V teh dneh je prišlo v Opatijo 90 najboljših jugoslovanskih kolesarskih dirkačev na skupen trening pod strokovnim vodstvom francoskega trenerja Marcela Babinotta. Prvi težji izpit bodo naredili v letošnji sezoni jugoslovanski dirkači v tekmi «Po Dalmaciji», ki bo 7. aprila. Od prvega do osmega maja bodo ES priredili že težko tekmo «Prvega maja». Druga etapna tekma, ki čaka jugoslovanske dirkače pa bo od 26. VI. do 17. VII. po naslovom «Okrog Jugoslavije». Po preteku 6 dni po tej tekmi bodo jugoslovanski dirkači nastopili tudi v tekmi «Okrog Avstrije».

Etapni tekmi «Okrog Slovenije in Hrvaške» bodo prisostvovali tudi Italijani, Avstrijci in Švedi. Jugoslovanski dirkači bodo nastopili tudi v tekmi «Okrog Švedske» in eventuelno «Okrog Luksemburga». Predvideno je gostovanje jugoslovanskih kolesarjev na Dunaju in v Milanu.

Sedaj pa MITRI-DELANOIT

Po boksarskem srečanju med Tržičanom Mitrijem in prvakom Anglije v srednji teži Turpinom preteklo soboto v Trstu, kjer je kot znano zmagal Mitri v 12 kolu po točkah, so sedaj v teku pogajanja za določitev rok, v katerem se bo Mitri srečal z Belgijcem Delannoltom, ki je trenutno boksarski prvak Evrope v srednji teži. Kakor poročajo se bo srečanje vršilo najbrže v Milanu.

LJUDSKI TEDNIK

Odgovorni urednik
KAVS FRANC
Tiska z dovoljenjem AIS-a
Tržaški tiskarski zavod
v Trstu, ulica Montecchi 6
Rokopisi se ne vračajo

TRŽAŠKA NOGOMETNA NEDELJA

Uspeh Sv. Ane in očitna smola Dreherja

V nedeljo so bile odigrane tri tekme za prvenstvo Tržaškega ozemlja: med Skednjem in Piranom, Sv. Ana in Meduzo ter Kostalungo in Dreherjem. Skedenj in Piran sta odigrala tekmo v Ankaranu na «nevtralnem» terenu, ker to nedeljo Piran po kazni ni smel igrati doma. Piran je pričel z močnim napadom že takoj v pričetku igre. Tako je moral že v 10. minuti Skedenjski vratar Pischutta že resno poseči v igro zaradi nevarne situacije pred golom.

Pritisk Pirana se je nadaljeval. Prvi gol za Piran je padel v 19. minuti po Daprettu. V 25. minuti zopet napad na Skedenjski gol. Ob tej priliki je bil vratar poškodovan, tako da je Skedenj igral samo z 10 možmi. Drugi gol za Piran je padel v 34. minuti prvega polčasa.

Drugi polčas je prevladoval na igrišču Skedenj. Skoro se je zdelo, da se bo tekma končala z nespremenjenim rezultatom, ko so pričeli s 30. in 31. minuto padati prvi goli. Po izenačenju so pričeli na igrišču prepirlj, ki jih je sodnik kuredil. Padla sta še

dva gola za Skedenj, tako, da je bil končni rezultat 4:2.

Dreher se je v Zavljah pomeril s Kostalungo in dal tako igro, da bi zaslužil zmago ali pa vsaj neodločen rezultat. Manjkalo mu je samo malo več odločnosti pred golom ob številnih prilikah, ki so se mu nudile in bi tekma končala drugače, kot je. Kostalunga je dala tako igro, da zmage ni zaslužila.

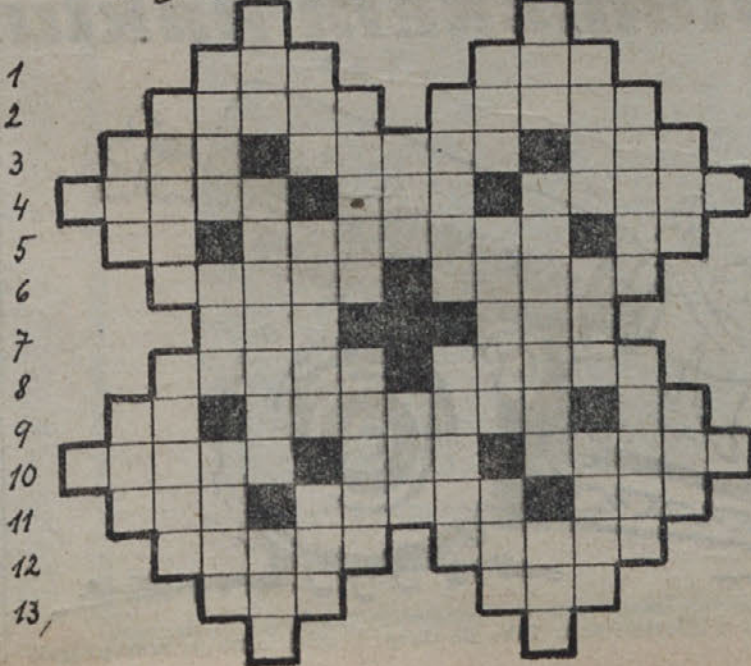
Goli so padli takole: 1. Belli za Dreher v 8 minuti; drugega pa je zabil Cunja za Kostalungo v 9. minuti prvega polčasa. V drugem je pričela voditi Kostalunga z golom, ki ga je zabil Bensi v 13. minuti. Majcen je izenačil v 18. Frauzin pa je pognal v mrežo za Kostalungo zadnje in odločilno žogo v 28. minuti.

V Ankaranu so odigrali tudi tekmo med Sv. Ana in Meduzo, ki je utrpela enega izmed največjih porazov. Sv. Ana je vseh 90 minut prevladovala na igrišču. Kljub temu da je vratar Meduze izpustil iz rok celih 7 žog, je bil vseeno njen najboljši mož na igrišču. Sv. Ana je igrala izredno borbeno in z odlično tehniko. Zlasti dober je bil njen napad.

ZA BISTRE GLAVE

KRIŽANKA

A B C D E F G H I J K L M

Vodoravno: 1. razkužilo - dolina, 2. oseba v Smetanovi Prodani nevesti - morska žival, 3. vladar - pripovedno delo - strast, 4. tisti, ki jamči - zelenjava - jesenska trava, 5. besedica vzpodbude - spomenik - kazalni znamenek, 6. učenec - žensko ime, 7. vočna naprava - plačilo na račun, 8. jasec - moško ime, 8. pogojni veznik - ime skladatelja Dvoraka - kratica pri podpisih, 10. obrtnik - žensko ime - vzdržan človek, 11. organ živalskega telesa - gospoda - pogojni veznik, 12. kemična prvina - pisatelj, 13. mesto na Holandskem - orožje.

Navpično: A. kraj pri Vipavi - skakala v morju, B. industrijsko mesto v Bosni - slovenski slikar impresionist, C. staroslovanski bog - del voza - slovenski skladatelj, D. pletena posoda - pripomoček za merjenje časa - zločinec, E. nemški spolnik - glavna naprava v kopalnišču - kočija, F. mesto v Slovenskem Primorju - rudnik v Srbiji, G. glasbeni izraz - osebni znamenek, H. mesto v Franciji - gospoda, I. reka v ZSSR - partizansko ime maršala Tita - nogometni izraz, J. nozometni izraz - instrument - zvok, K. del rastline - svojilni zajmek - sveženj žita, L. plošča - vojak, domačin vzhodne Afrike, M. rimski pozdrav - koroski ples.

Rešitve

Kvadratna trojica: 1. žreb, 2. Fime, 3. emir, 4. Bergamo, 5. ahat, 6. mati, 7. Ottilija, 8. Ibar, 9. Java, 10. Arad.

Premikalnica: Kvarner, Arktika, Saratov.

Stopalce: a, da, Ana, Mura, banka, optika, Hrušica, ofenziva, renesansa, industrija, čitateljica, Adam Bohorič.

IZŽREBANJE

Med reševalci, ki so nam poslali svoje rešitve je žreb izbral naslednje, ki bodo prejeli v dar lepo slovensko knjigo: POGACAR DANO, MEDVEŠKA BOGOMILA, SIK DANILA, SANTEL AVGUSTO, PERTOTA BRANKA IN PETRICA JOSIPA.

Opozarjamo reševalce, da bodo kot deseti redno izžrebali vsake tri tedne. Vsak reševalec prejme za nagrado lepo slovensko knjigo. Rešitve naj reševalci oddajo na pošto pred izidom vsake naslednje številke.

Vabimo vse, ki rešujejo naše križanke, da nam odpošljejo svoje rešitve — tudi za njih imamo pripravljene lepe nagrade!

Kupon št. 103

za nagradno tekmovanje
Ljudskega tednika

Vidalijeveva „železna zavesa“

Vidalijevci so uprizorili »kongres« kmečkih sindikatov, toda na ta »kongres« kmetje niso smeli priti, pač pa le oni, ki jih je Vidali sam pozval. Vstop izvoljenim kmečkim delegatom iz cone B in iz cone A v dvorano so skupno z vidalijeveji branili policisti.

VIDALI POLICAJEM: One tam nikar ne pustite noter veste, oni niso pravi internacionalisti.

PEPA PIŠE JUCI

Draga Juca!
Radicev zdaj veter piha, Pri erotnih sindikatih delavcu zato po hrbtu laže gospodar udriha. Morda tudi, to naenkrat v ljudsko že kulturo spada, da nam borba proletarska nekoristno v vodo pada? A, ker sindikalni vodja se z magnatsko družbo brati, delavstvo nekoč pojedlo ta radič bo v solati.
Neki Kralj iz Trebč je pisal na Slovensko gledališče, da pri njem za gostovanje se zama z dvorana išče. V tem kraljevskem se dopisu je med drugim tudi bralo, da je delo ruskih piscev izven linije postalo. »Dedek Mrza« za tega Kralja v Trebčah lahko slabo vpliva, ker med dobrim in med slabim nam razlikovanje odkriva. Kakor kaže, Kralja v Trebčah se prijela je steklina, ker ga ugriznil je Vidali, dajmo mu penicilina! Se vprašanje upokojencev dolgo časa že pretresa, preden pa bo kaj poviška, bodo šli že vsi v nebasa. Vse življenje so garali, se potili kot živina, zdaj za kruh jim novcev manjka, kaj šele za čašo vina. Zvišana pa najemnina v kratkem bo za stanovanje in tako se nižjim slojem spet poslabšalo bo stanje. A zavezniško upravo to seveda nič ne briga, njej je važno, da ugled si pri premožni kastli dviga. Kmetje iz sosednje cone te dni v Trst so se podali, da kongresu kmetovalcev složno bi prisostvovali. A Vidalijeve stranka se je teh sosedov zbal, s policijsko emergenco jih s kongresa je nagnala. Zdaj lahko vsak kmet napiše

v svojo si spominsko knjigo, da za kmečki sloj Vidali vreden je le eno figo. Slejkoprej bo zgodovina to nedvomno pokazala, meni pa ni prav nič treba, da bi zgodovino brala; kajti po njegovih delih ni prav nič težko dognati, da je v tisti krog mož vstopil, kjer jaz nimam nič iskati. To uvideli seveda s časom bodo še ostali, takrat marsikoga sram bo, da ga speljal je Vidali. V Vatikanu sveti oče zlato mašo bo obhajal, ob tej priliki, seve, bo spet na komunizem tajal; in atomska bomba, mislim, bo spet blagoslov dobila z željo, da za dušni blagor bi ves grešni svet razbila. Kakor vidiš, sem ti danes

daljšo pismo napisala, vendar ne zato, da drugič ti bi krajšega poslala. Tudi ti se skupaj vzemi in mi le precej napiši, kajti tvoje so vrstice rade brane v naši hiši. Zdaj se tole: v soboto jaz svoj god bom praznovala, če imela boš kaj časa, glej, da me boš obiskala. Pridi pa šele popoldan, ko kosilo bo končano, ker ta dan pri naši mizi je vse mesto že oddano. Te pozdravlja tvoja Pepa.

Pomanjkanje vode

Je srečal znanec pijanega znanca in ga nahrullil: »Mrcina pijana, kaj se le nalivas z vinom! Vodo pij, če si žejen!« Pa ga je znanec zavrnil: »Saj veš kako! Vode že tako primanjkuje, če bi jo se mi pijanci pili, bi nam v Trstu začeli šele ob sedmih, ne pa ob šestih prižgati elektriko.»

Italija v atomskem paktu

Ameriški imperialist po vstopu Italije v atlantski pakt: Tako De Gasperi, sedaj bomo pa samo prižgali

Med vrstami

Lateranski pakt. V začetku februarja je bila obletnica lateranskega pakta. Seveda se je predsednik rimske vlade De Gasperi potrudil in položil venec na grob papeža Pija XI, »tvorca lateranskega pakta«. Ta dogodek, ki je spričo vetra, kateri veje v rimski vladi, tako rekoč sam ob sebi čemer, je dal nekemu Lorenzu Carbone povod, da se je obrnil na revijo »Tempo« z vprašanjem: »Zakaj ni De Gasperi položil venec tudi na grob Mussolinija? Saj je bil Mussolini tudi »tvorec lateranskega pakta«. In glej: revija »Tempo« odgovarja Carboniju čisto in bistro: »Lei ha ragione«. Imate prav.

Med vrstami: Res je: Carbone ima prav in: »Tempo« ima tudi prav. Kaj bomo tu slepomišli? Saj vemo, komu služi De Gasperi. Po oprostilu Giunta in Borgheseja je logično, da se počasti tudi njihov vodja: duce. Če hočeš proslaviti lateranski pakt, ni dovolj, da kličeš samo »aleluja«, ampak treba je klicati tudi »Eia, eia, alalal!« Saj stoji ta dva klica podobna ne samo po zvoku, ampak tudi po političnih metodah.

Laurenti in partizanska nagrada. Lista »Voce Libera« in »Giornale di Trieste« poročata, da je tov. Laurentiju priznana nagrada 200.000 lir za njegovo sodelovanje v partizanski borbi. Z več nego prozornim namenom piše »Voce«, češ, vi delj bomo, če bo Laurenti tako drzen, da se oglasi v Vidmu, da dvigne nagrado. »Giornale« pa obrača oči od začudenja trdeč, da je to višek, da se priznava nagrada možu, ki je nasproten vladi.

Med vrstami: Torej višek je, če se priznava nagrada možu, ki je prijel za puško tedaj, ko so se razni pisuni iz »Voce« in »Giornale« hlapčevsko klanjali nacistom in njihovim podrepnikom. Ne, to ni višek. Pač pa je višek, da se danes komaj po štirih letih, odkar je prenehala partizanska borba, lahko svobodno tako piše in ščuva.

Atlantski pakt: Listi poročajo, da je Kanada sklenila povišati za 50 odst. izdatke za oboroževanje z namenom, naj bo to prvi prispevek k atlantski pogodbi. — V Zedinjenih državah pa razpravljajo, ali naj se ameriško orožje pošlje skupno vsem državam atlantske pogodbe ali pa vsaki posebej.

Med vrstami: Kakor je splošno znano ali bolje, splošno razbodbano, se ustanavlja atlantska pogodba za »ohranitev miru«.

Padanje cen: Proti koncu februarja so začele v Ameriki naglo padati cene za nekatere važne življenjske potrebščine. Kakor so listi poročali, je nastala huda zaskrbljenost, da bi ta pojav utegnil imeti neprijetne posledice. Duhovi pa so se kmalu pomirili, ker so se cene kmalu »popravile«.

Med vrstami: Res je hudo, če začnejo padati cene. Lahko se nam reč zgodi, da se ljudje, ki živijo od svojega dela, najedo do sitega. To pa ni zdravo in ima lahko »neprijetne posledice«. No, hvala bogu, ta nevarnost je v Ameriki minila. Cene so zopet poskočile najedli se bodo zopet lahko samo kapitalisti; tem pa ne bo škodilo, saj kapitalist ni nikoli sit.

Novi blagri

Ker so stari, od katoliške cerkve pred davnimi leti predpisani blagri prišli že precej od dobrega glasa, je postalo nujno, da novih sedem blagrov pride na svet. Teh sedem novih blagrov novejšega datuma priobčamo tu.

1. Blagor podpisnikom atlantskega pakta, ker njih bodo polna vsa nova bojšča.
2. Blagor Vidaliju in vsem njegovim, ker so in bodo deležni policijske zaščite.
3. Blagor prejemnikom ameriške pomoči, ker njih bo zadela usoda Bangkajska.
4. Blagor fašističnim rimskim zločincem, ker bodo dosegli ministrsko čast.
5. Blagor jim, ki počivajo v zemlji, ker nim ne bo zvišana najemnina.
6. Blagor brezposelnim, ker bodo še dolgo imeli večino.
7. Blagor mu, ki hodj po zločinskih poteh, ker roka pravice ne bo ga dosegla.

Opomba: Novi blagri sicer številčno ne odgovarjajo starim, so pa zato za današnji čas bolj upoštevanja vredni.

Učna doba atomske bombe

Atomska bomba je zdaj prav toliko stara, da bi se ji bilo treba izučiti kakega poklica. In njeni gospodarji so se odločili, da jo bodo dali v pouk h kake-mu brivskemu mojstru. »Brivec naj bo«, tako so rekli, »da bo lahko porazirala polovico tega sveta.«

Zakaj ni bilo šole

Belogardistični učitelj: Otroci, Silvij Benko je sovražil Slovence. čenNNIIIIIIIIIIIRRH. n ((iploie, e e prav je bil slovenskega rodu. Zaradi te njegove podobnosti z menoj, danes ne bomo imeli potka

Zemljo in ne vojne

»Zemljo in ne vojne«, tako so sklenili italijanski kmetje, ki so protestirali proti vstopu Italije v atlantski pakt. Na to pa jim je De Gasperi odgovoril: »Vaše geslo je dobro, le obrniti ga morate in izpustiti besedico ne: Vojno in zemljo! Najprej vojno, nato bo vsak izmed vas dobil toliko zemlje, kolikor je bo potreboval za svoj večni počitek.«

Tržaški proračun

A: Lepa reč! Tržaški proračun predvideva skoraj petkrat toliko izdatkov za policijo kakor za kulturo in prosveto.

B: Popolnoma v redu. Škoda je vsake lire, ki se izda za prosveto. Ljudem, ki po dvajsetih letih fašizma kličejo po »madrepatrijo«, ni pomoči. Ti se ne bodo nikoli zbrili.

A: Kaj pa policija?
B: Policija je pa za tiste druge, ki so se zbrili.

Mihec in Jakec

Mihec: Reci, kar hočeš, ampak vendar je velika razlika med Trstom pod Avstrijo in današnjim Trstom.

Jakec: Cisto majhna. Nekdaj je komandiral »Viribus unitis«, danes pa komandira »Statibus unitis«.